

Nr 153.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till främjande av bostadsförsörjningen för budgetåret 1949/50 m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Sammanfattning.

I propositionen äskas anslag för den statliga låne- och bidragsverksamheten för bostadsändamål samt för bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas avlöningar och omkostnader. Därjämte framläggas förslag rörande bl. a. vissa ändringar i villkoren för egnahemslån, tertiärlån och tillägglån samt familjebostadsbidrag ävensom rörande utvidgning av besvärsrätten beträffande bostadsstyrelsens beslut.

En sammanfattande redogörelse för de framlagda förslagen lämnas i den inledande översikten.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkterna 54—61, samt under kapitalbudgeten: socialdepartementet, punkterna 1—3, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1949/50 beräkna följande anslag:

A. Driftbudgeten.

Bostadsstyrelsen: Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	2 300 000
Bostadsstyrelsen: Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	300 000
Länsbostadsnämnderna: Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	1 400 000
Länsbostadsnämnderna: Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	335 000
Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å tertiärlån för vissa bostadsbyggnadsföretag, <i>förslagsanslag</i>	400 000
Hysesrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer, <i>förslagsanslag</i>	21 000 000
Särskilda bostadsrabatter, <i>reservationsanslag</i>	1 500 000
Bidrag till inrättande av pensionärshem, <i>reservationsanslag</i>	6 000 000

B. Kapitalbudgeten.

Under fonden för låneunderstöd:

Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, <i>investeringsanslag</i>	15 000 000
Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder, <i>investeringsanslag</i>	5 000 000
Lån till anordnande av kollektiva tvätterier, <i>investeringsanslag</i>	2 000 000

Nämnda anslag upptogs med allenast preliminärt beräknade belopp, emedan säkra hållpunkter för bedömning av medelsbehovet icke kunde er-

hållas, förrän någon tid förflutit efter det att de nya grunderna för lån- och bidragsgivningen till förmån för bostadsförsörjningen börjat tillämpas, d. v. s. den 1 juli 1948, från vilken tidpunkt jämväl en omfattande omorganisation av de bostadspolitiska organen genomförts.

Sedan bostadsstyrelsen i skrivelse den 17 januari 1949 framlagt slutliga beräkningar av medelsbehovet för nu ifrågavarande ändamål, torde jag få upptaga hithörande spörsmål till fortsatt behandling. I anslutning härtill torde jag till prövning jämväl få upptaga vissa särskilda med förevarande låne- och bidragsverksamhet sammanhängande frågor.

I. Översikt.

1. Gällande låne- och bidragsbestämmelser.

Under de senaste åren har riksdagen antagit nya grunder såväl för lån och bidrag till bostadshus som för bostadsrabatter till särskilda hushållskategorier.

Lån och bidrag till bostadshus.

Egnahemslån. Bestämmelserna om egnahemslån återfinnas i kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 546) om egnahemslån och förbättringslån. Flertalet av tidigare låne- och bidragsformer för enfamiljs- och tvåfamiljshus har ersatts med det nya egnahemslånet till vilket är knuten en kapitalsubvention i form av en räntefri stående del av lånet; alltjämt lämnas dock ett särskilt stöd till lantarbetarbostäder. Egnahemslån utgår till ny- och ombyggnad av enfamiljs- och tvåfamiljshus. Till mindre förbättringar kan erhållas förbättringslån, vilket delvis ersatt tidigare utgående förbättringsbidrag, förbättringslån och nybyggnadslån.

Egnahemslån beviljas — i allmänhet utan särskild behovsprövning — för ny- eller ombyggnad av hus, som uppfylla vissa standardkrav. För lägenhetens storlek gälla följande minimivillkor: på landsbygden två rum och kök, lägenhetsyta 60 m² (för enfamiljshus om endast två rum och kök krävs i regel att huset även innehåller inredningsbar vind), i stadssamhällen tre rum och kök, lägenhetsyta 70 m². För lägenhetens utrustning gälla följande minimivillkor: vatten- och avloppsledningar inom lägenheten, förutsatt att vatten och avlopp kan ordnas inom rimliga kostnader, samt i regel centralvärme och badmöjlighet.

Såsom särskilt villkor för erhållande av kapitalsubvention gäller, att bottenytan icke får överstiga för enfamiljshus i ett plan 100 m², i ett och ett halvt plan 80 m² och i två plan 60 m². Till tvåfamiljshus utgår kapitalsubvention i regel endast om ytan för varje lägenhet icke överstiger 100 m².

Utgår kapitalsubvention kan lån beviljas mellan 50 och 90 procent av

belåningsvärdet, vilket skall överensstämma med den godtagbara produktionskostnaden (tomt- och byggnadskostnad). Utgår icke kapitalsubvention kan lån beviljas intill högst 75 procent av belåningsvärdet. I särskilda fall kan lånets undre gräns sänkas.

Räntan på egnahemslånet utgör 3 procent. Amorteringstiden är för nybyggnad 25 år, för ombyggnad högst 25 år. Den del av lånet, som ligger under 50 procent av belåningsvärdet, skall dock vara amorteringsfri.

Kapitalsubventionen, som utgår i form av räntefri stående del av egnahemslånet, utgör beträffande

nybyggnad av enfamiljshus och tvåfamiljshus, vars ena lägenhet uppfyller i det föregående angivna minimikrav beträffande storlek, 4 000 kronor, nybyggnad av annat tvåfamiljshus 6 000 kronor,

ombyggnad av enfamiljshus och tvåfamiljshus, vars ena lägenhet uppfyller i det föregående angivna minimikrav beträffande storlek, 20 procent av ombyggnadskostnaden, dock högst 4 000 kronor,

ombyggnad av annat tvåfamiljshus 20 procent av ombyggnadskostnaden, dock högst 6 000 kronor.

Efter behovsprövning kan i fråga om ombyggnad kapitalsubvention utgå med mer än 20 procent av ombyggnadskostnaden, dock högst med nyss angivna belopp.

Förbättringslån. Bestämmelserna om förbättringslån återfinnas i nyssnämnda kungörelse den 30 juni 1948 (nr 546) om egnahemslån och förbättringslån.

Till bostäder, som beräknas bli använda på längre sikt, kan förbättringsstöd lämnas endast för anordnande av ledningar för vatten och avlopp samt för förbättring av vattentäkt, för elektrisk installation samt i särskilda fall jämväl för centralvärmeanläggning. Till bostäder, som beräknas bli använda under begränsad tid, kan förbättringslån utgå för förbättringsarbete avseende såväl byggnaden som bostaden och dess utrustning. Rent underhåll kan icke ifrågakomma för lån.

Förbättringslånet kan helt eller delvis ha karaktär av bidrag, vilket i regel har formen av räntefritt stående lån eller räntefri stående del av lånet. Dylikt bidrag kan utgå först efter behovsprövning. Lån som är avsett att förräntas och amorteras kan beviljas utan behovsprövning.

Lån som ej till någon del har karaktär av bidrag kan uppgå till högst 75 procent av den godtagbara kostnaden för förbättringen. Annat lån kan beviljas intill 90 procent av kostnaden. För lån eller del av lån som skall förräntas och amorteras gäller att räntan är 3 procent och att amorteringstiden skall fastställas från fall till fall; den skall dock i regel bestämmas till högst 10 à 15 år och får i intet fall överstiga 25 år.

Räntefritt stående lån eller räntefri stående del av lån — »bidrag» — kan uppgå till högst 80 procent av den godtagbara kostnaden (i undantagsfall högre, därest ömmande omständigheter föreligga), dock för enfamiljshus

högst 1 200 kronor för anordnande av ledningar för vatten och avlopp eller förbättring av vattentäkt och 2 800 kronor för andra förbättringsåtgärder eller sammanlagt högst 4 000 kronor samt för tvåfamiljshus högst 1 800, 4 200 resp. 6 000 kronor.

Statsbidrag för fiskarbostäder. Bestämmelserna om dessa bidrag återfinnas i kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 472) angående statsbidrag för fiskarbostäder inom vissa områden, i vilken ändringar vidtagits genom kungörelserna nr 893/1940, 1/1941, 614/1942 och 549/1948.

Enligt dessa kungörelser må statsbidrag utgå för iordningställande inom de norrländska kustlänen samt Uppland av fiskares s. k. skärbostäder, sjöbodar och båthus, där sådant förbättringslån, som ej i sin helhet utgör amorteringsslån, icke kan utgå enligt egnahemslånekungörelsen.

Bidrag må icke beviljas till högre belopp än, för varje bostadslägenhet, med eller utan sjöbod och båthus, 2 500 kronor, för enbart sjöbod och båthus 600 kronor, för enbart sjöbod 500 kronor samt för enbart båthus 400 kronor.

Lantarbetarbostadslån och -bidrag. Bestämmelserna om dessa lån och bidrag återfinnas i kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 465) om lantarbetarbostadslån och lantarbetarbostadsbidrag, i vilken ändringar vidtagits genom kungörelserna nr 674/1939, 671/1940, 633/1941, 632/1943 och 548/1948.

Lantarbetarbostadslån får icke överstiga 80 procent av de uppskattade kostnaderna för företaget, i vilket kan inbegripas förbättring av vattentäkt. Lånet är under de tio första åren räntefritt; därefter skall erläggas ränta, efter fast, vid lånets beviljande bestämd räntefot (f. n. 3,25 procent). Lånet skall amorteras under en tid av 20 år, under de tio första åren med en tjugonedel av lånebeloppet årligen och under återstoden av lånetiden med fast annuitet. Lägenheten skall bestå av minst två rum och kök av lämplig storlek. Lägenheten bör så utrustas, att hygienien befordras och det husliga arbetet underlättas. Där så kan ske inom rimlig kostnad, skall lägenheten förses med vatten- och avloppsledningar samt anordningar för centraluppvärmning.

Lantarbetarbostadsbidrag kan beviljas jämte lån och utgå med 300 kronor för varje lägenhet, som förses med vatten- och avloppsledningar samt anordningar för centraluppvärmning eller enbart vatten- och avloppsledningar eller innehåller minst tre rum och kök. Om samtliga dessa krav uppfyllas, utgår bidraget med 600 kronor.

Tertiärlån och tilläggsloan. Bestämmelserna om dessa lån återfinnas i kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 587) om tertiärlån och tilläggsloan för flerfamiljshus, vilken ersatt kungörelsen nr 551/1946 i samma ämne.

Lån kan beviljas för ny- och ombyggnad av flerfamiljshus, varmed förstås byggnad som är avsedd att inrymma minst tre bostadslägenheter. Lån kan också beviljas kommun eller s. k. allmännyttigt företag för förvärv av flerfamiljshus, uppfört med stöd av lån enligt tertiärlånekungörelsen.

Lån kan beviljas till dels enskilt företag, dels kooperativt organiserat företag, som arbetar utan enskilt vinstsyfte och under betryggande kontroll, dels kommun och allmännyttigt företag. Vissa särskilda villkor ha uppställts för godkännande av företaget såsom allmännyttigt.

Tertiärlånen skola förräntas och amorteras. Räntan är tre procent. Amortering skall verkställas med årligen lika stora delar av lånets ursprungliga belopp under en tid av för

- nyuppfört stenhus 40 år,
- nyuppfört trähus 30 år,
- ombyggt stenhus högst 40 år och
- ombyggt trähus högst 30 år.

Enskilt företag skall under de sex första åren av lånets löptid utöver den nyss angivna amorteringen verkställa en extra amortering med en procent per år av lånets ursprungliga belopp.

Lånegränserna framgå av följande tablå.

Låntagarkategori	Tertiärlånets högsta belopp i procent av fastighetens avkastningsvärde		Tertiärlånets övre gräns i procent av fastig- hetens avkast- ningsvärde
	i normala fall	i undantags- fall	
Kommunala och allmännyttiga bostadsföretag	30	40	100
Kooperativa bostadsföretag	25	35	95
Övriga bostadsföretag	15	25	85 ¹

¹ Om särskilda skäl därtill föreligga, kan tertiärlånet uppgå till högst 20 resp. 30 procent av avkastningsvärdet, varvid lånets övre gräns utgör 90 procent av sagda värde. Denna undantagsbestämmelse är avsedd att främst tillämpas beträffande sådana icke kapitalstarka småföretagare, vilka uppföra bostadshus om 4—10 lägenheter och själva skola bo i huset och förvalta detsamma.

Låntagaren garanteras under en period av 10 år en ränta av tre procent på primärlån och en däremot svarande ränta på sekundärlån med den inskränkningen, att, om räntan på dessa lån stiger, eftergift kan medges eller redan utgående eftergift höjas med belopp motsvarande högst en procent av primär- och sekundärlånen. Om ränteläget är sådant att eftergiften skulle bli mycket liten utgår tills vidare icke eftergift.

Hyrorna skola fastställas av det lånebeviljande organet med ledning av självkostnadsprincipen.

Tillägglånen ha subventionskaraktär. De äro sålunda ränte- och amorteringsfria och skola, därest icke förändringar i det allmänna hyresläget giva anledning till annat, avskrivras efter tio år. Tillägglångivningen, vilken infördes år 1942, är motiverad av den byggnadskostnadsstegring, som ägt rum sedan början av det andra världskriget, och har till syfte att förhindra en stegring av hyresnivån för nyuppförda bostäder. Den ingår alltså icke såsom ett led i åtgärderna för främjande av bostadsförsörjningen på längre

sikt utan skall avvecklas så snart byggnadskostnadsutvecklingen öppnar en möjlighet därtill. Kapitalsubventionen till enfamiljs- och tvåfamiljshus i form av räntefri stående del av egnahemslån har samma karaktär som tilläggslånen.

Tilläggslån utgår på orter, där hyresläget är lågt och inkomstläget sådant, att det föreligger risk för att nyproduktionen av bostäder hämmas om icke subvention lämnas. Dessa orter, fördelade på fyra grupper, angivas av Kungl. Maj:t efter förslag av bostadsstyrelsen. Genom beslut av 1948 års riksdag äger Kungl. Maj:t om behov därav uppkommer inrätta en femte subventionsgrupp; en femte grupp har hittills icke inrättats. Tilläggslån utgår med belopp, motsvarande det kapitaliserade värdet av ett för företaget beräknat bidrag, som för de fyra ortsgrupperna uppgår till resp. 40 öre, 80 öre, en krona 20 öre och en krona 60 öre per m² lägenhetsyta. Avdrag med högst tre kronor per m² lokalyta göres, då byggnaden innehåller lokaler, vilka kunna upplåtas mot hyror avsevärt överstigande för bostadslägenheter utgående hyror. Det förutsattes, att vederbörande kommun regelmässigt lämnar subvention med ett belopp motsvarande en fjärdedel av tilläggslånet. Från angivna regler angående tilläggslånets storlek kunna vissa undantag göras.

Statsbidrag till anordnande av pensionärshem. Bestämmelserna om dessa bidrag återfinnas i kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 462). Vissa delar av kungörelsen ha ändrats genom kungörelserna nr 941/1939, 573/1942, 904/1947 och 538/1948.

Syftet med dessa bidrag är att främja tillkomsten av goda smålägenheter till låga hyror, avsedda för äldre med begränsade ekonomiska resurser. Bidrag utgå endast till kommun, kommunförbund eller allmännyttigt bostadsföretag. Villkoren för erkännande av företag såsom allmännyttigt överensstämman icke helt med motsvarande bestämmelser i tertiärlånekungörelsen.

Lägenheterna i pensionärshem skola uppfylla vissa krav; bl. a. skall, där så kan ordnas inom rimlig kostnadsram, hemmet förses med vatten- och avloppsledning, centraluppvärmning och badrum.

Till hyresgäst i pensionärshem må som regel antagas endast person, vilken *dels* antingen uppnått 60 års ålder eller utan att hava uppnått nämnda ålder åtnjuter folkpension enligt lagen om folkpensionering, *dels* kan antagas vara ur stånd att med egna medel förskaffa sig nöjaktigt bostad.

För lägenheter i pensionärshem äro fastställda maximihyror, vilka framgå av följande tablå (hyresbelopp i kronor för år, inbegripande ersättning för vatten och uppvärmning).

Hemmet beläget å ort som i folkpensionshänseende tillhör bostadskostnadsgrupp	L ä g e n h e t f ö r		
	1 person	2—3 personer	4 eller flera personer
1	120	180	210
2	160	240	280
3	220	330	385
4	280	420	490
5	320	480	560

Statsbidraget beviljas med viss procent av de egentliga byggnadskostnaderna; bidrag utgår alltså icke för kostnaderna för tomt, väg eller vatten-, avlopps-, gas- eller kraftledningar utanför tomtgränsen. Bidraget varierar med skattetrycket inom kommunen på sätt framgår av följande tablå.

Uttaxering kronor	Statsbidrag %
under 10	25
10—10,99	27
11—11,99	30
12—12,99	34
13—13,99	40
14—14,99	48
15—15,99	57
16—16,99	68
17 och däröver	80

Bostadsrabatter till olika hushållskategorier.

Familjebostadsbidrag och bränslebidrag. Bestämmelserna om dessa bidrag återfinnas i kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 547) om familjebostadsbidrag och bränslebidrag; en mindre ändring i kungörelsen har skett genom kungörelsen nr 642/1948.

Fr. o. m. den 1 juli 1948 kan familjebostadsbidrag beviljas familjer med minst två barn under 16 år i bostadshus färdigställda efter den 1 januari samma år, i fråga om hus förvaltade av kommun eller allmännyttigt bostadsföretag efter den 1 juli 1946, förutsatt såväl att inkomsten icke överstiger en viss gräns som att lägenheten uppfyller vissa krav. I förhållande till tidigare gällande villkor för familjebidrag innebär detta, att bidragsgivningen till förmån för de barnfostrande familjerna utsträckts i två hänseenden: bidragsgivningen avser i fortsättningen dels olika typer av fastigheter och icke såsom tidigare enbart fastigheter finansierade och förvaltade på visst sätt, dels icke endast familjer med minst tre minderåriga barn utan jämväl familjer med två barn. Bestämmelserna om familjebidrag äger alltfört giltighet beträffande hus, vilka före den 1 juli 1948 omfattats av ifrågasvarande bidragsgivning.

Av de villkor som uppställts för erhållande av familjebostadsbidrag och bränslebidrag må följande nämnas.

Lägenheter i ny- och ombyggda flerfamiljshus skola omfatta minst två rum och kök med en lägenhetsyta av minst 50 och högst 100 m² och vara utrustade med vatten, avlopp och centralvärme samt i tätorter jämväl med w. c. och enskilt badrum. För lägenheter i ny- och ombyggda enfamiljs- och tvåfamiljshus gälla samma villkor som beträffande egnahemslånet och den till detta knutna kapitalsubventionen.

Vissa inkomststreck skola tillämpas. Sålunda skall bidraget kunna utgå endast om mannens och hustruns sammanlagda beskattningsbara årsinkomst (enligt fr. o. m. 1948 gällande regler för taxeringen till den statliga inkomstskatten) uppgår till i fråga om tvåbarnsfamiljer högst 4 000 kronor, i fråga om trebarnsfamiljer 5 000 kronor, i fråga om fyrbarnsfamiljer 6 000 kronor o. s. v. Inkomstprövning skall verkställas vart femte år på grundval av familjernas inkomster under de mellanliggande åren.

Familjebostadsbidrag utgår med ett årligt belopp av 130 kronor för barn med undantag för familj i nyuppfört enfamiljshus finansierat med det nya egnahemslånet, vilken erhåller ett årligt bidrag motsvarande för barn 20 procent av de ursprungliga kapitalkostnaderna, dock lägst 130 och högst 175 kronor. Bidraget kan icke utgå kontant utan lämnas i regel för flerfamiljshus i form av avdrag på hyran och för enfamiljs- och tvåfamiljshus såsom avdrag på de årliga kapitalkostnaderna. I sistnämnda fall kan bidrag jämväl lämnas i form av extra amortering på i första hand egnahemslånet.

Till familjebostadsbidraget är vidare anknutet ett kristillägg, motiverat av de nuvarande höga bränslepriserna. Detta s. k. bränslebidrag utgår för innevarande budgetår med lägst 125 och högst 175 kronor i södra och mellersta Sverige och lägst 150 och högst 225 kronor i de norra delarna av landet.

Trekronorsbidrag. Genom beslut av 1947 års riksdag infördes fr. o. m. den 1 juli sagda år en särskild bostadsrabatt, trekronorsbidrag, till hushåll med begränsade inkomster. Under såväl föregående som innevarande budgetår har bidragsgivningen erhållit en i viss mån försöksbetonad karaktär. Omfattningen av bidragsgivningen bestämmes sålunda i första hand av de produktionsinitiativ som tagits eller må komma att tagas av kommunerna. Det har å andra sidan förutsatts, att möjligheten att erhålla statsmedel för ifrågavarande ändamål kommer att stimulera kommunerna att i ökad utsträckning bedriva en aktiv bostadspolitik. Kommunerna avgöra själva vilka hushåll som skola erhålla bidrag, vilket dock endast kan utgå till hushåll i bostadshus, som färdigställts efter den 1 juli 1946 och förvaltas av kommun eller allmännyttigt bostadsföretag i den mening vari detta uttryck tages i tertiärlånekungörelsen. Bidraget utgör för år tre kronor per m² lägenhetsyta.

2. De bostadspolitiska organen.

Genom beslut av 1948 års riksdag har fr. o. m. den 1 juli 1948 statens byggnadslånebyrå omorganiserats till ett centralt ämbetsverk, *bostadsstyrelsen*, uppdelat på fyra byråer — en kanslibyrå, en planeringsbyrå, en lånebyrå och en teknisk byrå — jämte en fristående social sektion. Ämbetsverket har såsom chef en generaldirektör. Bostadsstyrelsen består utom av generaldirektören och dennes ställföreträdare av fem ledamöter utsedda av Kungl. Maj:t. Till styrelsen ha hänförts de bostadspolitiska uppgifter som tidigare åvilade egnahemsstyrelsen (lån och bidrag till lantarbetarbostäder, stöd åt kollektiva tvätterier m. m.).

Från den 1 juli 1948 har vidare inrättats ett nytt bostadspolitiskt organ, *länsbostadsnämnd*, vars chefstjänsteman, länsbostadsdirektören, är självskriven ledamot av nämnden. Denna består därjämte av fyra av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Länsbostadsnämndernas arbetsuppgifter ha för budgetåret 1948/49 förutsatts komma att väsentligen bli begränsade till övertagande, i samband med egnahemsorganisationens upphörande den 1 juli 1948, av egnahemsnämndernas bostadspolitiska uppgifter. Länsbostadsnämnderna skola därefter successivt övertaga lån- och bidragsgivningen till enfamiljs- och tvåfamiljshus på landsbygden och i stadssamhällen med högst 10 000 invånare. De skola jämväl beträffande nämnda kommuner handha familjbostadsbidragsgivningen och förvaltningen av beviljade lån och bidrag till enfamiljs- och tvåfamiljshus. Frågan om ytterligare decentralisering av den statliga bostadspolitiken har förutsatts senare komma att upptagas till övervägande.

Beträffande kommunernas organ för handläggning av löpande bostadspolitiska arbetsuppgifter har beslutats, att förmedlingen av statliga lån och bidrag för bostadsändamål i princip skall åvila ett enda organ i kommunen, *förmedlingsorganet*. Förmedlingsorgan bör vara i stad drätselkammare och på landet kommunalnämnd, såvida kommunen icke finner skäl föreligga att antingen till förmedlingsorgan utse organ, som handlägger fastighets- och byggnadsfrågor, eller för ändamålet inrätta ett särskilt organ.

3. Bostadsförsörjningsläget.

I förutnämnda skrivelse den 17 januari 1949 har *bostadsstyrelsen* lämnat en översikt över bostadsförsörjningsläget. I det följande redogöres för det huvudsakliga innehållet i denna översikt.

Beträffande bostadsproduktionen under år 1948 lämnar bostadsstyrelsen i huvudsak följande uppgifter.

Tillskottet av nya lägenheter under år 1948 har i stort sett väl motsvarat den produktionsplan för bostäder, som ingick som en del av 1948 års investeringsbudget. Enligt denna plan beräknades antalet under året färdig-

ställda lägenheter till 55 500, varav 39 000 i kvotorterna och 16 500 lägenheter utanför kvotorterna. (Den senare ortgruppen motsvarar i huvudsak egentlig landsbygd samt mindre tätorter med under 3 000 invånare.) Med ledning av nu föreliggande uppgifter, vilka delvis äro preliminära, kan det under år 1948 erhållna lägenhetstillskottet uppskattas till omkring 54 000 lägenheter, varav 37 000 å 38 000 i kvotorterna och 16 000 å 17 000 utanför kvotorterna. Det underskott på något mer än 1 000 lägenheter i förhållande till planen, som synes föreligga för året och som kan helt hänföras till eftersläpning i färdigställandet av företag i Stockholm, torde komma att fyllas under de första månaderna innevarande år.

I anslutning härtill anför styrelsen vissa allmänna synpunkter på bostadsproduktionen och bostadsförsörjningsläget efter kriget.

Här preliminärt uppskattade produktionssiffror för senast förflutna år, lagda till de föregående årens sedan krigets slutskede, ge resultatet att under fyraårsperioden 1945—1948 omkring 220 000 lägenheter färdigställts i hela landet. Härav falla i det närmaste 160 000 lägenheter på kvotorterna. Mot detta senare bruttotillskott svarar vid den avgång av äldre lägenheter genom rivning eller andra orsaker, som kan beräknas för ifrågavarande år, en nettoökning av kvotorternas lägenhetsbestånd på omkring 150 000 lägenheter. Det må anmärkas, att denna ökning väsentligt överstiger tillväxten av bostadsbeståndet under någon föregående period av motsvarande längd. Än mera gäller detta, om räkningen utföres i antal rumsenheter i stället för i antal lägenheter.

Denna stora ökning till trots har som bekant bostadsbristen icke visat någon tendens att mildras. Detta sammanhänger givetvis med den exceptionellt uppdrivna tillväxt i stadssamhällellens hushållsbestånd under efterkrigsåren, som betingats av hög äktenskapsfrekvens och stora inflyttningsöverskott under högkonjunkturen för stadsnäringarna. För åren 1945—1947 kan nettotillskottet av nya lägenheter i kvotorterna beräknas till 115 000. Under samma år beräknas ökningen av hushållens antal till 114 000. Bristläget vid utgången av år 1947 var sålunda genomsnittligen praktiskt taget detsamma som under krigsperiodens slutskede.

Beträffande bostadsmarknadens utveckling under år 1948 anför styrelsen följande.

Även för sistförflutna år synes man kunna räkna med ett i stort sett oförändrat bristläge. I förarbetena till 1948 års investeringsbudget beräknades nettotillskottet av hushåll i kvotorterna till omkring 35 000, vilket innebar en sänkning i förhållande till år 1947 med 3 000 hushåll. Härvid antogs en nedgång till följd av demografiska förskjutningar i antalet äktenskap med 5 procent i förhållande till 1947 samt en minskning av inflyttningen med omkring 15 procent — en fortsättning av tendenser, som gjort sig gällande under år 1947.

Definitiva uppgifter om de demografiska förändringarna av betydelse

för beräkningen av hushållstillväxten under år 1948 äro ännu icke tillgängliga. Av hittills föreliggande uppgifter synes framgå, att den i förväg kalkylerade nedgången i äktenskapsbildningen icke kommit till stånd; antalet ingångna äktenskap i städerna under de tre första kvartalen av 1948 understeg icke 1947 års siffror för motsvarande del av året. Å andra sidan är det uppenbart, att nedgången i nettoinflyttningen varit starkare än den väntade. Inom Stockholms administrativa gränser har rent av nettoutflyttning förekommit. Tidigare erfarenheter ge vid handen, att utslagen i flyttningssiffrorna för Stockholm icke äro representativa för stadsbygden i allmänhet. Att döma av hittills tillgängliga, preliminära siffror synes en nedgång på omkring 40 procent i nettoinflyttningen till städerna ha inträffat mellan 1947 och 1948, vilket enligt tillämpade beräkningsgrunder motsvarar en minskning av hushållstillväxten med omkring 3 500. Sammanvägas dessa demografiska förskjutningar med hänsyn till resp. faktorerers betydelse för hushållsbildningen, får man till resultat en hushållstillväxt i stadssamhällena under 1948, som är praktiskt taget densamma som den i prognosen och investeringsplanen beräknade. En reservation måste dock här göras för den osäkerhet, som ännu måste vidlåda beräkningarna med hänsyn till uppgifternas preliminära och delvis ofullständiga karaktär.

I de på förhand gjorda uppskattningarna angavs ett bruttotillskott av lägenheter i kvotorterna på 37 000 å 38 000 såsom behövt för att bristläget genomsnittligen icke skulle försämrans under år 1948. Såvitt nu kan bedömas har det faktiska produktionsresultatet nått just denna storlek. Det synes sålunda finnas skäl för slutsatsen, att bostadsbristen under år 1948 genomsnittligen blivit praktiskt taget oförändrad.

I anslutning härtill framhåller bostadsstyrelsen, att utvecklingen inom olika orter icke varit enhetlig; på vissa orter, framför allt Stockholm, har en märkbar försämring av bristläget inträffat under det gångna året. Härom anför styrelsen ytterligare följande.

Det är obestriddigt, att de bostadstillskott, som erhållits i Stockholm och Göteborg sedan bostadskrisens utbrott, varit långt mindre i förhållande till de för hushållstillväxten bestämmande faktorerna än vad som genomsnittligen gäller stadssamhällena i övrigt. Jämföres för hela perioden 1940—1947 tillskotten av nya lägenheter plus den vid periodens början förefintliga bostadsreserven inom olika orter och ortsgrupper med hushållstillskotten, beräknade enligt en förenklad formel som nettoökningen av antalet bestående äktenskap plus en femtedel av nettoinflyttningen, erhålles för Stockholm relationstalet 74,3 procent, för Göteborg 88,7, för Malmö 99,7, för städer mellan 30 000 och 100 000 invånare 100,3, för städer mellan 10 000 och 30 000 invånare 101,3 och för städer mellan 5 000 och 10 000 invånare 110,6 procent. (Det bör anmärkas, att dessa tal icke ge absoluta mått på bostadsbristens omfattning, eftersom vissa på bostadsmarknadsläget inverkan faktorer ej äro medräknade i den förenklade formeln; de torde dock kunna användas som approximativa jämförelsetal för olika orter och ortsgrupper.) Det är sålunda uppenbart, att särskilt Stockholm och i betydande mån även Göteborg äro underförsörjda i fråga om bostäder i väsentligt högre grad än stadssamhällena i övrigt. Det kan även nämnas, att bland enstaka övriga orter med jämförelsesiffror långt under de genomsnittliga finnes Solna, som ju ur bostadsförsörjningssynpunkt är nära förbunden med Stockholm.

Beträffande orsakerna till att bostadsförsörjningsläget i Stockholm och Göteborg är anmärkningsvärt ogynnsamt, framhåller bostadsstyrelsen följande.

Till huvudsaklig del betingas denna de två största städernas underförsörjning av omständigheter, som icke direkt föranletts av de senare årens bostadsbyggnadskvotering. Framför allt spelar in de stora produktionsunderskotten från den här beaktade periodens förra del. Det må erinras om att redan i de betänkanden, vari förslag till motåtgärder mot bostadsbyggnadskrisen under krigets första år framfördes, påtalades det ringa gensvar, som de statliga stödåtgärderna mötte i de största städerna och främst Stockholm. Av det under perioden 1940—1947 ackumulerade underskottet i Stockholm, beräknat efter ovan angivna förenklade formel, hänför sig 60 procent till åren 1940—1943, då tillskotten av nya lägenheter ännu icke i nämnvärd grad kunnat påverkas av byggnadsregleringen. För de efterföljande åren, 1944—1947, kan konstateras ett underskott i tilldelade kvoter i förhållande till beräknat hushållstillskott på något mer än 10 procent (motsvarande 20 à 25 procent av hela det ackumulerade underskottet) men därtill ett underutnyttjande av givna kvoter av nästan samma storleksordning. Siffermässigt kan drygt tre fjärdedelar av underskottet för hela perioden hänföras till underproduktion före byggnadsregleringen och underutnyttjande av givna kvoter. Liknande jämförelser för Göteborgs del ge vid handen, att hela underskottet för åren 1940—1947 kan hänföras till sistnämnda två faktorer. Härmed skall givetvis icke bestridas, att byggnadsregleringen lagt besvärande band på bostadsproduktionen i de största städerna, men det förefaller tveksamt vilken roll kvoteringen skall tillmätas, när de kvoter som givits icke helt utnyttjats. Att lägga skulden för underförsörjningen främst på knappt tillmätta bostadsbyggnadskvoter är i varje fall föga realistiskt. Det synes vara ett riktigare avvägt omdöme att säga, att det obestridligt dåliga bostadsförsörjningsläge, som de största städerna nu ha, jämfört med övriga stadssamhällen i genomsnitt, väsentligen betingas av att materialknapphet och av investeringspolitiska skäl föreskriven återhållsamhet i tillståndsgivningen icke tillåtit en återhämtning under senare år av de stora produktionsunderskott, som dessa städer vidkändes under de första krigsårens sammanbrott för bostadsproduktionen.

Oavsett vilken tolkning som ges den för de största städerna olyckliga utveckling av bostadsförsörjningen, som här berörts, är det ett obestridligt faktum, att den aktuella bristsituationen där framstår som värre än för stadssamhällena i övrigt, vilket enligt styrelsens mening bör beaktas vid den fortsatta tillståndsgivningen inom de gränser, som arbetsmarknadspolitiska och investeringspolitiska hänsyn sätter.

Bostadsstyrelsen upptager därefter till behandling frågan om b o s t a d s f ö r s ö r j n i n g s l ä g e t u n d e r å r 1 9 4 9.

I den för år 1949 fastställda investeringsbudgeten och den däri ingående planen för byggnadstillstånd för bostäder beräknas antalet färdigställda lägenheter under året till 43 000 i hela landet, varav 33 000 i kvotorterna och 10 000 i övriga orter. Detta innebär en väsentlig nedskärning i förhållande till de föregående årens tillskott. Det beräknade antalet lägenheter i igångsatta företag överstiger visserligen något 1948 års siffror, och den på-

gående produktionen i kvotorterna vid årets slut har upptagits till samma antal lägenheter som vid sistförflutna årets utgång. I huvudsak uttrycker 1949 års beräknade tillskott det produktionsresultat, som utan utnyttjande av »dolda reserver» svarar mot det senaste årets restriktiva tillståndsgivning. 1948 års produktionsresultat erhöll ännu betydande tillskott från den under tidigare år igångsatta produktion, som stockats till följd av materialbristen.

Det är ofrånkomligt, att denna nedskärning gör utsikterna för det kommande årets bostadsförsörjning sämre. För landsbygdens del betyder den en uppdämning av den under de första efterkrigsåren kraftiga, utomordentligt välbehövliga förnyelsen av bostadsbeståndet. De mindre tätorterna på landsbygden ha på senare år visat starka tillväxttendenser, som komma att hämmas genom en stramare byggnadsreglering. För de större stadssamhällellenas del hotar en skärpning av bostadsbristen.

Den sannolika hushållstillväxten i kvotorterna under år 1949 har tidigare av bostadsstyrelsen beräknats till 33 000. Någon anledning att nu revidera denna beräkning föreligger icke, varmed givetvis icke är uteslutet, att de ännu icke tillgängliga definitiva uppgifterna rörande det senaste årets befolkningsrörelse kan komma att ge fog för vissa justeringar. Att täcka denna preliminärt uppskattade behovstillväxt kräver ett bruttotillskott av 35 000 à 36 000 lägenheter. Även om man medräknar det tillskott på något tusental lägenheter, vilket såsom förut berörts torde överstå från 1948 års budget, och även om man antager, att 1949 års plan för igångsättande och färdigställande av bostadsbyggnadsföretag går helt i lås, uppstår ett underskott i kalkylen, vilket väl är tämligen ringa i förhållande till den sedan flera år bestående, ackumulerade bristen men som kan bli allvarligt kännbart, därför att man mångenstädes balanserar på gränsen till öppen husvillhet.

I anslutning härtill understryker bostadsstyrelsen *a n g e l ä g e n h e t e n* *a v e n u t v i d g n i n g a v b o s t a d s p r o d u k t i o n e n*.

Bostadsstyrelsen är väl medveten om de investeringspolitiska skäl, som nu göra en hård restriktivitet nödvändig. Styrelsen anser dock, att utomordentligt starka skäl tala för att, när i fortsättningen möjligheter kunna yppa sig att på någon punkt öka investeringarna, bostäderna jämte kollektiva komplement till bostadsbebyggelsen av olika slag, inkl. skolor och sjukhusbyggnader, böra ges en prioritetsställning närmast efter sådan investering, som kan anses ha hög angelägenhetsgrad i sammanhang med strävandena att åstadkomma balans i utrikeshandeln.

Med utgångspunkt från de anförda uppgifterna om bostadsförsörjningsläget har bostadsstyrelsen till prövning upptagit frågan om *y t t e r l i g a r e* *å t g ä r d e r* för att begränsa verkningarna av bostadsbristen. Härvid har styrelsen ifrågasatt, huruvida icke en lagstiftning borde förberedas som gäve möjligheter för kommuner, som så finna ange-

läget, att efter Kungl. Maj:ts medgivande föreskriva obligatorisk bostadsförmedling.

Bostadsstyrelsens skrivelse i denna del har överlämnats till chefen för justitiedepartementet, vilken enligt vad jag inhämtat har för avsikt att anmäla densamma i proposition till årets riksdag angående förlängning av hyresregleringslagen.

4. Sammanfattning av i propositionen framlagda förslag rörande låne- och bidragsbestämmelserna.

Lån och bidrag till bostadshus.

Enfamiljs- och tvåfamiljshus.

Villkor för egnahemslån. Minimikraven i fråga om bostadens storlek föreslås göras enhetliga för hela landet. Sålunda förordas, att icke endast på landsbygden utan även i tätorterna för belåning skall godtagas enfamiljshus om endast två rum och kök med inredningsbar vind. Bestämmelsen om en minimiyta för två rum och kök om 60 m² föreslås utgå.

I propositionen framhålles, att viss tveksamhet synes råda om innebörden av bestämmelserna om säkerhet för egnahemslån. Det förutsättes därför att egnahemslånekungörelsen i denna del förtydligas.

Statsbidrag för fiskarbostäder. Kungörelsen angående dylika bidrag föreslås kompletterad med en bestämmelse, att dessa statsbidrag skola avskrivast enligt samma grunder som räntefritt, stående förbättringslån.

Flerfamiljshus.

Villkor för erkännande av bostadsföretag såsom allmännyttigt. Med hänsyn till ansträngningarna att tillförsäkra vissa industriorter ytterligare arbetskraft, vilket bl. a. tagit sig uttryck däri, att för dylika orter medgives en jämförelsevis stor bostadsproduktion, föreslås att, då särskilda skäl kunna åberopas, av kommun eller allmännyttigt företag förvaltade bostadslägenheter skola kunna med förtur upplåtas till arbetare och tjänstemän vid vissa industriföretag.

Villkor för tertiärlån och tillägglån till enskilda företag. Industrier som uppföra bostäder för sina anställda böra under vissa förutsättningar kunna erhålla tertiärlån intill 95 procent av avkastningsvärdet ävensom medgivas befrielse från kravet på extra amortering å lånet. I fråga om dylika företag förordas jämväl, att till hushåll med begränsade ekonomiska resurser skall kunna utgå trekronorsbidrag.

Tertiärlån till studentbostäder m. m. Företag, som avse att uppföra studentbostäder, böra kunna erkännas såsom allmännyttiga enligt gällande bestämmelser och efter prövning i vanlig ordning erhålla lån enligt dessa.

Befrielse att ställa inteckningssäkerhet. Under vissa förutsättningar böra helkommunala stiftelser kunna befrias från att ställa inteckningssäkerhet för tertiärlån och tillägglån.

Kostnader för iordningställande av skyddsrum. Ökade kostnader för iordningställande av skyddsrum i flerfamiljshus böra i princip täckas genom tillägglån.

Villkor för tillägglån. Möjlighet bör finnas, att jämväl under nästa budgetår inrätta en femte subventionsgrupp, därest byggnadskostnadsutvecklingen giver anledning därtill. Beslut härom torde få ankomma på Kungl. Maj:t.

Bostadsrabatter.

Familjebostadsbidrag och bränslebidrag.

Villkor beträffande bostadens storlek. Samma ändringar som förordats beträffande minimikraven i fråga om bostadens storlek för erhållande av egnahemslån föreslås genomförda i vad det gäller villkoren för familjebostadsbidrag och bränslebidrag.

Tillgodoföring av bidrag. I fråga om formen för utbetalning av bidrag till tvåbarnsfamiljer i hus finansierade med egnahemslån förordas, att likasom redan gäller beträffande flerbarnsfamiljer bidrag i regel skall kunna utgå såsom eftergift å räntor och amortering icke endast å egnahemslånet utan även å underliggande krediter.

Bränslebidragets storlek. Samma maximibelopp som fastställts för innevarande budgetår föreslås gälla under nästa budgetår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för dessa belopp fastställa grunderna för beräkning av dylika bidrag.

Trekronorsbidrag.

De för innevarande budgetår fastställda grunderna för bidragsgivningen böra tillämpas jämväl under nästa budgetår. En utvidgning av verksamheten föreslås såtillvida, att bidrag bör kunna utgå till hushåll i bostadshus som uppförts av industriföretag i syfte att bereda vid företaget anställda bostäder. Verksamheten bör alltjämt ha försökskaraktär.

Särskilda frågor.

Besvärsrätten.

I propositionen föreslås att besvärsrätten beträffande bostadsstyrelsens beslut utvidgas.

Lån till Aktiebolaget Elementhus.

I propositionen föreslås, att Aktiebolaget Elementhus, vars syfte är att framställa monteringsfärdiga trähus enligt ett av Aktiebolaget Bostadsforskning utarbetat system, må beviljas ett statslån å högst en miljon kronor.

II. Lån och bidrag till bostadshus.

Beträffande huvuddragen i gällande bestämmelser om lån och bidrag till bostadshus hänvisas till redogörelsen å s. 3—8.

Egnahemslån och förbättringslån m. m.

Föreliggande förslag.

Med skrivelse den 17 januari 1949 har bostadsstyrelsen till statsrådet och chefen för socialdepartementet överlämnat vissa promemorior, i vilka behandlas olika låne- och bidragsfrågor. Av i promemoriorna behandlade frågor torde i detta sammanhang följande böra beaktas, nämligen frågor angående

- dels de villkor för egnahemslån, vilka avse bostadens storlek;
- dels självständig belåning av en för flera egnahem gemensam anläggning för värme- och varmvattenförsörjning med tillhörande utrymmen;
- dels avskrivning av statsbidrag för fiskarbostäder inom vissa områden;
- dels vissa i propositionen nr 231/1948 berörda spörsmål.

I detta sammanhang torde slutligen få upptagas till prövning vissa frågor sammanhängande med handläggningen av ärenden angående vatten- och avloppsanläggningar samt elektriska installationer.

Villkor beträffande bostadens storlek. I förutnämnda promemoria angående de villkor för egnahemslån, vilka avse bostadens storlek, har bostadsstyrelsen inledningsvis erinrat om att kraven på bostadens storlek ha ställts högre för enfamiljs- och tvåfamiljshus än för lägenheter i flerfamiljshus på grund av familjens större bundenhet till egnahemsbostaden. Beträffande de skillnader i sist berörda förhållande som föreligga mellan tätorter och landsbygd anför styrelsen följande.

I tätorter är det för en växande familj svårare att byta till bostad av tillräcklig storlek, om den är ägare till ett för litet eget hem, än om den hyr en alltför trång lägenhet i ett flerfamiljshus. På landsbygden, där hyresmarknad saknas, måste emellertid behovet av smålägenheter tillgodoses i enfamiljs- och tvåfamiljshus i stället för — som i större samhällen — i flerfamiljshus. Det är således på grund av olikheten med avseende på hyresmarknadsförhållandena som kraven på bostadens storlek äro olika för landsbygd och tätort.

I anslutning härtill framhåller bostadsstyrelsen, att de erfarenheter styrelsen vunnit i samband med tillämpandet av egnahemskungörelsen visa, att den mot minimikraven för nybyggnad av *enfamiljshus* på landsbygden svarande hustypen med två rum och kök i bottenvåningen och möjligheter till framtida inredning av vinden är önskvärd även för tätorternas vidkommande. I denna fråga anför styrelsen vidare följande.

Ett stort antal egnahem uppföras av unga familjer, barnlösa eller med endast ett å två barn, som tills vidare väl skulle reda sig med en bostad om två rum och kök och för vilka nämnda hustyp även på längre sikt erbjuder tillräcklig rymlighet tack vare möjligheten till vindsinredning. Genom att denna hustyp för tätorternas vidkommande nu ej kan egnahemsbelånas framtvingas här en produktion av enfamiljshus om tre rum och kök i ett plan. Dessa bostäder äro emellertid på grund av sin bristande elasticitet behäftade med vissa nackdelar. Å ena sidan kunna de, som av förenämnda resonemang framgår, vara onödigt stora från början, något som med hänsyn både till familjens ekonomi och till rådande materialbrist är olägligt. Å andra sidan äro *enplanshusen* svåra att utan åsidosättande av gängse plantekniska krav utöka genom tillbyggnad. Detta förhållande medför, att den för en växande familj önskvärda och erforderliga utbyggnaden av bostaden till att omfatta fyra rum och kök, som vid $1\frac{1}{2}$ -planshus med inredningsbar vind föreligger som latent möjlighet, i praktiken omöjliggöres eller i varje fall avsevärt försvåras.

Styrelsen anser fördenskull, att det vore en fördel, om den för landsbygden gällande minimistandarden, två rum och kök med inredningsbar vind, kunde godtagas även vid egnahemsbelåning avseende tätorterna. Såsom ytterligare skäl för här avsedda ändring anför styrelsen följande.

Man skulle jämväl undslippa den icke minst av länsbostadsnämnderna påtalade svårigheten att i nu ifrågavarande avseende göra skillnad mellan »tätort» (5 § 2 st. a) och »annan del av landet» (5 § 2 st. b). Denna distinktion är i sig själv vansklig att genomföra i praktiken. Därtill kommer, att den måste genomföras med hänsyn till hyresmarknadsförhållandena och därför ej kan bringas att sammanfalla med den med samma ord (»tätort») angivna distinktion, som är av betydelse i fråga om ordnandet av vattenförsörjning och avlopp (5 § 2 st. e). Att vad som vid tillämpningen av författningstexten är att anse såsom tätort i en sats ej är att anse som tätort i en annan sats i samma mening, är en given nackdel för myndigheterna och allmänheten.

Bostadsstyrelsen anser vidare, att bestämmelsen om minsta tillåtna kvadratmeteryta, med hänsyn till möjligheterna att utvidga enfamiljshus med inredningsbar vind, kan undvaras beträffande sådana hus. Kravet på en tillfredställande planteknisk utformning av bostaden borde kunna effektivt upprätthållas genom tillämpande av styrelsens praxis för bedömande av planlösningar.

Enligt bostadsstyrelsens uppfattning finnes icke anledning företaga ändring i villkoren beträffande lån till *ombyggnad* av enfamiljshus.

Beträffande *tvåfamiljshus* förordar styrelsen, att gällande bestämmelser i stort sett bibehållas. För tvåfamiljshus, som byggas med den ena lägenheten i ett plan över den andra, borde alltså gälla att åtminstone den ena lägenheten skall innehålla tre rum och kök med en yta av minst 70 m². Från denna regel borde det lånebeviljande organet äga viss möjlighet att medgiva undantag. Lån borde sålunda kunna beviljas dels för ombyggnad av äldre tvåfamiljshus, där ingen av lägenheterna omfattade mer än två

rum och kök, dels för »kopplade» tvåfamiljshus (i vilka bostadslägenheterna äro förlagda bredvid varandra), försedda med inredningsbar vind.

Beträffande tvåfamiljshus skulle bostadsstyrelsens förslag alltså gälla, att åtminstone en av lägenheterna uppfyller det krav på bostadens storlek, som av styrelsen föreslagits för enfamiljshus.

Belåning av en för flera egnahem gemensam anläggning för värme- och varmvattenförsörjning. F. n. gäller att i fråga om egnahemslån till hus, som ingår i bebyggelse med gemensam värmecentral, i produktionskostnaden må, under de särskilda villkor, bostadsstyrelsen äger föreskriva, inräknas å huset belöpande andel i anläggningskostnad för sådan gemensam anläggning för värme- och varmvattenförsörjning ävensom för gemensam tvättstuga med tillhörande utrymmen. I förutnämnda promemoria i denna fråga framhåller bostadsstyrelsen, att ifrågavarande bestämmelse innebär, att den gemensamma värmecentralen i själva verket belånas enligt de för eget hem gällande normerna till 75 eller 90 procent, ehuru med anlitande av en indirekt beräkningsmetod, varigenom kostnaderna fördelas på de olika egnahemmen.

Styrelsen anför vidare, att det vid belåning av större egnahemskomplex, förslagsvis 25 egnahem och därutöver, torde komma att visa sig praktiskt att kunna självständigt belåna en gemensam värmeanläggning, då härigenom undvikas en splittring av de å anläggningen belöpande kostnaderna på ett mycket stort antal enheter. Styrelsen föreslår därför att självständig belåning av anläggning må medgivas i följande fall.

Självständig belåning av gemensamhetsanläggning av här avsedd natur föreslås alltså i de fall, då dylik belåning visar sig ändamålsenlig och sådana avtal och säkerhetsbestämmelser äro knutna till nyttjandet av anläggningen, att densamma ur belåningssynpunkt representerar ett realvärde. Lånevillkoren böra överensstämma med dem som gälla för egnahemslån till de anslutna fastigheterna, och lånen böra således ligga inom 75 eller 90 procent av produktionskostnaden men ej innesluta någon räntefri, stående del. Självständig belåning bör icke förekomma i andra fall än då gemensamhetsanläggningen äges och förvaltas av en intresseorganisation, förening, bolag, stiftelse eller annan sammanslutning, som tillgodoser samtliga egnahemshavares intressen.

Avskrivning av statsbidrag för fiskarbostäder. I förutnämnda promemoria angående avskrivning av statsbidrag för fiskarbostäder inom vissa områden erinrar bostadsstyrelsen om att kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 472) angående statsbidrag för fiskarbostäder inom norrländska kustlänen innehöll i sin lydelse före den 1 juli 1948 en föreskrift, att frågan om avskrivning av fordran på grund av utlämnat bidrag skulle underställas Kungl. Maj:t, som meddelade beslut i ärendet. Sedan denna kungörelse i vissa hänseenden ändrats genom kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 549), saknades emellertid bestämmelser i berörda hänseende. På grund härav föreslår styrelsen att förstnämnda kungörelse kompletteras på följande sätt.

Det synes vara lämpligt, att å bidragen för fiskarbostäder tillämpas samma bestämmelser om avskrivning, som enligt 22 § kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 546) om egnahemslån och förbättringslån gälla i fråga om räntefritt, stående förbättringslån eller räntefri, stående del av dylikt lån. Detta skulle innebära, att bidrag som icke överstege 500 kronor, skulle kunna avskrivas omedelbart efter det att byggnadsföretaget slutförts och godkänts av det lånebeviljande organet, samt att annat bidrag skulle avskrivas efter i regel tio år från utlämnandet.

Frågor som äro föremål för fortsatt prövning. I sin promemoria med anmälan av vissa i propositionen nr 231/1948 berörda frågor lämnar bostadsstyrelsen en redogörelse för vissa med den statliga egnahemsbelåningen sammanhängande spörsmål, avseende missförhållandena på egnahemsmarknaden och finansieringen av radhus och egnahem.

Bostadsstyrelsen erinrar i berörda promemoria, att föredragande departementschefen i propositionen nr 231 till 1948 års riksdag förutsatte, att byggnadslånebyråns undersökningar angående läget på egnahemsmarknaden och möjligheterna att ytterligare skärpa kontrollen över såväl egnahemsbyggandet som försäljningarna av egnahem fullföljdes och att de förslag framlades, vartill undersökningarna kunde föranleda. Styrelsen erinrar vidare om att statsutskottet i anledning av propositionen bl. a. uttalade, att den utvidgning av det statliga stödet till enfamiljs- och tvåfamiljshus, som komme att genomföras den 1 juli 1948, medförde, att riskerna för missbruk av de statliga subventionerna ökade. Utskottet förutsatte därför, att de bostadspolitiska organen med uppmärksamhet följde utvecklingen på egnahemsmarknaden, särskilt i vad det gällde byggnadskostnader och försäljningspriser.

I fråga om de åtgärder som vidtagits eller planerats av bostadsstyrelsen (byggnadslånebyrån) för att kunna följa utvecklingen på egnahemsmarknaden och i görligaste mån förhindra spekulering i statsbelånade egnahem lämnar styrelsen följande redogörelse.

Det må erinras, att statens byggnadslånebyrå under senare delen av år 1947 och första halvåret 1948 anordnade s. k. egnahemskonferenser i syfte, bl. a., att komma tillrätta med missförhållandena på egnahemsmarknaden. Till konferenserna, vilka höllos i Eskilstuna, Linköping, Jönköping, Växjö, Kristianstad, Malmö, Göteborg, Skövde, Karlstad, Falun, Sundsvall, Umeå och Luleå, kallades representanter för i huvudsak rikets alla kommuner. F. n. förbereda länsbostadsnämnderna — och ha i vissa fall redan avhållit — konferenser, till vilka kallas representanter för länets kommuner och vid vilka bostadsstyrelsen alltid är representerad. Dessa konferenser lämna tillfälle för kommunerna att upptaga frågor, som beröra missförhållandena på egnahemsmarknaden, varigenom utvecklingen härvidlag kan följas.

Vid behandling av ansökningar om lån till egnahem göres i samråd med förmedlingsorganen en noggrann kontroll för att utrona, om egnahemmet skall uppföras på spekulering, i vilket fall ansökan avslås. Vid anmälan och överlåtelse av statligt belånat egnahem prövas vidare försäljningspriset ingående. I vissa fall företages besiktning av fastigheten. Är försäljnings-

priset högre än vad som med beaktande av alla inverkan omständigheter kan godtagas, uppsäges lånet till inbetalning.

Styrelsen erinrar vidare, att en lagstiftning till motverkande av spekulation i egnahem förberetts. I en promemoria den 4 mars 1948 hade chefen för socialdepartementets rättsavdelning framlagt förslag i ämnet och därvid redovisat vissa av byggnadslånebyrån gjorda undersökningar i frågan. Om dessa hade i promemorian anförts, att de syntes bestyrka, att en viss tendens till överpriser för statligt belånade egnahem funnes, men att å andra sidan denna tendens dittills icke tagit alltför allvarliga former.

Skäl ha hittills icke ansetts föreligga att föreslå genomförande av den i promemorian ifrågasatta lagstiftningen. Enligt bostadsstyrelsens mening synes icke föreligga anledning antaga, att missförhållandena på egnahemsmarknaden ökat under sistförflutna året. Styrelsen anser fördenskull, att läget f. n. icke torde kräva vidtagande av ytterligare kontrollåtgärder.

I styrelsens nu förevarande promemoria behandlas vidare frågan om *finansiering av radhus, enfamiljs- och tvåfamiljshus*. I propositionen 231 till 1948 års riksdag föreslogs, att till radhusanläggningar med gemensam panncentral skulle kunna lämnas egnahemslån under förutsättning att varje lägenhet förvaltades av resp. bostadshavare. I anslutning till detta förslag uttalade föredragande departementschefen bl. a. att lån beviljas på olika villkor till skilda företagarkategorier. Hållpunkter för en bedömning av frågan, huruvida dessa skillnader påverkade bostadsbyggandets inriktning på olika hustyper, saknades. Departementschefen förutsatte, att det bostadspolitiska centralorganet följde denna fråga med uppmärksamhet och i samband därmed undersökte, under vilka förutsättningar statligt stöd borde utgå till egnahem och radhus, vilka vore avsedda att uthyras.

Statsutskottet, som tillstyrkte sagda förslag, framhöll särskilt önskvärdheten av att en grundlig undersökning skyndsamt verkställdes av frågan, under vilka förutsättningar statligt stöd borde utgå till egnahem och radhus, avsedda att uthyras.

Beträffande belåningen av radhusprojekt under innevarande budgetår anför bostadsstyrelsen följande.

Belåningen av radhusprojekt har hittills under innevarande budgetår varit mycket obetydlig. Inom bostadsstyrelsen ha arbetsuppgifterna i samband med omorganisationen och den nytillkomna egnahemsverksamheten varit så omfattande, att några tekniska eller ekonomiska utredningar rörande radhus ej kunnat verkställas. Det material, som ställts i utsikt från utomstående i fråga om radhusanläggningar, har ännu ej blivit tillgängligt. Statens kommitté för byggnadsforskning har lämnat professor Ahrbom anslag för utredningar om radhusanläggningars planläggning och ekonomi. Enligt uppgift kommer Ahrbom att bedriva sitt arbete i samråd med statliga och kommunala institutioner och de enskilda företag, som ha erfarenhet av radhusprojekt. Även med bostadsstyrelsen har tagits kontakt i frågan. Utredningsresultatet föreligger emellertid ännu icke. Undersökning om driftkostnaderna för radhuslägenheter under olika upplåtelseformer är

avsedd att igångsättas, så snart lämplig arbetskraft kan avdelas för ändamålet.

I anslutning härtill anmäler bostadsstyrelsen att den har för avsikt att, när detta med hänsyn till föreliggande omständigheter är möjligt, igångsätta undersökningar i berörda ämnen.

I propositionen 231 till 1948 års riksdag förordades, att med hänsyn till önskvärldheten av att ytterligare erfarenhet vunnes beträffande *uppförande och förvaltning av enfamiljshus och radhus i kommunal och därmed jämställd regi* det lånebeviljande organet efter särskild prövning borde kunna bevilja egnahemslån till kommun eller därmed jämställd företagare, som uppförde och förvaltade hus av nämnt slag. Det förutsattes, att denna långivning under det kommande budgetåret finge karaktären av försöksverksamhet. Statsutskottet förutsatte därjämte, att verksamheten tills vidare finge begränsad omfattning och att lån endast beviljades, där särskilda skäl föreläge.

Bostadsstyrelsen lämnar i förevarande promemoria följande uppgifter rörande berörda långivning under innevarande budgetår.

Hittills har under innevarande budgetår fråga uppkommit om beviljande av egnahemslån till kommun i endast ett fall. En kommun har sökt och erhållit sådant lån för uppförande av två egnahem, avsedda för två barnrika familjer, vilkas bostadsfråga enligt kommunen lämpligen borde ordnas genom att kommunen uppförde egnahem och lät familjerna bo i dessa för att efter några år eventuellt överlåta dem till familjerna, om erfarenheterna av deras handhavande av egnahemmen voro goda.

Härutöver har i ett fall företagare anhållit om jämställdhet med kommun för erhållande av egnahemslån för tvåfamiljshus. Sedan vid försvarsmakten fast anställda i Sollefteå bildat en bostadsrättsförening, har föreningen nämligen sökt och preliminärt beviljats egnahemslån för uppförande av sex tvåfamiljshus under förutsättning, att vissa ändringar genomfördes i stadgarna. Härvid krävdes bl. a., att majoriteten av styrelsen utgjordes av representanter för Sollefteå stad. Detta krav har sedermera uppfyllts.

Bostadsstyrelsen föreslår, att ifrågavarande långivning får fortgå och jämväl under nästa budgetår gives karaktär av försöksverksamhet.

Departementschefen.

I det följande behandlar jag i anslutning till bostadsstyrelsens nyss nämnda promemorior dels vissa frågor som beröra villkoren för egnahemslån och förbättringslån, dels en särskild fråga avseende bestämmelserna om statsbidrag för fiskarbostäder.

Vad först angår *egnahemslånebestämmelserna* har bostadsstyrelsen föreslagit vissa jämkningar i villkoren beträffande bostadens storlek.

På av styrelsen anförda skäl kan jag godtaga förevarande förslag, varvid jag förutsätter, att i de fall inredning av vind kommer i fråga först så

småningom, det icke skall vara uteslutet att medgiva viss jämkning beträffande storleken av tidigare beviljat egnahemslån. Ett godtagande av förslaget får nämligen icke leda till en sänkning av utrymmesstandarderna för nybyggnad av enfamiljshus i tätorterna, vilket skulle kunna bliva fallet, därest svårigheter skulle föreligga att finansiera med vindsinredningen förbundna kostnader.

Vad bostadsstyrelsen anfört beträffande motsvarande villkor för lån dels till ombyggnad av enfamiljshus, dels till ny- eller ombyggnad av tvåfamiljshus föranleder icke särskild erinran från min sida.

Bostadsstyrelsens förslag, att vid belåning av större egnahemskomplex självständig belåning av gemensam anläggning för värme- och varmvattenförsörjning m. m. må medgivas, kan jag tillstyrka. Det torde få ankomma på bostadsstyrelsen och i förekommande fall länsbostadsnämnderna att med utgångspunkt från av styrelsen angivna riktlinjer från fall till fall pröva, huruvida lämplighetsskäl tala för en självständig belåning av här avsedda anläggningar.

I detta sammanhang får jag anmäla, att viss oklarhet synes råda beträffande innebörden av bestämmelserna om säkerhet för egnahemslån. I 10 § 1 st. egnahemslånekungörelsen stadgas, att säkerhet som ställes för egnahemslån skall ligga inom 90 eller — om kapitalsubvention ej lämnas — 75 procent av *produktionskostnaden*. För att denna bestämmelse skall bli fullt klar, torde en tydligare skillnad böra göras mellan å ena sidan det värde, som skall ligga till grund för beräkning av lånets storlek, och å andra sidan det värde utifrån vilket frågan om säkerhet för lånet skall prövas.

Lånets storlek skall alltid bestämmas med utgångspunkt från produktionskostnaden, vilken är lika med den godtagbara byggnadskostnaden, var till i förekommande fall skall läggas tomtkostnaden. I normala fall beviljas lån med 40 procent av produktionskostnaden, nämligen då fråga är om egnahemslån med kapitalsubvention jämte bottenlån hos enskilt kreditinstitut intill 50 procent av sagda kostnad.

I fråga om säkerheten för lånet synes nyss berörda bestämmelse i egnahemslånekungörelsen otvetydig i vad det gäller nybyggnad å en för ändamålet inköpt tomt. Säkerhet för egnahemslånet skall nämligen i detta fall ligga inom 90 procent eller — om kapitalsubvention ej lämnas — 75 procent av den produktionskostnad som ligger till grund för beräkning av lånets storlek. Beträffande detta fall föreligger alltså icke behov av förtydligande av förevarande bestämmelse i kungörelsen. Tveksamhet torde emellertid kunna råda om bestämmelsens innebörd i första hand för de fall då äldre byggnad antingen ombygges eller rives och ersättes med ny liksom för alla fall av byggnadsföretag å jordbruksfastighet. I dessa senare fall måste nämligen en tydlig skillnad göras mellan å ena sidan den produktionskostnad som ligger till grund för beräkning av lånets storlek och

å andra sidan det belåningsvärde, som bestämmer kravet på säkerhet för lånet. Tveksamheten sammanhänger med att i propositionen nr 235 till 1947 års riksdag uttalades dels att belåningsvärdet borde överensstämma med produktionskostnaden, dels att den övre lånegränsen borde ligga vid 90 procent av sagda värde. Lånets storlek bör även i dessa fall beräknas på grundval av produktionskostnaden. I fråga om säkerheten för lånet har emellertid avsikten varit, att i förekommande fall skälig hänsyn skall tagas icke endast till produktionskostnaden utan även till fastighetens värde före byggnadsföretagets igångsättande, vilket framgår därav att i propositionen uttalades, att för bostadshus på jordbruksfastighet de jämkningar i fråga om inteckningssäkerhetens placering finge företagas som betingades av att bostadshuset inginge endast som en del och regelmässigt som en mindre del i kreditobjektet. Man bör i dessa liksom i andra fall jämväl kräva att den underliggande krediten är tillfredsställande ordnad.

I enlighet med det anförda böra vissa jämkningar företagas i 10 § egnahemskungörelsen. Det torde få ankomma på bostadsstyrelsen att meddela närmare föreskrifter rörande förutsättningarna för godkännande i här ifrågavarande belåningsfall av underliggande kredit.

Bostadsstyrelsens redogörelse för av styrelsen vidtagna åtgärder för att kunna följa utvecklingen på egnahemsmarknaden föranleder icke något annat uttalande från min sida än att jag förutsätter att styrelsen fullföljer de undersökningar varom här är fråga och framlägger de förslag vartill dessa kunna föranleda.

Vad angår av styrelsen berörda frågor rörande finansiering av radhus, enfamiljs- och tvåfamiljshus förutsätter jag att styrelsen så snart förutsättningar härför föreligga verkställer de undersökningar som erfordras för att bedöma frågan om formerna för statligt stöd till dylika hus.

Egnahemslån kan under vissa förutsättningar beviljas kommun eller därmed jämställd företagare som uppför och förvaltar enfamiljshus eller radhus. Denna långivning har under innevarande budgetår karaktären av försöksverksamhet. Bostadsstyrelsens förslag, att ifrågavarande långivning får fortgå och jämväl under nästa budgetår gives karaktär av försöksverksamhet, kan jag tillstyrka.

Bostadsstyrelsen har påpekat, att bestämmelser f. n. saknas rörande avskrivning av fordran på grund av utlämnat *statsbidrag för fiskarbostäder*. Styrelsens förslag, att samma bestämmelser om avskrivning skola tillämpas å nämnda bidrag som gälla om egnahemslån och förbättringslån kan jag godtaga.

Gällande grunder för statligt stöd till *anläggningar för vatten och avlopp samt till elektriska installationer* innebära att, då fråga är om företag som avser såväl bostadshus som ekonomibyggnader och liknande, stöd kan lämnas i flera former. Sålunda kan i fråga om bostadshuset förbättringslån be-

viljas, medan, i vad det gäller ekonomibyggnader och liknande, bidrag och lånegaranti kunna utgå enligt kungörelsen nr 342/1948 angående stöd för jordbrukets yttre och inre rationalisering. Enligt vad jag erfarit av bostadsstyrelsen är denna ordning i viss utsträckning förbunden med praktiska olägenheter. Styrelsen, som i denna fråga samrått med lantbruksstyrelsen, anser det önskvärt att en möjlighet öppnas att lämna stöd till dylika företag i form av enbart antingen förbättringslån eller bidrag och lånegaranti enligt jordbrukskungörelsen. Jämväl i vissa andra hänseenden borde gränserna för förevarande stöd jämkas. Till detta förslag kan jag ansluta mig. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa de undantag från gällande regler som — närmast av administrativa skäl — kunna finnas påkallade.

Tertiärlån och tilläggsån.

Föreliggande förslag.

I bostadsstyrelsens förutnämnda promemorior behandlas följande frågor angående villkoren för tertiärlån och tilläggsån till flerfamiljshus, nämligen om ökade kostnader för iordningställande av skyddsrum i flerfamiljshus; om tertiärlån till 90 procent och eftergift av krav å extra amortering för byggnadsföretag avsedda för vid industrier anställda;

om tillämpning av de för allmännyttiga företag gällande belåningsnormerna på vissa specialfall.

I detta sammanhang upptages till behandling jämväl ett av bostadsstyrelsen i skrivelse den 3 december 1948 framlagt förslag angående befrielse för helkommunala stiftelser att ställa inteckningssäkerhet för tertiär- och tilläggsån.

Finansiering av med iordningställande av skyddsrum sammanhängande utgifter. I förstnämnda promemoria angående ökade kostnader för iordningställande av skyddsrum i flerfamiljshus lämnar bostadsstyrelsen inledningsvis en redogörelse för vissa bestämmelser om iordningställande av skyddsrum och deras betydelse ur kostnadssynpunkt. Styrelsen anför därvid bl. a. följande.

Genom lagen den 1 mars 1940 (nr 19) om skyldighet att anordna enskilda skyddsrum ålades fastighetsägarna att vidtaga vissa byggnadstekniska åtgärder, vilka medförde icke oväsentliga öknningar i byggnadskostnaderna. Dessa kostnadsökningar täcktes, då fråga var om statsbelånade flerfamiljshus, i regel av tilläggsån, nämligen om byggnaden ej kunde, såsom exempelvis i Stockholm, uppföras enbart med stöd av tertiärlån.

Bostadsstyrelsen erinrar, att civilförsvarsstyrelsen genom skrivelser den 29 september 1945 och den 25 februari 1946 till överståthållarämbetet och länsstyrelserna i samtliga län med stöd av Kungl. Maj:ts beslut medgav, att vid anordnande av enskilda eller allmänna skyddsrum finge anstå med vissa närmare angivna åtgärder. Bostadsstyrelsen konstaterar, att dessa lättnader

i skyldigheten att anordna skyddsrum föranledde att behovet av tilläggs lån minskades.

Med tillämpning på nybyggnader, vilka uppföras efter den 15 november 1948, har civilförsvarsstyrelsen upphävt berörda bestämmelser om lättnader i skyldigheten att anordna och iordningställa skyddsrum.

I förevarande promemoria redovisar bostadsstyrelsen en beräkning av de kostnader, som till följd av civilförsvarsstyrelsens sistnämnda beslut komma att falla på olika typer av flerfamiljshus.

Styrelsen har beräknat merkostnaden för tre typer av skyddsrum med följande resultat:

<i>Merkostnad per skyddsrum.</i>			
Skyddsrum för	18 personer	(4—10 lägenheter)	375 kr.
»	»	50 »	(11—20 lägenheter) 2 600 »
»	»	100 »	(över 20 lägenheter) 2 800 »

Med utgångspunkt från vissa antaganden rörande antalet flerfamiljshus i olika storleksklasser beräknar styrelsen ifrågavarande kostnadsökning för under ett år tertiärbelånade hus på följande sätt:

450 hus à	375 kr.	170 000 kr.
200 » à	2 600 »	520 000 »
640 » à	2 800 »	1 800 000 »

I anslutning härtill konstaterar styrelsen, att om kostnadsökningen skall täckas med tertiärlån följdén blir en hyreshöjning per m² lägenhetsyta med för den minsta hustypen 8 öre, för den mittersta 20 öre och för den största 7 öre.

Styrelsen förväntar emellertid, att kostnadsökningen skall komma att medföra en däremot svarande belastning av tilläggs låneanslaget samt konstaterar, att därest så icke bleve fallet en hyreshöjning i statsbelånade fastigheter skulle bli oundviklig, varav den omedelbara följdén kunde bli en höjning av den allmänna hyresnivån.

Villkoren för tertiärlån till bostadshus, avsedda för vid industrier anställda. I förutnämnda promemoria angående fråga om tertiärlån till 90 procent och eftergift av krav å extra amortering för byggnadsföretag avsedda för vid industrier anställda konstaterar bostadsstyrelsen inledningsvis att Industriens bostadsförening i skrivelse den 15 december 1948 till styrelsen gjort framställning i sagda fråga. Föreningen har sålunda anhållit, att styrelsen måtte hos Kungl. Maj:t föreslå en sådan ändring i gällande tertiärlånebestämmelser att industriföretag, som byggde flerfamiljshus endast för sina anställdas räkning och överförde bostäderna på en stiftelse, förening eller förvaltningsbolag under betryggande villkor, dels finge generell möjlighet att låna till 90 procent av avkastningsvärdet, dels ock befriades från den för enskilda byggnadsföretagare utgående extra

amorteringen. Av skrivelsen framginge, att bostadsrättsformen icke alltid vore möjlig att tillämpa.

Styrelsen erinrar fortsättningsvis om att belåningsgränsen för enskilda företag utgör 85 procent eller »där bostadsstyrelsen finner särskilda skäl föreligga att medgiva en högre belåningsgräns», 90 procent.

I de vägledande föreskrifter, som byggnadslånebyrån utfärdade den 17 november 1947, gjordes åtskillnad mellan fyra grupper av företag, som kunde ifrågakomma till 90 procent belåning. Beträffande företag varom här är fråga uttalade byrån följande.

»Industriföretag, som bygga enbart för sina anställdas räkning utan anlåtande av bostadsrättsföreningsformen, böra kunna erhålla lån till 90 procent, när svårigheter att frigöra medel för bostadsbebyggelse äro för handen och förmedlingsorganet med vitsordande av nämnda förhållande tillstyrkt.»

I fråga om innebörden av denna föreskrift anför bostadsstyrelsen följande.

Praxis har utvecklats därhän att industriföretag, som bygga för anställda, i relativt stor utsträckning erhålla lån till 90 procent, även om svårighet att frigöra medel icke direkt kan påvisas. Den omständigheten att den byggnadsverksamhet som här avses är helt fri från spekulativa tendenser och sådant enskilt vinstsyfte, som åsyftas i författningen, har motiverat en tillämpning av den högre belåningsgränsen i större skala.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser bostadsstyrelsen att den av Industriens bostadsförening föreslagna författningsändringen kan undvaras i vad den avser belåningsgränsen. Styrelsen anser emellertid, att den bör kunna uttala, att industriföretag, som bygga för sina anställda, kunna påräkna lån till 90 procent av avkastningsvärdet, för såvitt icke särskilda omständigheter föranleda till att belåningsgränsen fastställles till 85 procent.

Beträffande innebörden av kravet på extra amortering av tertiärlån till enskilt företag anför styrelsen följande.

Kravet på extra amortering av tertiärlån till enskilt bostadsföretag är motiverat av, att risk eljest föreligger för att fastighetsägaren under de första åren, då reparationskostnaderna äro låga, disponerar vid fastighetens förvaltning uppkommande överskott på sådant sätt, att fastighetens ekonomi på längre sikt äventyras. I fråga om industriföretag, som bygga för sina anställda, kan man på goda grunder utgå från, att eventuellt uppkommande överskott vid fastighetsförvaltningen på ett eller annat sätt kommer fastigheten tillgodo. Med hänsyn härtill och till frånvaron av spekulativa tendenser synas i dessa fall sådana skäl icke vara vid handen, som föranledde införande av bestämmelsen om extra amortering.

Styrelsen anser fördenskull, att det synes föreligga visst fog för en sådan ändring av författningen, att styrelsen får rätt att på särskilda skäl medgiva eftergift från kravet på extra amortering. Styrelsen åsyftar härvid i första hand de fall, då industriföretag bygga för sina anställda. Jämväl andra fall kunde emellertid ifrågakomma, t. ex. då en förening eller ett

bolag med övervägande kommunalt inflytande sökt lån till 100 procent men med hänsyn till omständigheterna endast medgäves lån till 90 procent på de villkor som gälla för enskilt företag.

Villkoren för godkännande av bostadsföretag såsom allmännyttigt. I förutnämnda promemoria angående tillämpning av de för allmännyttiga företag gällande belåningsnormerna på vissa specialfall erinrar bostadsstyrelsen inledningsvis, att statsutskottet i sitt utlåtande i anledning av propositionen nr 231 till 1948 års riksdag (utl. nr 212) framhållit, att såsom allmännyttigt icke borde godtagas företag, vars lägenheter genom avtal eller på annat sätt helt eller delvis förbehölles vissa kategorier av befolkningen inom vederbörande kommun, och att samtliga invånares berättigade intressen självfallet borde beaktas vid upplåtelse av lägenheter i allmännyttigt bostadshus.

Styrelsen anser, att statsutskottets ifrågasvarande uttalande innebär, att ett bostadsföretag ej bör erkännas såsom allmännyttigt, om det avser att bereda bostäder enbart åt eller med företrädesrätt för exempelvis anställda vid en viss industri.

Styrelsen, som icke ifrågasätter dessa krav såsom allmän princip för normala förhållanden, anser att fall kunna tänkas, då byggnadsföretag kunna bedömas fylla ett allmännyttigt syfte, ehuru bostadshavarna rekryteras från viss kategori. I denna fråga anför styrelsen ytterligare följande.

Sålunda kunna i nuvarande tidsläge statsmakterna komma att lämna sådana direktiv i fråga om byggnadstillstånd, att bostadsbehovet tillgodoses med förtur för vissa samhällsgrupper. Exempelvis torde behovet av bostäder åt exportindustrins anställda komma att bli bättre tillgodosett än andra bostadsbehov, varvid bostadsstyrelsen med hänsyn till speciella lokala förhållanden kan finna det skäligt och ändamålsenligt att medgiva belåning enligt de för allmännyttigt företag gällande grunderna.

Vidare bör lån efter angivna grunder kunna beviljas i andra undantagsfall, exempelvis i fråga om ungarlsbostäder, som utgöra en relativt sett ringa del av bebyggelsen i ett allmännyttigt företags regi, eller — under speciella förutsättningar — t. o. m. om hela byggnadsprojektet omfattar endast ungarlsbostäder.

I anslutning härtill lämnar styrelsen följande uppgifter rörande en framställning till styrelsen från Göteborgs stads drätselkammare.

Drätselkammaren har hos styrelsen anhållit, att ett planerat företag benämnt »Stiftelsen Göteborgs studenthem» måtte erkännas såsom allmännyttigt. I studentsociala utredningens betänkande angående studentsociala stödåtgärder (SOU 1948: 42) föreslås, att företag av den typ, varom här är fråga, skall kunna betraktas såsom allmännyttigt och komma i åtnjutande av statligt tertiärlån till 100 procent samt i förekommande fall jämväl ränte- och amorteringsfritt tillägglån. Härvid förutsätts specialbestämmelser skola gälla i fråga om kommunalrepresentation och ansvar m. m.

Med hänsyn till angelägenheten av att vissa studentbostadsprojekt snarast komma till utförande förordar bostadsstyrelsen, att denna företagstyp

tills vidare — i avvaktan på statsmakternas beslut beträffande stödåtgärder för studentbostäder — skall kunna erkännas såsom allmännyttig enligt gällande bestämmelser och efter prövning i vanlig ordning få lån och bidrag enligt dessa.

Befrielse för helkommunala stiftelser att ställa in-teckningssäkerhet. Enligt 1948 års tertiärlånekungörelse (10 och 14 §§) skall till säkerhet för tertiärlån och tillägglån lämnas in-teckning i fastigheten eller tomträtten. Undantag från denna bestämmelse föreligger emellertid, då låntagaren är kommun eller bolag som helt äges av kommun och för vars lån kommunen iklätt sig borgen såsom för egen skuld.

I skrivelse den 3 december 1948 har bostadsstyrelsen förordat att kravet på in-teckningssäkerhet för tertiärlån och tillägglån till helkommunal stiftelse skall kunna eftergivas, därest kommunen ikläder sig borgen för lånet.

Såsom motivering för förslaget anför styrelsen följande.

Bostadsstyrelsen uppställer i anslutning till gällande författningsbestämmelser i huvudsak samma krav på stiftelse som på bolag för att företaget skall vinna erkännande såsom allmännyttigt. Ehuru stiftelsen icke företer samma fasthet i sin utformning som aktiebolaget, synes eftergift av krav å in-teckningssäkerhet för statligt lån till helkommunal stiftelse icke innebära några risker, om kommunen ikläder sig borgen för lånet såsom för egen skuld. Bostadsstyrelsen vill därför ifrågasätta, om icke in-teckningsbefrielse såsom för helkommunalt bolag bör kunna medgivas jämväl för stiftelse med helkommunalt inflytande. Detta skulle vara ändamålsenligt och tillika möjliggöra en minskning av lånekostnaderna, då utgifter för uttagandet av in-teckningar skulle bortfalla.

Antalet hos bostadsstyrelsen såsom allmännyttiga godkända helkommunala stiftelser utgjorde vid tidpunkten för förslagens avgivande 40, medan vid samma tidpunkt funnos 26 kommunägda bolag, som registrerats såsom allmännyttiga.

Yttrande.

I utlåtande över bostadsstyrelsens här förevarande förslag har *statskontoret* icke haft något att erinra mot bifall till styrelsens hemställan. Statskontoret ifrågasätter emellertid, huruvida icke stiftelse, som befrias från skyldighet att ställa in-teckningssäkerhet för beviljade tertiärlån och tillägglån, skall förbinda sig att icke uttaga och för annat ändamål belåna de in-teckningar, som eljest hade måst lämnas såsom säkerhet för nämnda slag av lån.

Departementschefen.

Bostadsstyrelsen har i två promemorior, för vilkas innehåll en redogörelse lämnats i det föregående, framlagt förslag om vissa jämkningar i villkoren dels för godkännande av bostadsföretag såsom allmännyttigt, dels för lån till bostadshus, uppförda av enskilda företagare. Vidare må nämnas,

att vid överläggningar, som ägt rum inom det s. k. samarbetsorganet för produktions- och exportfrågor, önskemål ha framförts om vissa andra jämkningar. I anslutning härtill behandlar jag i det följande från mera allmänna utgångspunkter frågan om villkoren för lån till bostadshus på industriorter.

Ansträngningarna från det allmännas sida att tillförsäkra försörjningsviktiga industrier ytterligare arbetskraft ha bl. a. tagit sig uttryck däri, att å orter med dylika företag en jämförelsevis stor bostadsproduktion medgivits. Bristen på bostäder utgör nämligen ett av de allvarligaste hindren för en utvidgning av arbetsstyrkan vid berörda industrier. Såsom bostadsstyrelsen antytt kunna vidare statsmakterna i nuvarande ekonomiska läge komma att lämna sådana direktiv i fråga om byggnadstillstånd, att bostadsbehovet tillgodoses med förtur för arbetare och tjänstemän inom vissa företag.

Dessa strävanden att tillgodose bostadsbehovet för försörjningsviktiga industrier höra enligt min mening underlättas genom vissa jämkningar i villkoren för statliga lån till flerfamiljshus. De ändringar i lånevillkoren som jag förordar i det följande böra alltså ses mot bakgrunden av de särskilda ansträngningar som vidtagits i syfte att öka produktionen på viktiga punkter. De böra sålunda betraktas som en anpassning av de allmänna villkoren för det statliga bostadsstödet till de särskilda förhållanden, som f. n. råda på vissa industriorter.

Vad först beträffar bostadsstyrelsens förslag till jämkningar i fråga om villkoren för godkännande av ett bostadsföretag såsom *allmännyttigt*, vill jag erinra om att enligt de regler som f. n. gälla bostadsstyrelsen icke har möjlighet att som allmännyttigt erkänna ett bostadsföretag, vars lägenheter helt eller delvis reserverats för anställda inom viss industri. Denna ståndpunkt har intagits i anslutning till ett uttalande av riksdagen. I sitt av riksdagen godkända utlåtande i anledning av propositionen nr 231 till 1948 års riksdag (utl. nr 212) framhöll nämligen statsutskottet bl. a., att såsom allmännyttigt icke borde godtagas företag, vars lägenheter genom avtal eller på annat sätt helt eller delvis förbehölls vissa kategorier av befolkningen inom vederbörande kommun, och att samtliga invånares berättigade intressen självfallet borde beaktas vid upplåtelse av lägenheter i allmännyttiga bostadshus.

Härigenom underströks att den kommunala bostadsproduktionen bör avse kommunens invånare i allmänhet och icke förbehållas viss befolkningsgrupp. Den sålunda uttalade uppfattningen är uppenbarligen i princip riktig. Praktiska skäl tala dock för vissa undantag. I nu föreliggande situation beviljas åtskilliga kommuner tillägg till bostadsbyggnadskvoten, därför att det är angeläget att bereda bostäder för ett ökat antal arbetare vid vissa industrier. Ett dylikt tillägg skulle förfela sin verkan om bostadstillskottet icke helt eller delvis kunde förbehållas arbetare vid industrien

i fråga. Såsom nyss framhållits är det med nuvarande regler icke möjligt att göra dylikt förbehåll beträffande ett allmännyttigt företags bostäder. En sådan möjlighet torde böra öppnas. Jag tillstyrker sålunda bostadsstyrelsens förslag, att med hänsyn till speciella lokala förhållanden belåning av bostadshus bör kunna medgivas enligt de för allmännyttiga företag gällande grunderna, även då avsikten är att med förtur tillgodose vissa samhällsgruppers bostadsbehov. Det torde få ankomma på bostadsstyrelsen att med beaktande av föreliggande omständigheter från fall till fall pröva, huruvida förbehåll, varom här kan bli fråga, må medgivas. — Jag delar bostadsstyrelsens uppfattning, att även i vissa andra fall ett allmännyttigt företags bostäder böra kunna reserveras för en viss kategori hyresgäster. Jag tillstyrker sålunda bostadsstyrelsens förslag beträffande studentbostäder.

Bostadsstyrelsen har föreslagit, att för sådana *enskilda bostadsföretag*, som ägas av en industri och äro avsedda för dess anställda, skall kunna medgivas dels tertiärlån intill 90 procent av avkastningsvärdet, dels eftergift från kravet på extra amortering. Även i vissa andra fall borde sagda krav kunna eftergivas.

Vid en bedömning av bostadsstyrelsens förevarande förslag bör uppmärksammas, att inom vissa orter, i första hand bruksorter, den bostadsproduktion, som bedrivs av ortens industriföretag, är av väsentlig betydelse för bostadsförsörjningen. Företaget har ofta lång erfarenhet rörande byggnadsverksamhet, medan kommunen av en eller annan anledning visat sig obenägen att bedriva bostadsproduktion.

Här berörda förhållanden tala för att i varje fall i viss utsträckning och under bestämt angivna förutsättningar till industriföretag, som uppföra bostäder för sina anställda, tertiärlån beviljas på gynnsammare villkor än den spekulativa bostadsproduktionen åtnjuter. I nuvarande läge tillkommer den i det föregående berörda omständigheten, att det ur det allmännas synpunkt är angeläget att underlätta bostadsproduktionen på vissa industriorter.

Med hänsyn till det anförda kan jag godtaga bostadsstyrelsens förslag, att tertiärlån må kunna beviljas till angivna företag intill 90 procent ävensom att eftergift från kravet på extra amortering må medgivas. Jag anser vidare, att lån bör kunna lämnas intill 95 procent av avkastningsvärdet då fråga är om industriföretag av sådan betydenhet att, om det lämnar borgen å den del av tertiärlånet som överstiger 85 procent av värdet, säkerheten för lånet kan betraktas såsom betryggande. Såsom en allmän förutsättning för lån över 85 procent av avkastningsvärdet bör gälla, att ett särskilt förvaltningsföretag bildas, att bostadsföretaget icke är av spekulativ art och att det avser att bereda bostäder åt vederbörande industris anställda.

Under de senaste åren ha olika industriföretag tagit initiativ till bildandet av *bostadsrättsföreningar*, vilkas lägenheter varit avsedda för vid före-

taget anställda. I dylika fall har bostadsstyrelsen medgivit lån intill 95 procent av avkastningsvärdet. Om industrin subventionerat bostadsföretaget, har bostadsstyrelsen bl. a. godtagit, att i bostadsrättsföreningens stadgar intagits en bestämmelse av innebörd att bostadsrätten förverkas, om bostadsrättsinnehavarens anställning vid industrin i fråga upphör. I några fall förekommer, att i stadgarna intagits bestämmelsen att vederbörande industriföretag har vetorätt mot ändring av stadgarna.

Enligt vad jag erfarit har i något fall bestämmelser av angiven innebörd medverkat till att irritation uppstått mellan företaget (bostadsrättsföreningen) och de anställda (bostadsrättshavarna). Med hänsyn härtill och då dylika bestämmelser synas oförenliga med företagets kooperativa karaktär, synes det tveksamt, huruvida förevarande typ av bostadsrättsförening bör särskilt stödjas av det allmänna. Vid godtagande av mitt förslag, att industriföretag som bygga för sina anställda skola kunna erhålla lån intill 95 procent av avkastningsvärdet, bör därför icke längre medgivas belåning av hus som uppföras av bostadsrättsföreningar med i stadgarna intagna särbestämmelser av nyss angivet slag.

I detta sammanhang får jag slutligen anföra vissa synpunkter på den särskilda bostadsrabatt, det s. k. *trekronorsbidraget*, vilken kan utgå till hushåll med begränsade ekonomiska resurser, boende i kommunala och allmännyttiga hus.

Syftet med trekronorsbidraget är, dels att i ökad utsträckning möjliggöra för hushåll med begränsade inkomster att flytta från en dålig lägenhet till en modern hälsobostad, dels att stimulera kommunerna att i ökad utsträckning bedriva en aktiv bostadspolitik. Verksamheten har i viss mån försöksbetonad karaktär. Omfattningen bestämmes sålunda i första hand av de produktionsinitiativ som tagits eller må komma att tagas av kommunerna.

I det följande (under rubriken Bostadsrabatter) förordar jag, att ifrågasvarande bidragsgivning får fortgå jämväl under nästa budgetår på i huvudsak oförändrade grunder. Erfarenheterna rörande verksamheten äro ännu så länge begänsade. Jag får vidare erinra, att i propositionen nr 235 till 1947 års riksdag angående vissa åtgärder till främjande av bostadsförsörjningen förutsattes, att definitiva förslag till åtgärder för att bereda hushåll med begränsade ekonomiska resurser möjlighet att förbättra sin bostadsstandard icke kunde utarbetas förrän hållpunkter vunnits för en bedömning av riktlinjerna för en framtida systematisk sanering av undermåliga delar av bostadsbeståndet. Även om det alltså är uteslutet, att f. n. ur mera allmänna synpunkter till förnyad prövning upptaga frågan om grunderna för och omfattningen av förevarande bidragsgivning, anser jag en viss utvidgning av verksamheten vara motiverad i nuvarande läge. I denna fråga får jag anföra följande.

I det föregående har jag framhållit, att på vissa orter industriföretagen bedriva en bostadsproduktion som är av väsentlig betydelse för bostadsför-

sörjningen inom vederbörande kommun. Med hänsyn bl. a. härtill har jag föreslagit, att under vissa förutsättningar industriföretag som uppföra bostäder för vid företaget anställda skola kunna erhålla lån på särskilt gynnsamma villkor. Syftet med ifrågavarande bostadsproduktion torde vara sådant, att det ur väsentliga synpunkter är motiverat att jämföra verksamheten med den som bedrivs av kommunala och allmännyttiga bostadsföretag. Önskvärdheten att i nuvarande ekonomiska läge underlätta bostadsproduktionen på vissa industriorter utgör ett ytterligare skäl för att främja industriens här avsedda bostadsproduktion. Vid sådant förhållande anser jag det motiverat att trekronorsbidrag får utgå till — utöver kommunala och allmännyttiga — av industriföretag bildade icke-spekulativa bostadsföretag, som uppfylla de i det föregående angivna villkoren för erhållande av tertiärlån intill 95 procent av avkastningsvärdet. Det bör dock självfallet ankomma på vederbörande kommunala organ att bestämma, vilka hushåll som skola erhålla bidrag. Sedvanliga grunder för dylik prövning böra tillämpas, vilket innebär, att en mera allmän subventionering av hushåll i här avsedda hus icke kan ifrågakomma. Bidrag torde vidare böra utgå endast beträffande hus färdigställda tidigast den 1 januari 1949.

Jag föreslår alltså, att trekronorsbidrag med nyss angivna begränsningar skola kunna beviljas hushåll med låga inkomster, som inneha lägenhet i hus vilka på en industris initiativ tillkommit för att bereda bostäder åt vid företaget anställda.

Bostadsstyrelsens förslag, att under vissa förutsättningar *helkommunala stiftelser* skulle kunna befrias från kravet att ställa in-teckningssäkerhet för tertiärlån och tillägglån, kan jag godtaga; även andra slag av helkommunala företag än bolag och stiftelser böra kunna befrias från sagda krav. Såsom statskontoret framhållit bör dock dylik befrielse medgivas endast under förutsättning att företaget förbinder sig att icke uttaga och för annat ändamål belåna de in-teckningar, som eljest hade måst lämnas såsom säkerhet för de statliga lånen.

Bostadsstyrelsen har i en promemoria, för vilken en redogörelse lämnats i det föregående, framhållit att ändringar i bestämmelserna om *skyldighet att anordna och iordningställa skyddsrum* kommer att föranleda en ökning av byggnadskostnaderna. Styrelsen, som förväntar att kostnadsökningen skall komma att medföra en däremot svarande belastning av tillägglåneanslaget, beräknar att om ökningen skulle täckas med tertiärlån, följden bleve en hyreshöjning på 7—20 öre per m² lägenhetsyta. Enligt min mening bör ifrågavarande kostnadsökning i princip neutraliseras genom utvidgning av tillägglångivningen. Med hänsyn bl. a. härtill anser jag, att jämväl under nästa budgetår möjlighet bör finnas att inrätta en femte subventionsgrupp, därest byggnadskostnadsutvecklingen giver anledning därtill. Jag föreslår därför, att det må ankomma på Kungl. Maj:t att, därest behov därav uppkommer, inrätta en femte subventionsgrupp.

III. Bostadsrabatter.

Beträffande huvuddragen i gällande bestämmelser om bostadsrabatter hänvisas till redogörelsen å s. 8—10.

Föreliggande förslag.

I en av de med förutnämnda skrivelse den 17 januari 1949 överlämnade promemoriorna — promemoria angående tillgodoföring av familjebostadsbidrag och bränslebidrag — behandlar bostadsstyrelsen vissa frågor sammanhängande med formen för utbetalning av sagda bidrag till familj, bosatt i familjemedlem tillhörigt enfamiljs- eller tvåfamiljshus.

F. n. gäller, att i de fall egnahemslån beviljats bidrag skola användas för gäldande av räntor och amorteringar å detta lån. Äro bidragen så stora, att de icke helt tagas i anspråk för detta ändamål, gälla olika bestämmelser om hur det skall förfaras med den överskjutande delen, allt efter fråga är om familjer med två minderåriga barn eller familjer med tre eller flera minderåriga barn. Den överskjutande delen skall i fråga om tvåbarnsfamiljer i regel tills vidare innehållas men gottskrivas familjen, medan beträffande övriga bidragsberättigade familjer överskottet i första hand skall användas för gäldande av räntor och amorteringar å sådana andra lån än egnahemslånet, som upptagits i samband med egnahemmets uppförande eller ombyggnad.

I förutnämnda promemoria erinrar bostadsstyrelsen, att särbehandlingen av tvåbarnsfamiljer i här förevarande hänseende beror därpå, att bidragen beräknats i regel ej överskjuta beloppen av amorteringar och räntor på egnahemslånet. Det hade vidare förutsatts att egnahemslånet, vilket som regel vore beläget över ett i kreditanstalt upptaget bottenlån till 50 procent av produktionskostnaden, om så erfordrades för att förebygga uppkomsten av överskott skulle fördjupas ned till 40 procent av samma kostnad.

I anslutning härtill framhåller styrelsen, att frågan i viss mån kommit i ett annat läge till följd av de av 1948 års riksdag beslutade höjningarna av maximibeloppen för bränslebidrag. Härom anför styrelsen följande.

Emellertid har det visat sig, att bidragen efter den höjning av bränslebidragen, som beslöts vid förra riksdagen för ett mycket stort antal tvåbarnsfamiljer överskjuta egnahemslånets annuitet, även om lånet fördjupas på nyss angivet sätt. I alla dessa fall kommer att krävas en framtida omräkning av amorteringsplanen, varför den med särbestämmelsen för tvåbarnsfamiljer avsedda administrativa förenklingen icke blir av större betydelse. Det kan därför ifrågasättas, om skäl numera föreligga att i här berörda avseende behandla tvåbarnsfamiljer på annat sätt än flerbarnsfamiljer.

Styrelsen framhåller vidare, att en icke likformig behandling av alla bidragsberättigade familjer föranleder vissa olägenheter vid ändring av antalet barn, för vilka bidrag utgå, vare sig det gäller en ökning från två barn till tre eller en minskning från tre till två. Såsom ytterligare skäl för en ändring av gällande bestämmelser anför styrelsen följande.

Slutligen må framhållas såsom ett skäl för omprövning av nuvarande bestämmelser rörande tvåbarnsfamiljer, att fördjupning av egnahemslånet synes böra i möjligaste mån begränsas till de fall, då bottenkredit icke kan uppbringas till 50 procent av produktionskostnaden. För att bostadsstyrelsen i nuvarande, åtstramad läge på kreditmarknaden skall kunna i förhållande till sparbanker och andra kreditinstitut med framgång hävda principen om ett 50-procentstreck för bottenkrediten, synes en förutsättning vara, att styrelsen ej skall behöva fördjupa egnahemslån i fall, då åtagande att lämna en bottenkredit upp till 50 procent redan kunnat utverkas.

Bostadsstyrelsen konstaterar, att om enhetliga bestämmelser för alla bidragsberättigade familjer genomföras det är erforderligt att förfarandet vid tillgodoförande av bidragen i samband därmed förenklas. I denna fråga anför styrelsen vidare följande.

Sålunda bör det överskjutande belopp, som må uppkomma, sedan familjebostads- och bränslebidragen tagits i anspråk för gäldande av annuiteten å egnahemslånet, ej överföras till primärkreditgivaren, med mindre överskottet uppgår till ett belopp av förslagsvis 50 kronor. Överskott, som ej uppgår till nämnda belopp, bör tills vidare innehållas och överlämnas till kreditgivaren vid den senare tidpunkt, då bidragen jämte gottskrivet belopp överstiga 50 kronor. Ränta synes icke behöva beräknas på de förhållandevis obetydliga belopp, varom här kan bli fråga.

Yttrande.

I utlåtande över bostadsstyrelsens här förevarande förslag ifrågasätter *statskontoret*, om icke en del av den beräknade förenklingen av utbetalningen av bidragen skulle gå förlorad genom den föreslagna undantagsbestämmelsen, att överskjutande belopp ej skulle överföras till primärkreditgivaren med mindre överskottet uppginge till ett belopp av förslagsvis 50 kronor. För sin del anser *statskontoret*, att det vore enklare med en föreskrift av innehåll, att varje överskott skall, oavsett storleken, överlämnas till kreditgivaren.

Departementschefen.

Under den korta tid de nya villkoren för *familjebostadsbidrag och bränslebidrag* varit gällande har endast en mycket begränsad erfarenhet kunnat vinnas rörande ändamålsenligheten hos bestämmelsernas detaljer. I det följande upptager jag emellertid till behandling vissa frågor, som aktualiserats genom framställningar från bostadsstyrelsen.

I anslutning till förslag från bostadsstyrelsen har jag i det föregående förordat, att i fråga om egnahemslån minimivillkoren för bostadens storlek skola bli föremål för mindre jämkningar. Jag har sålunda föreslagit, att enhetliga bestämmelser skola gälla för hela landet; nuvarande större krav i fråga om bostadsutrymme för hus i tätort skulle således icke längre upprätthållas. Denna jämkning bör föranleda motsvarande ändring i villkoren

för erhållande av familjebostadsbidrag och bränslebidrag. Dylika bidrag böra alltså kunna beviljas familj i enfamiljshus såväl i tätort som på landsbygd, om huset innehåller två rum och kök och inredningsbar vind. Vidare bör regeln att lägenhetsytan i dylikt hus skall utgöra minst 60 m² utgå.

Familjebostadsbidrag och bränslebidrag lämnas icke familjen i kontant form. Beträffande familjer, som äga och bebo enfamiljs- och tvåfamiljshus, utgå bidrag i första hand i form av avdrag på ränta och amortering på i fastigheten investerat kapital. De närmare bestämmelserna härom innebära bl. a. att, därest summan av bidragen överstiger ränta och amortering på såväl det statliga lånet som underliggande kredit, skillnaden skall tillgodoföras familjen i form av extra amortering. Beträffande tvåbarnsfamiljer, som bo i hus finansierade med egnahemslån, gäller emellertid den särskilda regeln, att skillnaden mellan å ena sidan summan av bidragen och å andra sidan ränta och amortering å egnahemslånet skall tillgodoföras familjerna i form av extra amortering på detta lån. I syfte att begränsa extra amorteringen har bestämts, att egnahemslånets nedre gräns för här förevarande familjer skall kunna sänkas från 50 till 40 procent av produktionskostnaden. Det har vidare förutsatts, att, därest vid tillämpning av ifrågasvarande regler den extra amorteringen skulle bli avsevärd, löpande avdrag skulle kunna göras jämväl å räntor för bottenkredit, upptagen i öppna marknaden.

De berörda särbestämmelserna för tvåbarnsfamiljer beträffande tillgodoföring av familjebostadsbidrag och bränslebidrag ha tillkommit i syfte att förenkla bestyren med utbetalning av bidragen, varvid uppmärksammas dels att tvåbarnsfamiljerna utgöra den avgjort största gruppen av bidragsberättigade familjer, dels att beviljandet av eftergift å räntor för lån i enskilt kreditinstitut föranleder vissa kontrollåtgärder.

Bostadsstyrelsen har föreslagit, att även i fråga om tvåbarnsfamiljer i hus finansierade med egnahemslån eftergift å räntor för underliggande lån bör medgivas. Styrelsen förordar dock vissa begränsningar i utbetalning av bidrag i denna form. Styrelsens förslag i sistnämnda del har avstyrkts av statskontoret.

Beräkningar med utgångspunkt från bidragens nuvarande storlek giva vid handen, att, därest icke den av bostadsstyrelsen förordade eftergiften medgives, i många fall en betydande del av bidraget icke omedelbart skulle komma familjerna tillgodo utan bokföras såsom extra amortering å egnahemslånet. Med hänsyn härtill kan jag godtaga styrelsens förslag att i regel jämväl tvåbarnsfamiljerna skola kunna erhålla bidrag i form av eftergift å räntor för underliggande krediter. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa de begränsningar av dylika utbetalningar som kunna befinnas motiverade av administrativa skäl.

I detta sammanhang får jag till prövning upptaga frågan om bränslebidragets storlek under nästa budgetår. För innevarande budgetår gäller, att

enligt riksdagens beslut bidrag må utgå med högst 225 kronor i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län, 200 kronor i Västernorrlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län samt 175 kronor i annan del av landet. Kungl. Maj:t har den 3 september 1948 bestämt att angivna maximibelopp skola utgå i alla fall utom i fråga om dels enfamiljshus till vilket före den 1 juli 1948 utgått bidrag med 125, 100 resp. 75 kronor, dels lägenhet om två rum och kök i två- och flerfamiljshus. I dessa två undantagsfall utgå bidrag som med 50 kronor understiga maximibeloppen.

Enligt min mening finnes f. n. icke anledning ifrågasätta en ändring i de av riksdagen fastställda maximibeloppen. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t, att inom ramen för dessa belopp besluta om grunder för beräkning av bidraget jämväl under nästa budgetår.

I samband med fastställandet av de nya grunderna för familjebostadsbidrag och bränslebidrag ha två mera allmänna frågor tilldragit sig särskild uppmärksamhet. Jag åsyftar frågan om förutsättningarna för att utsträcka bidragsgivningen till att avse jämväl familjer i tidigare uppförda bostadshus samt vissa med kontrollen av hyrorna i bidragsberättigade lägenheter sammanhängande spörsmål.

Enligt beslut den 3 december 1948 har Kungl. Maj:t uppdragit åt bostadsstyrelsen att verkställa utredning rörande behovet av medel för utgivande av familjebostadsbidrag och bränslebidrag vid en utvidgning på oförändrade villkor i övrigt av bidragsgivningen till att omfatta även familjer i före den 1 januari 1948 uppförda eller ombyggda bostadshus. Denna utredning är ännu icke slutförd. På grund av det statsfinansiella läget synes slutlig ställning ej heller i år böra tagas till frågan om genomförande av här avsedd utvidgning av bidragsgivningen.

Kungl. Maj:t har den 3 december 1948 uppdragit åt bostadsstyrelsen, att på grundval av de uppgifter, som lämnas i ansökningar om familjebostadsbidrag och bränslebidrag, fortlöpande utföra sammanställningar rörande storleken av hyrorna i de med ansökningarna avsedda lägenheterna. Syftet med dessa undersökningar är att söka erhålla material för bedömning av frågan, hur hyrorna i hus, som icke äro finansierade med statliga lån, förhålla sig till hyrorna i statsunderstödda hus. Sedan bl. a. genom här berörda undersökningar hyrorna för de olika hustyperna blivit belysta, torde slutlig ställning böra tagas till frågan, huruvida icke för lägenheter upplättna åt bidragsberättigade familjer ytterligare kontrollåtgärder erfordras för att förhindra att hyrorna i vissa fall sättas högre än som kan anses skäligt.

Vad härefter angår det löpande bidraget till hushåll med begränsade inkomster, det s. k. *trekronorsbidraget*, må erinras att denna bidragsgivning alltfört har karaktär av försöksverksamhet. Enligt min mening böra de för bidragsgivningen fastställda grunderna i huvudsak tillämpas jämväl

under nästa budgetår. Jag får emellertid erinra om att jag i det föregående i samband med behandling av frågan om vissa jämkningar i bestämmelserna om tertiärlån och tillägglån till flerfamiljshus (s. 32 f.) förordat en viss utvidgning av verksamheten. Med hänsyn till att den erfarenhet som hittills vunnits rörande bidragsgivningen är begränsad, bör verksamheten även under nästa budgetår ha försökskaraktär.

IV. Särskilda frågor.

1. Besvärsrätten.

Gällande bestämmelser.

I 34 § kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 587) om tertiärlån och tillägglån för flerfamiljshus stadgas, att den som icke åtnöjes med bostadsstyrelsens beslut, i vad rör antingen fråga om bidrag av kommun till kostnad för byggnadsföretag eller sökt ändring av hyrorna för lägenheter i byggnad, till vars uppförande, ombyggnad eller förvärv lån utlämnats enligt kungörelsen, äger anföra besvär över beslutet hos Kungl. Maj:t. Samma rätt tillkommer kommun, som är missnöjd med bostadsstyrelsens beslut om fördelning mellan stat och kommun av vissa förluster, som uppkommit vid förvaltning av kommun eller allmännyttigt bostadsföretag tillhörigt flerfamiljshus och varom stadgas i 33 § sista stycket sagda kungörelse. Hos Kungl. Maj:t må vidare besvär föras över bostadsstyrelsens beslut i fråga, som avses i kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 566) angående statslån till kollektiva tvätterier.

Klagan över länsbostadsnämnds beslut i frågor som avses i kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 546) om egnahemslån och förbättringslån, kungörelsen samma dag (nr 547) om familjebostadsbidrag och bränslebidrag samt i kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 472) angående statsbidrag för fiskarbostäder inom vissa områden föres hos bostadsstyrelsen. Därest länsbostadsnämnds beslut endast avser överlämnande av ärende till styrelsen för prövning och avgörande, må klagan icke föras. Bostadsstyrelsens beslut i frågor rörande sistnämnda kungörelser må ej överklagas. Samma gäller bostadsstyrelsens beslut i fråga, som avses i kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 465) om lantarbetarbostadslån och lantarbetarbostadsbidrag.

Departementschefen.

Bostadsstyrelsens beslut i frågor, som avses i förenämnda kungörelser, kunna överklagas genom besvär hos Kungl. Maj:t endast i vad gäller dels vissa närmare angivna frågor rörande tertiärlån och tillägglån dels ock frågor angående lån till kollektiva tvätterier.

Styrelsens beslut i övriga frågor, som röra tertiärlån och tillägglån, ävensom beträffande egnahemslån, förbättringslån, lantarbetarbostadslån,

lantarbetarbostadsbidrag, statsbidrag till fiskarbostäder, familjebostadsbidrag samt bränslebidrag kunna således icke överklagas.

Vid lån- och bidragsgivningen till bostadshus komma under bedömande åtskilliga frågor, som påkalla särskild uppmärksamhet, exempelvis sådana som sammanhånga med bostadshusets förläggande till ur vatten- och avloppssynpunkt lämplig plats och prövningen av låntagarens ekonomiska förutsättningar för företagets genomförande. För låntagaren torde det framstå som rimligt att sådana frågor kunna bli föremål för prövning jämväl av Kungl. Maj:t. Jag förordar därför att den nu gällande besvärsrätten utvidgas till att omfatta samtliga bostadsstyrelsens beslut jämlikt berörda kungörelser med undantag för kungörelsen om familjebostadsbidrag och bränslebidrag. Från besvärsrätt torde även böra undantagas bostadsstyrelsens beslut i vad de gälla dels föreskrifter rörande byggnadsföretagets utförande, dels värdering av företaget.

2. Lån till Aktiebolaget Elementhus.

Föreliggande framställning.

I en till socialdepartementet den 21 februari 1949 inkommen skrivelse har Aktiebolaget Elementhus, Stockholm, anhållit om ett statslån för en planerad tillverkning av monteringsfärdiga trähus.

I skrivelsen lämnas till en början vissa uppgifter angående intressenterna i bolaget. Sålunda uppgives, att aktierna i bolaget, som är ett konsumentkooperativt företag, ägas av ett antal svenska industriföretag och Sveriges lantbruksförbund. Dessa aktieägare skola ha företrädesrätt till förvärv av de framställda trähusen för att överlåta desamma mot självkostnadspris till sina anställda resp. sina medlemmar. Vidare upplyses, att utdelning till aktieägarna enligt bolagsordningen icke får överstiga 5 procent per år.

Beträffande bolagets verksamhet anföres följande.

Bolaget har till föremål för sin verksamhet att framställa monteringsfärdiga trähus enligt ett av Aktiebolaget Bostadsforskning utarbetat system, till vilket Elementhus förvärvat nyttjanderätt. Systemet kan i korthet sägas innebära tillverkningsmetoder, varigenom beredes möjlighet till en besparing i virkesåtgången med 35—40 %, jämfört med virkesåtgången för nu vanliga monteringsfärdiga trähus. Enligt grundliga kalkyler utgör den häremot svarande kostnadsbesparingen 25—30 %. Sålunda skulle ett monteringsfärdigt egna hem, som består av ett envåningshus om 75 m² byggnadsyta och nu kostar ca 28 500 kronor, kunna enligt berörda system framställas fullt färdigt för ca 20—21 500 kronor. Som förut antytts, är denna kostnadsbesparing avsedd att komma bostadsbyggnadens blivande innehavare till godo. Distributionen av husen kommer att undandragas all spekulat.

För förverkligandet av sitt syfte planerar bolaget att uppföra en fabriksanläggning i Vingåker. Alternativt ämnar bolaget förlägga fabriken till an-

nan plats, varvid även förvärv och ombyggnad av någon befintlig träindustri tänkes kunna komma i fråga.

För uppförande av fabriksanläggningen, som beräknats för en produktionskapacitet av 375—500 hus per år i första utbyggnadsetappen (hälften av full kapacitet), erfordras enligt bolaget ett kapital av minst 8,5 miljoner kronor. Bolaget uppger, att det tecknade aktiekapitalet vid tiden för skrivelsens avlatande är 2,2 miljoner kronor och torde komma att uppgå till åtminstone 2,5 miljoner kronor. Mot säkerhet av in-teckningar och borgen av aktieägarna uppger lån om 5 miljoner kronor ha tillförsäkrats bolaget. Härutöver skulle för verksamhetens bedrivande erfordras ett rörelsekapital av en miljon kronor.

För erhållande av sistnämnda kapital anhåller bolaget om ett statslån å en miljon kronor. Till stöd härför anför bolaget följande.

Den av bolaget skisserade verksamheten går ut på att anskaffa billiga bostäder till industriföretagens anställda, vilket måste anses vara av ett betydande socialt värde. Verksamheten måste ju också anses ligga helt i linje med statsmakternas strävanden att söka lindra den rådande bostadsbristen i landet. Härtill kommer, att det nu planerade företaget blir av stor betydelse för utvecklandet av en i verklig mening industrialiserad och rationaliserad husproduktion. Då företaget emellertid måste anses innefatta ett experiment och vara förknippat med alla de risker, som följa med ett igångsättande av en ny produktion i stor skala, synes det bolaget rimligt med hänsyn till det i hög grad allmännyttiga syftet att en viss riskfördelning på ovan angivet sätt finge äga rum mellan staten och näringsföretagen.

Bolaget föreslår, att ifrågavarande lån utlämnas till bolaget fr. o. m. den 1 juli 1949 och att lånet får löpa med 3,5 procent årlig ränta. För att lånet ej skall försämra bolagets möjligheter att ev. upptaga ytterligare lån, hemställer bolaget, att långgivarens rätt till betalning blir gällande närmast efter övriga fordringsägare men före utskiftning till aktieägare. Enär bolaget, innan begynnelsevärigheterna övervunnits och produktionen kommit igång i full utsträckning, anser sig få svårt att bära av lånet betingade betalningsbördor, hemställes tillika, att ränta å lånet fr. o. m. dagen för utbetalningen till den 1 januari 1953 får erläggas efter sistnämnda dag genom årliga avbetalningar med en femtondedel av den sålunda upplupna ränteskulden. På samma grunder anhåller bolaget ytterligare, att första amortering å lånet ej behöver inbetalas förrän den 31 december 1953 och då, samt därefter årligen med en femtondedel av det ursprungliga lånet.

Bolaget har härjämte förklarat sig villigt att medge staten samma rätt att till självkostnadspris erhålla andel i bolagets blivande produktion, som tillkommer bolagets aktieägare i en omfattning motsvarande 25 enfamiljshus om 75 m² per år, så länge någon del av lånet kvarstår obetalat, dock först sedan fabriken kommit väl igång, vilket skall anses vara fallet då minst 300 hus levererats.

Slutligen åberopas en till bolagets skrivelse fogad och av Aktiebolaget Bostadsforskning undertecknad promemoria av följande innehåll.

AB Bostadsforsknings mål är i första hand att åstadkomma billiga bostäder och det av bolaget utarbetade systemet för tillverkning och uppförande av monteringsfärdiga trähus syftar just härtill. För att det uppställda målet skall kunna vinnas, är det emellertid nödvändigt att ett tillräckligt kapitalstarkt företag är villigt att nedlägga arbete och kostnader för systemets praktiska utnyttjande. Aktiebolaget Elementhus är nu berett att åtaga sig detta projekt om ett sådant lån å 1 Mkr. kan erhållas, varom bolaget hos Kungl. Maj:t anhållit. I händelse av bifall till denna anhållan, utfäster sig Bostadsforskning att, sedan systemet praktiskt prövats i Elementhus' produktion, upplåta nyttjanderätt till detsamma även till andra företag i landet utan annat vederlag än skäligt bidrag till täckande av de med systemet och dess vidare utveckling och utvidgning förenade kostnaderna på grund av forskning, experiment, patentskydd och praktiska prov. Dessa kostnader uppgå för närvarande till ca 600 000 kr. och beräknas komma att uppgå till ca 900 000 kr. då Elementhus' fabrik är färdig.

För att syftet med Bostadsforsknings verksamhet skall uppnås, önskar bolaget emellertid upplåta nyttjanderätt till systemet endast till sådana företag, som äro villiga till ett sådant tekniskt samarbete med AB Bostadsforskning, att säkerhet för de levererade husens kvalitét erhålles och att Bostadsforsknings nya rön i dess verksamhet kunna nyttiggöras i produktionen, vilket väl även torde ligga i det allmännas intresse.

Stockholm den 16 januari 1949.

AB Bostadsforskning

N. Danielsen

Ernst Wehtje

Yttranden.

Statskontoret har i utlåtande över ansökningen framhållit att, därest icke det allmänna kravet på största möjliga begränsning av nya kapitalinvesteringar skulle anses utgöra hinder för ett tillmötesgående av bolagets framställning, torde det för lånet erforderliga kapitalbeloppet böra äskas under fonden för låneunderstöd.

Bostadsstyrelsen har anfört, att styrelsen genom sina experter har tagit del av ifrågakvarande tillverkningssystem och att detta i sin helhet ger intryck av att dess upphovsmän grundligt genomarbetat alla de med en fabrikstillverkning av småhus sammanhängande frågorna. Den av Aktiebolaget Elementhus beräknade besparingen av virkesförbrukningen i jämförelse med virkesåtgången i ett plankhus uppfört av fabrikstillverkade delar uppgiver styrelsen överensstämmande med inom densamma gjorda beräkningar. Ehuru styrelsen ej tagit del av de beräkningar, som ligga till grund för den av bolaget uppgivna besparingen i framställningskostnaden, anser styrelsen en sådan besparing dock ej vara otänkbar. Styrelsen anför vidare följande.

Styrelsen har med stort intresse tagit del av de försök att förbilliga bostadskostnaderna i egna hem som det nu ifrågakvarande systemet innebär. Styrelsen har den uppfattningen, att en produktion enligt detta system i den omfattning, som förutsättes skola komma till stånd, bör giva värdefulla erfarenheter och kan visa sig bli av stor betydelse för den vidare utveck-

lingen av bostadsproduktionen. Företaget förtjänar därför statsmakernas stöd, och styrelsen har icke funnit anledning till erinran mot att stödet erhåller den omfattning och den form, som angivits i bolagets framställning.

Departementschefen.

I den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen ingår stödet till egnahemsbyggandet som en viktig del. Genom det nya egnahemslånet, vilket utlämnas på förmånliga villkor och i regel inbegriper en betydande kapitalsubvention, har finansieringen av enfamiljs- och tvåfamiljshus avsevärt underlättats. Med hänsyn till egnahemmets förtjänster som familjebostad framstår en ökad produktion av dylika hus som i hög grad önskvärd på längre sikt. Åtgärder ägnade att nedbringa egnahemsägarnas bostadskostnader äro därför av utomordentlig betydelse ur bostadspolitisk synpunkt.

Avsikten med den av Aktiebolaget Elementhus planerade framställningen av monteringsfärdiga trähus är, att praktiskt pröva ett inom Aktiebolaget Bostadsforskning utarbetat tillverkningsystem, vilket enligt verkställda beräkningar skulle medgiva icke endast ur försörjningssynpunkt värdefulla materialbesparingar, främst i vad det gäller trä, utan även en betydande nedpressning av byggnadskostnaderna.

Syftet med bolagets verksamhet, utöver det nyss angivna, är att skaffa billiga bostäder till industriföretagens anställda. Sålunda skola aktieägarna ha företrädesrätt till förvärv av de framställda trähusen för att överlåta desamma mot självkostnadspris till sina anställda resp. sina medlemmar. Enligt av bolaget under hand lämnade uppgifter ha förutom Sveriges Lantbruksförbund följande industriföretag hittills tecknat aktier i bolaget, nämligen Uddeholms Aktiebolag, Skånska Cement Aktiebolaget, Aktiebolaget Bofors, Bolidens Gruv Aktiebolag, Billeruds Aktiebolag, Aktiebolaget Mölnbacka-Trysil, Aktiebolaget Svenska Kullagerfabriken, Sandvikens Jernverks Aktiebolag, Svenska Sockerfabriks Aktiebolaget, Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund.

Den för verksamheten planerade fabriksanläggningen har kostnadsberäknats till minst 8,5 miljoner kronor. Detta kapital avses att täckas genom aktiekapitalet och lån mot säkerhet av inteckningar och borgen av aktieägarna. Det härutöver erforderliga rörelsekapitalet å en miljon kronor hemställer bolaget skall av staten tillskjutas som lån.

I gengäld är bolaget villigt att låta staten erhålla andel i bolagets blivande produktion efter i huvudsak samma grunder som skola gälla för bolagets aktieägare. Under förutsättning att statligt lån kan erhållas har härjämte Aktiebolaget Bostadsforskning, som utarbetat och till Elementhus upplåtit nyttjanderätt till ifrågavarande tillverkningsystem, utfäst sig att även till andra företag i landet upplåta nyttjanderätt till systemet, sedan det blivit praktiskt prövat i Elementhus' produktion.

Till stöd för sin anhållan har Aktiebolaget Elementhus åberopat förutom det allmännyttiga syftet med bolagets verksamhet, nämligen att skaffa billiga bostäder, jämväl de risker, vilka måste anses vara förknippade med ett experiment av denna storleksordning. Även om man icke kan bortse från, att de praktiska resultaten av verksamheten till en början sannolikt komma att bli ganska ringa, torde dock verksamheten ur det allmännas synpunkt böra bedömas såsom i hög grad angelägen med hänsyn till att de utarbetade virkes- och kostnadsbesparande metoderna kunna komma att få en mycket stor betydelse för egnahemsbyggandet på längre sikt. På grund härav tillstyrker jag, att bolaget beviljas ett lån å högst en miljon kronor. Härvid har jag tillmätt de gjorda utfästelserna, att enskilt vinstintresse eller ensidigt utnyttjande av tillverkningsmetoderna icke skola ifrågakomma, särskild vikt.

Vad härefter angår lånevillkoren har bolaget föreslagit, att lånet utlämnas fr. o. m. den 1 juli 1949 mot en årlig ränta av 3,5 procent. Den å lånet fr. o. m. dagen för utbetalningen till den 1 januari 1953 belöpande räntan föreslås erläggas efter sistnämnda dag genom årliga avbetalningar med en femtondel av den upplupna ränteskulden. Bolaget hemställer vidare, att amortering å lånet får erläggas med en femtondel årligen av det ursprungliga lånet, samt att första amortering må inbetalas först den 31 december 1953. Den av bolaget föreslagna ränteberäkningen innebär, att ränta på den upplupna ränteskulden skall beräknas först fr. o. m. den 1 januari 1953. Med hänsyn till vad bolaget anfört om svårigheterna att innan produktionen kommit i gång i full utsträckning bära av lånet betingade betalningsbördor kan jag godtaga de föreslagna villkoren.

För lånet erforderliga medel torde såsom statskontoret anfört böra äskas under fonden för låneunderstöd.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser om villkor och säkerhet för ifrågavarande lån.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisas ett investeringsanslag till *lån till Aktiebolaget Elementhus* av 1 000 000 kronor.

V. Medelsbehovet för låne- och bidragsverksamheten under budgetåret 1949/50.

Förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1949/50.

I skrivelse den 13 september 1948 behandlade *bostadsstyrelsen* frågan om anslag för nästa budgetår beträffande styrelsens verksamhetsområde. Under hänvisning till omständigheter sammanhängande med såväl omläggningen den 1 juli 1948 av väsentliga delar av låne- och bidragsverksamheten som fr. o. m. angivna tidpunkt företagna förändringar i den bostadspolitiska organisationen ansåg sig emellertid styrelsen endast kunna preliminärt be-

räkna medelsbehovet för nästa budgetår. På enahanda grunder upptogos bostadsanslagen i statsverkspropositionen med allenast preliminärt beräknade belopp; dessa framgå av sammanställningen s. 2.

I sin förutnämnda skrivelse den 17 januari 1949 med slutliga förslag till anslagsäskande för budgetåret 1949/50 har bostadsstyrelsen i fråga om låne- och bidragsanslagen förordat ändring i de i statsverkspropositionen upptagna beloppen endast i vad det gäller anslaget till hyresrabatter till mindre bemedlade, barnrika familjer. Beträffande de i skrivelsen redovisade övervägandena, som legat till grund för styrelsens slutliga ståndpunktstagande i anslagsfrågorna, må i detta sammanhang följande anföras.

Styrelsen anser, att från anslaget till *kapitalmedelsförluster och ränteftergifter* böra få bestridas uppkommande förluster å förskotterade kostnader för projekteringsarbete enligt 32 § kungörelsen om egnahemslån och förbättringslån.

I vad det gäller anslaget till *hyresrabatter till mindre bemedlade, barnrika familjer* erinrar styrelsen, att den i sin skrivelse den 13 september 1948 föreslagit, att för nästa budgetår anslaget preliminärt skulle beräknas till 25 000 000 kronor, medan i statsverkspropositionen upptagits ett oförändrat belopp av 21 000 000 kronor. I denna fråga anför styrelsen vidare bl. a. följande.

Styrelsen beräknar för budgetåret 1949/50 behovet av medel för familjebidrag och bränslebidrag till i runt tal 15 000 000 kronor, för familjebostadsbidrag och bränslebidrag beviljade under innevarande budgetår till ca 5 500 000 kronor samt för familjebostadsbidrag och bränslebidrag som komma att beviljas under nästkommande budgetår, till i runt tal 4 000 000 kronor.

Med hänvisning till det anförda föreslår styrelsen, att för nästa budgetår 25 000 000 kronor anvisas för ifrågavarande ändamål.

Anslaget till *särskilda bostadsrabatter*, från vilket utlämnas s. k. tre-kronorsbidrag, har i statsverkspropositionen upptagits med ett preliminärt beräknat belopp av 1 500 000 kronor. I skrivelsen den 17 januari 1949 har styrelsen lämnat vissa uppgifter om efterfrågan av medel för ändamålet under innevarande budgetår. Styrelsen erinrar sålunda om att den i skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 januari 1949 tillstyrkt bidrag till ett belopp av inalles 715 000 kronor för budgetåret 1948/49 och framhåller, att om det förutsättes att samtliga de hushåll, vilka föreslagits erhålla bidrag under sagda budgetår, även komma att erhålla bidrag under nästa budgetår, det härför erforderliga behovet av medel kan uppskattas till i runt tal 1 000 000 kronor. Styrelsen konstaterar vidare, att från budgetåret 1947/48 förelåg en reservation av 265 000 kronor. Enligt styrelsens uppfattning erfordras för nästa budgetår ett belopp av 1 500 000 kronor för att utrymme skall finnas för beviljande av nya bidrag under nämnda budgetår.

Med hänvisning till att av medel anvisade till *bidrag till främjande av*

bostadsbyggande på landsbygden ett odisponerat belopp på ungefär 18 000 000 kronor kan beräknas komma att finnas vid innevarande budgetårs utgång och till att verksamheten under budgetåret 1949/50 torde komma att medföra ett bidragsbehov på ca 10 000 000 kronor finner styrelsen icke anledning föreslå någon medelsanvisning för sagda ändamål. I denna fråga har ledamoten av styrelsen herr Nilson anmält avvikande mening, anseende att styrelsen bort hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till ifrågakvarande ändamål för budgetåret 1949/50 anvisa ett belopp av 2 500 000 kronor. — I skrivelse den 28 februari 1949 har bostadsstyrelsen gjort framställning om anvisande av medel för förvaltningsbidrag till förmedlare av egnahemsstatslån. Styrelsen beräknar för ändamålet ett belopp av högst 108 000 kronor.

Bostadsstyrelsen föreslår, att till *bidrag till inrättande av pensionärshem* anvisas ett belopp av 6 000 000 kronor, vilket belopp även beräknats i statsverkspropositionen.

Vad härefter angår *länefonden för bostadsbyggande* erinrar styrelsen inledningsvis om de grunder för beräkning av förevarande medelsbehov, vilka angivits i årets statsverksproposition.

Såsom framhållits i statsverkspropositionen (V ht, s. 97) kan under beaktande bl. a. av begränsningen i bostadsbyggandet beräknas, att långivningen nästa budgetår kommer att avse ett sammanlagt belopp av 300 000 000 kronor. Medräknas den slutliga långivningen till företag, för vilka preliminära lånebeslut redan föreligga vid budgetårets ingång, stiger detta belopp till det dubbla, 600 000 000 kronor.

Vid beräkningen av anslagsbehovet för nästa budgetår utgår styrelsen från den i statsverkspropositionen föreslagna grundsatsen, att fr. o. m. nästa budgetår anslag till ifrågakvarande fond böra anvisas endast i den mån medel erfordras för utbetalning av beviljade belopp. Då detta medelsbehov beräknats uppgå till ungefär samma belopp som beloppet av under fonden hittills anvisade men vid stundande budgetårsskifte ej utbetalade medel, ca 300 000 000 kronor, har i statsverkspropositionen ej beräknats något anslag till fonden för nästa budgetår. Härvid har förutsatts, att fördjupning av tertiärlån till att omfatta även krediten i sekundärlåneläge och av egnahemslån till att omfatta även krediten i bottenlåneläge icke behöver tillgripas i nämnvärt större utsträckning än hittills.

I anslutning härtill framhåller styrelsen, att tillgången på medel för utbetalningar från fonden med hänsyn till svårigheten att få bottenlån i bank kan komma att för nästa budgetår bli alltför knapp i förhållande till medelsbehovet, därest ytterligare medelsanvisning ej kommer till stånd. Det synes emellertid icke nu möjligt att beräkna, i vad mån denna svårighet framdeles skulle göra sig gällande. Styrelsen föreslår därför, att i enlighet med beräkningarna i statsverkspropositionen något anslag till fonden ej anvisas för nästa budgetår.

I fråga om behovet av medel till *tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* anför bostadsstyrelsen följande.

På Kungl. Maj:ts hemställen beslöt 1948 års riksdag vissa av byggnads-lånebyrå föreslagna utvidgningar av tillägglånggivningen och bestämde anslaget till tillägglån för viss bostadsbyggnadsverksamhet med utgångspunkt från de föreslagna ändringarna. Ett stort antal orter har därefter uppflyttats i subventionsgrupp på grund av bl. a. inträffad ökning av byggnadskostnaderna. Vid sådant förslag till uppflyttning i subventionsgrupp har bostadsstyrelsen gjort en återhållsam bedömning. Eftersom den fortsatta byggnadskostnadsutvecklingen är oviss och risk finnes för fortsatta stegringar, kan ytterligare uppflyttning i subventionsgrupp bli erforderlig. Någon prognos för utvecklingen under budgetåret 1949/50 kan dock f. n. ej göras.

Medelsåtgången under detta anslag vore även av andra skäl svår att beräkna; bl. a. kunde de numera skärpta föreskrifterna om inredande av skyddsrum komma att föranleda en merbelastning (jfr vad i denna fråga anförts s. 25 f. och 33).

Under erinran om osäkerheten i beräkningsgrunderna föreslår styrelsen, att anslaget uppföres med det i statsverkspropositionen beräknade beloppet, 15 000 000 kronor.

Under hänvisning till begränsningen i bostadsbyggandet föreslår bostadsstyrelsen vidare, att till *lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder* anvisas det i statsverkpropositionen beräknade beloppet av 5 000 000 kronor.

Vad slutligen angår behovet av medel för utlämnande under nästa budgetår av *lån till anordnande av kollektiva tvätterier* har styrelsen lämnat följande uppgifter.

Till grund för beräkningen av medelsbehovet under detta anslag bör läggas det belopp, inom vilket byggnadstillstånd för tvätterier kan komma att beviljas under år 1949. Den för byggande av tvätterier, bad och idrottsanläggningar av arbetsmarknadsstyrelsen fastställda kostnadsramen utgör 4 000 000 kronor, varav ca 2 000 000 kronor beräknas disponerade för tvätterier. Dessa belopp avse byggnadskostnader men ej kostnader för maskinell utrustning m. m. Då ca 90 procent av de tvätterier, för vilka byggnadstillstånd sökas, kunna antagas vara berättigade till statslån, kvarstår ett belopp av 1 800 000 kronor. Kostnaderna för maskinell utrustning m. m. beräknas i genomsnitt uppgå till 35 procent av den totala anläggningskostnaden. Anläggningskostnaden för låneberättigade tvätterier, för vilka byggnadstillstånd kan påräknas under 1949 uppgår i enlighet härmed till 2 430 000 kronor. Då lån kan utgå med 80 procent av anläggningskostnaden, skulle lånebehovet för dessa tvätterier alltså kunna uppskattas till 1 944 000 kronor.

Härtill komma låneberättigade företag, som avse allenast reparation eller förnyelse av maskinparken, för vilket tillstånd ej fordras, och vidare en avsevärd balans, som beräknas föreligga vid stundande budgetårsskifte. Dessa poster böra uppskattas till sammanlagt minst 1 000 000 kronor.

I enlighet med det anförda skulle medelsbehovet beräknas till 3 000 000 kronor. Styrelsen anser det emellertid försvarligt, att medelsanvisningen för nästa budgetår begränsas till det i statsverkspropositionen beräknade beloppet av 2 000 000 kronor.

Departementschefen.

Till grund för de i årets statsverksproposition redovisade preliminära beräkningarna av behovet av medel för nästa budgetår å bostadsanslagen ligger antagandet, att bostadsbyggandet kommer att begränsas på sådant sätt att tillskottet av lägenheter under såväl år 1949 som år 1950 kommer att uppgå till högst 45 000 lägenheter, varav ca 35 000 förutsätts tillkomma i orter med s. k. bostadsbyggnadskvot och återstående 10 000 lägenheter i övriga delar av landet. Av den av bostadsstyrelsen lämnade översikten över bostadsproduktionen och bostadsförsörjningsläget, för vilken redogjorts i det föregående (under rubriken bostadsförsörjningsläget, s. 10 ff.) torde framgå, att det f. n. saknas anledning frångå berörda produktionsantaganden. Ej heller ha andra omständigheter tillkommit, som motivera en omprövning av de i statsverkspropositionen preliminärt upptagna beloppen. Vad särskilt angår bostadsstyrelsens förslag, att det preliminärt uppförda beloppet å 21 000 000 kronor till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer skall höjas till 25 000 000 kronor, må erinras, att nya grunder för förevarande verksamhet infördes den 1 juli 1948. Med hänsyn till att hittills endast en mycket begränsad erfarenhet vunnits rörande dessa rabatter anser jag att ändring ej bör göras i det preliminärt beräknade beloppet. Ej heller beträffande övriga anslag finner jag anledning föreslå jämkningar i de preliminärt upptagna beloppen.

I vad det gäller särskilda frågor, direkt sammanhängande med medelsanvisningen, får jag anföra följande.

Mot bostadsstyrelsens förslag, att uppkommande förluster å förskottade kostnader för projekteringsarbete enligt 32 § kungörelsen om egna-hemslån och förbättringslån skola bestridas från anslaget till *kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter* har jag ingen erinran.

Jämlikt tidigare av riksdagen lämnade bemyndiganden får anslaget till *hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer* under vissa förutsättningar tagas i anspråk för beviljande av familjebidrag även åt andra mindre bemedlade, barnrika familjer än sådana som beretts bostad i med stöd av bostadsanskaffningslån uppförd fastighet. Enligt min mening bör även i fortsättningen möjlighet beredas ifrågavarande familjer att erhålla familjebidrag.

I årets statsverksproposition beräknas dels att av anvisade medel till *bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden* vid innevarande budgetårs utgång kommer att finnas odisponerat ett belopp av ca 18 000 000 kronor, dels att förevarande långivning under nästa budgetår kommer att avse ett sammanlagt belopp av ca 10 000 000 kronor. I detta sammanhang må nämnas, att Kungl. Maj:t den 18 februari 1949 på framställning av bostadsstyrelsen medgivit, att länsbostadsnämnderna för slutlig prövning av från egnahemsnämnderna övertagna ärenden må disponera högst följande belopp: för bostadsegnahemslån 851 000 kronor, för tilläggslån till bostadsegnahemslån 192 000 kronor, för nybyggnadslån 6 990 000 kronor, för för-

bättringslån 1 630 000 kronor samt för förbättringsbidrag 3 100 000 kronor. Sistnämnda belopp å 3 100 000 kronor skall utgå från här förevarande anslag. För beviljande av förbättringslån enligt fr. o. m. den 1 juli 1948 gällande bestämmelser torde ändock komma att finnas ett belopp av (18 000 000 — 3 100 000) ca 15 000 000 kronor. Enligt vad jag under hand erfarit av bostadsstyrelsen pågå vissa undersökningar huruvida sådana tidigare beviljade förbättringsbidrag som ännu icke till någon del utbetalats kunna avskrivnas. Det finnes anledning räkna med att icke oväsentliga belopp härigenom komma att bli disponibla för ny långivning, varför det under nästa budgetår för förbättringslån tillgängliga beloppet sannolikt kommer att icke oväsentligt överstiga 15 000 000 kronor. — Liksom under innevarande budgetår torde från anslaget även fortsättningsvis få bestridas utgifter för lantarbetarbostadsbidrag samt för bidrag till fiskarbostäder ävensom för förvaltningsbidrag till förmedlare av egnahemsstatslån. För utbetalning av sistnämnda bidrag torde ett belopp av högst 108 000 kronor böra tagas i anspråk.

I detta sammanhang torde jag slutligen få erinra om riksdagens i anledning av propositionen nr 149/1948 angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m. gjorda uttalande rörande ett av Lantbruksförbundets byggnadsförening (LBF) framställt yrkande om ersättning för dess utestående fordringar för sådant projekteringsarbete som förmedlats av egnahemsorganen. Beträffande den av LBF gjorda framställningen uttalade sålunda jordbruksutskottet (utl. nr 27), att det enligt utskottets uppfattning syntes rimligt, att föreningen ej för ifrågasvarande verksamhet skulle behöva bära förluster, som uppkommit på grund av uppdrag, verkställda genom förmedling av egnahemsnämnderna. Utskottet ansåg emellertid, att med ställningstagandet till föreningens ersättningsyrkande borde anstå till dess någon överblick vunnits över den utsträckning, i vilken de projekterade företagen kunde antagas komma till utförande, ävensom över möjligheterna att utfå fordringarna hos de enskilda uppdragsgivarna.

Enligt vad jag under hand erfarit av bostadsstyrelsen synes det sannolikt, att de av jordbruksutskottet angivna förutsättningarna för ett ställningstagande till LBF:s ersättningsyrkande, vilket i allt väsentligt torde avse fordringar för projekteringsarbete i fråga om bostadshus, komma att vara uppfyllda under nästa budgetår. Under sådana förhållanden synes det böra förutsättas, att ersättning varom här är fråga bör utgå under sagda budgetår. Enligt av LBF erhållna uppgifter torde det sammanlagda ersättningsyrkandet avse ca 100 000 kronor. Kostnaderna för dessa ersättningar torde få bestridas från anslaget till bidrag till främjande av bostadsbyggnad på landsbygden. Indrivning av fordringar, varom här är fråga, bör i den utsträckning bostadsstyrelsen resp. lantbruksstyrelsen finner lämpligt övertagas av länsbostadsnämnderna och lantbruksnämnderna, varvid

det kan visa sig vara praktiskt att även själva fordringarna övertagas från LBF. Fordringarna böra därvid kunna avskrivas efter en prövning av omständigheterna i de olika fallen.

Såsom bostadsstyrelsen framhållit, råder ovisshet om byggnadskostnadsutvecklingen under nästa budgetår, varför det f. n. icke är möjligt att utföra en närmare beräkning av behovet av medel till *tilläggs lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet*. Det ökade behov av tilläggs lån, som betingas av de höjda kostnaderna för skyddsrumsinredningar (se s. 33), torde fördens skull icke böra föranleda omprövning av medelsbehovet för nästa budgetår.

I detta sammanhang synes riksdagens medgivande böra inhämtas till att räntefoten för lantarbetarbostadslån, som beviljas under nästa budgetår, fastställas till oförändrat 3,25 procent i avvaktan på en slutlig prövning av frågan om formerna för stöd till lantarbetarbostäder.

VI. Bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna.

Bostadsstyrelsen: Avlöningar.

Under nämnda rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 2 400 000 kronor.

Kungl. Maj:t har den 26 juni 1948 fastställt personalförteckning för bostadsstyrelsen (statsliggaren s. 330). Vidare har Kungl. Maj:t samma dag fastställt följande avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	245 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	93 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	1 812 000
4. Ersättningar till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	»	10 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	239 500
Summa kronor		2 400 000

Föreliggande förslag.

I sin skrivelse den 17 januari 1949 med slutliga framställningar om anslag för budgetåret 1949/50 har *bostadsstyrelsen* bl. a. framlagt beräkningar av medelsbehovet för styrelsens avlöningar under sagda budgetår.

Styrelsen framför inledningsvis vissa allmänna synpunkter på personalorganisationen.

En viss utökning av personalen är erforderlig på grund av ökade arbetsuppgifter för kanslibyrån och sociala sektionen. Någon förstärkning av

personalen kan emellertid ej genomföras med nuvarande lokalutrymmen, och styrelsen är därför i behov av ökat utrymme för att kunna fullgöra sina uppgifter.

I övrigt vill styrelsen beträffande sin organisation framhålla, att lönegradsplaceringen av vissa förvaltningstjänster på ombudsmannasektionen, lånebyrån och sociala sektionen icke motsvarar arten av de arbetsuppgifter, som åvila dessa tjänster. Antalet amanuenser står också i ett oförmånligt förhållande till antalet högre tjänster, vilket föranlett avsevärda svårigheter vid rekryteringen, särskilt av jurister.

På lånebyrån äro chefen och byrådirektören de enda högskolutbildade teknikerna, bortsett från två tjänstemän på den provisoriskt organiserade marksektionen. Med hänsyn till mängden av löpande ärenden, som tager förstnämnda båda befattningshavares tid i anspråk, bör anställning av ytterligare en högskolutbildad ingenjör övervägas för granskning av ärenden, fortlöpande översyn av värderingsnormer samt erforderliga specialutredningar i anslutning till låneverksamheten.

Vidare vill styrelsen framhålla, att kvalificerade arbetsuppgifter i vissa fall handhas av kontorsbiträden, och att en omprövning av den kvinnliga personalens löneställning är påkallad.

I anslutning härtill framhåller styrelsen att den icke kan underlåta att redan nu framlägga vissa förslag om jämkningar i personalens löneställning och om inrättande av nya tjänster. Styrelsen har emellertid med hänsyn till den korta tid som förflutit sedan styrelsens nuvarande organisation fastställts icke ansett sig böra föreslå ändring redan under nästa budgetår av organisationen i övrigt.

Styrelsen ingår härefter på en bedömning av personalbehovet byrå för byrå.

Beträffande kanslibyråns allmänna sektion har styrelsen anmält, att behov föreligger att under nästa budgetår förstärka den arbetskraft, som står till byråchefens förfogande för uppsättning av skrivelser och andra göromål, med en amanuens. Med hänsyn till mängden av skrivgöromål på denna sektion erfordrades ytterligare ett kontorsbiträde.

Vad angår ombudsmannasektionen föreslår styrelsen, att en å sektionen inrättad byrådirektörstjänst i Cg 31 överflyttas till extra ordinarie stat.

Antalet amanuenser på sektionen, som vid anslagsberäkningen förra året antogs kunna begränsas till 2, har enligt styrelsens mening från början varit för knappt beräknat. Styrelsen anför, att någon arbetskraft icke beräknats för arbetet med övertagande och förvaltning av de av egnahemsstyrelsen tidigare handhavda lantarbetarbostadsärendena, varför sektionen under innevarande budgetår av denna anledning tillfälligt förstärkts med en byråsekreterare från lantbruksstyrelsen med tidigare erfarenhet av ifrågavarande stödverksamhet. Styrelsen hade vidare för granskning av låneakter förvärvat en person med långvarig erfarenhet som banktjänsteman, vilken dock icke anställdes som amanuens utan i stället som extra

tjänsteman i Cg 19. På sektionen tjänstgjorde jämväl en tidigare hos statens byggnadslånebyrå anställd person med liknande erfarenhet, vilken placerats i Cg 13. Styrelsen beräknar att under nästa budgetår skulle utöver sistnämnda extra befattningar erfordras 3 amanuenser.

Beträffande biträdespersonalen anför styrelsen, att behov föreligger att för registreringsarbetet, som är särskilt ansvarsfullt med hänsyn till den omfattande mängden säkerhetshandlingar, inrätta ytterligare en befattning såsom kanslibitråde. Antalet biträden i högst 8 lönegraden borde i anledning av den växande arbetsbördan ökas från nuvarande 15 till 16.

För den kamerala sektionen föreslår styrelsen, att en befattning som kansliskrivare (kassör) i Ca 15 uppflyttas till kassörstjänst i Ca 18.

Till stöd härför framhåller styrelsen att en viss förbättring av löneställningen icke torde kunna tåla uppskov med hänsyn till de stora krav, som nu ställas på innehavaren av denna befattning.

I avvaktan på den successiva omprövning av kamerala sektionens organisation, som kommer att föränledas av dess växande arbetsuppgifter, föreslår styrelsen härutöver inrättande av en kanslibiträdesbefattning i Ce 11, vars innehavare avses skola under kassörens överinseende anförtros mera självständiga arbetsuppgifter. Någon minskning som följd härav i behovet av biträdespersonal i reglerad befodringsgång anser styrelsen ej kunna beräknas. Med ledning av uppgifter från statskontoret beräknar styrelsen att antalet biträden, som erfordras för förvaltning av de lån, som styrelsen beviljat och kommer att bevilja, vid slutet av nästa budgetår skall uppgå till 5, däri inräknat ett av de två nu tjänstgörande biträdena.

Styrelsen anför i detta sammanhang, att förvaltningen av fonden för bostadsbyggande, som under innevarande budgetår är delad mellan statskontoret och bostadsstyrelsen, fr. o. m. nästa budgetår är avsedd att helt ankomma på styrelsen. Antalet av statskontoret förvaltade lån under denna fond är enligt styrelsen dock ej så stort, att biträdespersonal utöver den förut angivna behöver beräknas för detta ändamål. Styrelsen framhåller, att ytterligare förstärkning av personalen emellertid blir erforderlig, därest styrelsen skulle i vidare mån övertaga arbetsuppgifter, som f. n. handhavas av statskontoret.

I denna fråga anför styrelsen ytterligare följande.

Från statskontoret har under hand framförts önskemålet, att styrelsen skall övertaga förvaltningen av vissa äldre fonder, från vilka lån utlämnats för förbättring av bostadsförhållandena, men från vilka lån enligt de nya bestämmelserna ej utgå. Åtskilliga sakskaletala för ett sådant övertagande, som givetvis skulle avse jämväl hyresrabattar och ränteförluster, som skola krediteras låntagarna. Detta skulle kräva överföring från statskontoret till bostadsstyrelsen av en avdelning om 16 biträden, varav 2 kanslibiträden. Med den erfarenhet bostadsstyrelsen har om svårigheterna att finna en rimlig lösning av sin lokalfråga vid den nuvarande organisationen, kan styrelsen ej tillstyrka, att ifrågavarande avdelning inom stats-

kontoret övertages. Kan lokalfrågan mot förmodan lösas, har styrelsen dock icke något att erinra mot förslaget.

Vad härefter angår planeringsbyrån har styrelsen anfört, att enligt den för styrelsen gällande organisationsplanen skall tills vidare i utredningssektionen ingå en assistent i Cg 17 med uppgift att biträda vid bearbetningen av primärmaterialet till 1946 års hushålls- och bostadsräkning. Denna arbetsuppgift hade tidigare beräknats slutförd under innevarande budgetår. Då det icke vore uteslutet, att för uppgiften jämväl någon del av budgetåret 1949/50 kunde behöva tagas i anspråk, borde avlöning å befattningen beräknas för tre månader av nästa budgetår.

Styrelsen har vidare framhållit, att vissa arbetsuppgifter, som förutsatts ankomma på den till tekniska byrån förlagda byggnadstillståndssektionen, hänförts till planeringsbyrån i samband med den decentralisering av tillståndsgivningen, som genomfördes den 1 juli 1948. Styrelsen anför, att flertalet av de för denna sektion avsedda arbetsuppgifterna bortfallit som en följd härav samt att sektionen, som enligt organisationsplanen upptar 2 amanuenser, 1 ingenjör i Cg 22, 1 assistent i Cg 18, 1 kanslibitråde och 6 biträden, icke heller inrättats. Kvar stode emellertid de arbetsuppgifter, som sammanhänge med att bostadsstyrelsen liksom tidigare byggnadslånebyrån skulle uppgöra förslag till bostadsbyggnadskvoter. Dessa arbetsuppgifter, som nu åvilade planeringssektionen, beräknade styrelsen uppskattningsvis erfordra en halvtidsamanuens.

Styrelsen erinrar härjämte om att byggnadslånebyrån i sitt yttrande över organisationssakkunnigas förslag rörande den allmänna bostadspolitikens organisation ansett, att personalen å planeringsbyråns statistiska sektion borde förstärkas med en aktuarie i Ce 24 men att frågan härom liksom frågan om ytterligare tjänster i propositionen nr 218/48 ansetts böra upptagas till prövning först sedan närmare erfarenhet vunnits rörande personalbehovet å sektionen. Styrelsen uttalar, att den utan att nu vilja ifrågasätta en förnyad prövning av behovet av en aktuarietjänst vill framhålla att — sedan innebörden av från socialstyrelsen till styrelsens planeringsbyrå beslutad överföring från den 1 januari 1949 av byggnadsverksamhetsstatistiken blivit närmare klarlagd — en viss begränsad förstärkning av statistiska sektionens personal framstår såsom erforderlig redan under budgetåret 1949/50.

Under hänvisning till det anförda beräknar styrelsen för planeringsbyråns vidkommande nyanställning av en amanuens med uppgift att biträda å planeringssektionen vid fullgörande av arbetsuppgifter, som sammanhänga med uppgörande av förslag till bostadsbyggnadskvoter, samt att i övrigt utföra arbete å statistiska sektionen.

Beträffande tekniska byråns tvätterisektion erinrar bostadsstyrelsen, att styrelsen vid sin tillkomst övertog tvätterärendena från egna-hemsstyrelsen och att samtidigt härmed formen för det statliga stödet åt

tvätterier ändrades från bidrags- till långivning. Styrelsen framhåller, att en viss eftersläpning av äldre bidragsärenden fortfarande förefinnes. Styrelsen förutsätter därjämte, att den av egnahemsstyrelsen bedrivna projekteringsverksamheten, vilken enligt uttalanden vid förra årets riksdag successivt bör avvecklas, ej kan slutföras under innevarande budgetår.

Vad tvätterisektionens organisation angår erinrar styrelsen, att denna helt är av provisorisk karaktär i avvaktan på resultatet av pågående utredning om bostadskollektiva komplement och att därför sektionens samtliga tekniker erhållit anställning som extra tjänstemän. Beträffande sektionens chef, en i Cg 29 placerad arkitekt, upplyser styrelsen, att denne till följd av enskild verksamhet efter ingången av 1949 befriats från handläggningen av vissa ärenden. Styrelsen förutsätter, att samme arkitekt efter utgången av innevarande budgetår kommer att tagas i anspråk för tvätterisektionens uppgifter allenast såsom av styrelsen anlita sakkunnig. Till spørsmålet, hur chefskapet för sektionen i anledning härav framdeles bör utövas, förklarar sig styrelsen icke nu beredd att taga ställning. I övrigt ifrågasätter styrelsen ej ändring i sektionens organisation.

För löner åt personalen på tvätterisektionen har för innevarande budgetår beräknats 75 000 kronor, varvid förutsatts, att 40 000 kronor skulle täckas genom taxeinkomster. För nästa budgetår beräknar styrelsen oförändrat utgiftsbelopp av 75 000 kronor, varav 15 000 kronor för ersättningar åt sakkunniga. Sistnämnda belopp bör enligt styrelsen tills vidare beräknas under anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal. Taxeinkomsterna för projekteringsuppdrag, som äro och bli utförda, beräknar styrelsen kunna giva inalles ca 52 000 kronor, varav 6 000 kronor kunna beräknas inflyta före utgången av innevarande budgetår, 18 000 kronor under nästa budgetår och 28 000 kronor efter sistnämnda budgetårs utgång.

Beträffande byggnadstekniska sektionen anför styrelsen, att av 7 ingenjörstjänster i högst 21 lönegraden en tjänst, till vilken styrelsen velat förvärva en kvalificerad arbetskraft för kostnadsberäkningar och arbetsbeskrivningar, icke kunnat tillsättas i brist på sökande. Enligt styrelsen bör under nästa budgetår möjlighet stå öppen att erbjuda en sådan arbetskraft en befattning i högst Cg 27. Av de övriga nämnda ingenjörstjänsterna kunde vidare en undvaras som följd av utflyttningen av egnahemslångivningen till länsbostadsnämnderna.

Vad angår den för tekniska byrån gemensamma biträdespersonalen hemställer styrelsen att en kanslibitrådestjänst i Ce 11 inrättas i utbyte mot en tjänst i högst 8 lönegraden.

För l å n e b y r å n s enfamiljshussektion har för innevarande budgetår beräknats 20 ingenjörer i högst Ce (Cg) 21. Enligt styrelsen har en stor del av dessa tjänster icke kunnat tillsättas på grund av rekryterings- och lokalsvårigheter. F. n. uppgår antalet anställda till 13. Vid sina beräkningar av det för nästa budgetår erforderliga antalet ingenjörer i nämnda

löneställning utgår styrelsen från att det för undvikande av övertidsarbete och arbetsbalans under det nu löpande budgetåret skulle ha erfordrats, att samtliga nämnda 20 tjänster uppehållits. Styrelsen framhåller, att under nästa budgetår detta antal kan på grund av egnahemsärendenas utflyttning till länsbostadsnämnderna successivt minskas till 10 vid budgetårets slut. Styrelsen beräknar att i genomsnitt 12 ingenjörer erfordras under nästa budgetår. Antalet biträden i högst 8 lönegraden beräknar styrelsen kunna av samma anledning successivt minskas med 3.

För sociala sektionen upptager den vid förra riksdagen beslutade organisationsplanen — förutom övriga befattningshavare — 6 amanuenser, 2 kanslibiträden och 22 biträden i högst 8 lönegraden. Styrelsen upplyser, att en amanuens utbyts mot 2 biträden och att en f. n. tjänstgör på halvtid. För nästa budgetår beräknar styrelsen 5 amanuenser, 2 kanslibiträden (antalet oförändrat) och 31 biträden i högst 8 lönegraden.

Beträffande behovet av den beräknade personalökningen anför styrelsen bl. a. följande.

En avdelning, som behandlar ansökningar om bostadsanskaffningslån för mindre bemedlade, barnrika familjer, sysselsätter f. n. två amanuenser, varav en på halvtid, samt 9 biträden. Avdelningen kommer efter en övergångstid att helt upphöra. Emellertid kvarstå omkring 8 000 låneärenden att behandla, och med nuvarande personalstyrka kunna endast 2 000 à 3 000 ärenden om året beräknas bli avverkade. Under nästa budgetår synes det icke vara möjligt att begränsa personalen på denna avdelning.

En arbetsgrupp om en kontorsskrivare och ursprungligen två biträden är sysselsatt med ansökningar om höjning av beviljade men ännu ej slutbehandlade bostadsanskaffningslån. Det ena av dessa biträden har senare friställts för andra arbetsuppgifter.

Övriga avdelningar av sektionen äro till sin natur permanenta. Till en allmän avdelning, som handhar de ärenden, som ej tillhöra någon av specialavdelningarna, ha varit knutna en inspektör, en kansliskrivare, två kanslibiträden och ett biträde i högst 8 lönegraden. Den ena kanslibiträdets tjänsten är nu vakant. Vid dess tillsättande torde densamma komma att överflyttas till sådan del av styrelsen, där kanslibiträdets tjänst föreslås skola inrättas. Antalet biträden i högst 8 lönegraden bör då ökas till två.

En avdelning, som behandlar ansökningar om familjebostadsbidrag och trekronorsbidrag, sysselsätter två amanuenser och tre biträden i högst 8 lönegraden. Denna avdelning kan icke utan förstärkning bemästra sin arbetsbörda. Personalökningen kan dock här begränsas till 1 biträde i högst 8 lönegraden.

Slutligen omfattar sociala sektionen även en avdelning för förvaltning av beviljade bostadsanskaffningslån och bidrag (familjebidrag, familjebostadsbidrag, bränslebidrag och trekronorsbidrag). Den sysselsätter f. n. en amanuens och nio biträden i högst 8 lönegraden. Arbetsförhållandena på denna avdelning skulle i och för sig motivera tre biträdestjänster i högre lönegrad än 8, vilkas innehavare skulle förestå var sin arbetsgrupp. Styrelsen begränsar emellertid förslaget för nästa budgetår att avse inrättande av en kanslibiträdets tjänst i lönegrad Ce 11 och 5 biträdestjänster i högst 8 lönegraden.

Härutöver framhåller styrelsen, att den beräknade utökningen av biträdespersonalen på sektionen i dess helhet är att betrakta som temporär, och att personal åter kan inbesparas, när behandlingen av ansökningar om bostadsanskaffningslån slutförts. Å andra sidan beräknar styrelsen, att personalbehovet för förvaltning av dylika lån samt bidrag kommer att framdeles successivt växa.

Styrelsen har härefter framlagt beräkning av medelsbehovet under de särskilda anslagsposterna.

Till avlöningar till ordinarie tjänstemän beräknar styrelsen 275 000 kronor. Antalet ordinarie kontorsbiträden beräknas böra vid ingången av nästa budgetår till följd av bestämmelserna om reglerad befordringsgång öka från 17 till 24, av vilka dock 11 antagas komma att uppehålla högre icke-ordinarie tjänster. Med hänsyn härtill beräknar styrelsen 24 960 kronor till löner till 5 nya kontorsbiträdestjänster. Härutöver beräknas 4 000 kronor till vikariatsersättningar m. m.

Under anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t har för innevarande budgetår beräknats ett årsarvode av 21 000 kronor till en hos bostadsstyrelsen anställd tekniker för viss byggnadsteknisk utredningsverksamhet. Vidare har ett under anslagsposten till 15 000 kronor beräknat belopp delvis tagits i anspråk för arvode motsvarande lönen i löneklass 27 åt en tjänsteman för handläggning av ärenden av teknisk natur. De uppgifter, som handhavas av dessa befattningshavare, förutsätts av styrelsen böra överföras till det statens byggnadsinstitut, om vars inrättande förslag framlagts av 1947 års utredning för byggnadsfrågor. Med utgångspunkt från att institutet inrättas först den 1 januari 1950 beräknar styrelsen medel för arvoden åt ifrågasvarande experter för första hälften av nästa budgetår.

Det sammanlagda medelsbehovet under denna anslagspost uppskattar styrelsen till 72 500 kronor.

Medelsbehovet till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal beräknar styrelsen till 1 850 000 kronor, vari inräknas 30 000 kronor för vikariats- och övertidsersättningar.

Rörande beräkningen av anslagsposten anför styrelsen i huvudsak följande.

Styrelsen har i det föregående föreslagit förstärkning av personalen med 3 amanuenser, 3 kanslibiträden och 11 kontorsbiträden samt utbyte av 1 ingenjör i högst 21 lönegraden mot en ingenjör i högst 27 lönegraden, vilka förslag beräknas medföra en ökad utgift av 97 548 kronor.

För innevarande budgetår har ett belopp av 30 000 kronor beräknats för löner till viss personal å lånebyråns enfamiljshussektion, erforderlig för arbetsuppgifter, som sammanhånga med utbyggandet av länsbostadsnämnderna. Beloppet har under budgetåret delvis tagits i anspråk på det sätt, att chefen för ombudsmannasektionen sedan november 1948 befriats från

handläggningen av honom i nämnda egenskap åvilande göromål för fullgörande av ifrågavarande uppgifter. Även efter utgången av innevarande budgetår föreligger behov av särskild medelsförstärkning för arbetsuppgifter sammanhängande med länsbostadsnämndernas verksamhet. I den mån detta behov blir bestående, bör det tillgodoses genom förstärkning av styrelsens organisation. I avvaktan på ytterligare erfarenhet beräknar styrelsen för nästa budgetår en tillfällig medelsförstärkning av 15 000 kronor för ifrågavarande ändamål. Denna begränsning av det ursprungligen beräknade beloppet jämte förslaget att antalet ingenjörer i högst lönegraden 21 å lånebyråns enfamiljshussektion minskas med åtta kan beräknas medföra minskning i medelsbehovet under anslagsposten med 72 120 kronor. Ytterligare minskning uppkommer därigenom, att ett belopp av 24 960 kronor för avlönande av 5 kontorsbiträden, vilka vid ingången av nästa budgetår beräknas fylla villkoren för att erhålla ordinarie kontorsbiträdestjänst, överföres till anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän.

Ersättningar till experter och sakkunniga ha av styrelsen upptagits till samma belopp som för innevarande budgetår eller 10 000 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg beräknar styrelsen till oförändrat belopp, 239 500 kronor.

Sammanlagda medelsbehovet under avlöningsanslaget beräknar styrelsen sålunda till $(275\ 000 + 72\ 500 + 1\ 850\ 000 + 10\ 000 + 239\ 500)$ 2 447 000 kronor.

Yttranden m. m.

Statskontoret framhåller i avgivet utlåtande, att allt för kort tid förflutit för att närmare erfarenheter kunna ha vunnits beträffande verksamheten vid de nya bostadspolitiska organen. Ämbetsverket anför härefter bl. a. följande.

Frågan om inrättande av ytterligare kanslibiträdestjänster synes icke böra upptagas till prövning förrän i samband med den allmänna översyn av lönegradsplaceringen för biträdespersonal inom styrelsen, som kan väntas i samband med pågående utredning rörande löneställningen för dylik personal.

Förslaget om lönegradsuppflyttning av kassörsbefattningen samt en f. n. vakant ingenjörstjänst i högst 21 lönegraden å tekniska byråns byggnadstekniska sektion kan statskontoret icke tillstyrka. Erinras må, att styrelsens kamrersbefattning är så högt placerad som i 29 lönegraden samt att å byggnadstekniska sektionen finnas anställda en byrådirektör i Ce 31, en förste byråingenjör i Ce 29 samt tre förste byråingenjörer i Ce 27. Dessutom har ett under arvodesposten till 15 000 kronor beräknat belopp delvis tagits i anspråk för arvode, motsvarande lön i 27 löneklassen, åt ytterligare en tjänsteman å sektionen för handläggning av ärenden av teknisk natur. I avvaktan på ytterligare erfarenheter bör vidare byrådirektörstjänsten å ombudsmannasektionen icke uppföras å extra-ordinarie stat.

Statskontoret får understryka vikten av att förvaltningen av vissa äldre fonder, från vilka lån utlämnats för förbättring av bostadsförhållandena,

men från vilka lån enligt de nya bestämmelserna ej utgå, överföres från statskontoret till bostadsstyrelsen. I samband med den successiva avvecklingen av projekteringsverksamheten på tekniska byråns tvätterisektion synes en icke obetydlig reducering av personalen kunna ske.

Statskontoret avstyrker att, såsom bostadsstyrelsen föreslagit, medel beräknas till sakkunnigarvoden även under anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal.

Statens lönenämnd anför bl. a. följande.

Vad beträffar förslaget att utbyta en tjänst såsom kansliskrivare (kassör) mot en dylik såsom kassör i lönegraden Ca 18 vill lönenämnden erinra, att nämnden i utlåtande över en av 1947 års biträdesutredning upprättad promemoria angående villkor och förutsättningar för anställande av biträden i vissa lönegrader inom den civila statsförvaltningen beträffande tjänster för kassa- och därmed sammanhängande kamerala göromål uttalat, att utredningsuppdraget i fortsättningen borde bedrivas med utgångspunkt från att bl. a. 17 och 19 lönegraderna skulle användas för kassörstjänster. Lönenämnden kan med anledning härav icke tillstyrka bostadsstyrelsens förslag angående lönegradsplacering av kassören. Därest emellertid en reglering av tjänsten nu anses böra komma till stånd, vill lönenämnden — i avvaktan på den genomgång av de olika verkens biträdesorganisation, som avses skola ske genom biträdesutredningen — icke motsätta sig, att tills vidare en tjänst såsom kassör i lönegraden Cg 17 inrättas.

Bostadsstyrelsen har i sin framställning uttalat, att kvalificerade arbetsuppgifter i vissa fall handhavas av kontorsbiträden och att en omprövning av den kvinnliga personalens löneställning vore påkallad. Lönenämnden vill för sin del, utan att nu taga ställning till frågan om förhållandet mellan antalet högre och lägre biträdestjänster är riktigt avvägt, understryka vad bostadsstyrelsen sålunda framhållit.

I gemensam skrivelse den 15 februari 1949 ha härjämte *civila statsförvaltningens tjänstemannaförbund*, *statsverkens ingenjörsförbund* och *bostadsstyrelsens personalförening* hemställt om inrättande — utöver bostadsstyrelsens förslag — av dels en byråsekreterartjänst i Ce 29 på lånebyråns juridiska sektion och dels en befattning såsom byråsekreterare i Ce 27 på den del av sociala sektionen, som handhar förvaltningen av familjebidrag och familjebostadsbidrag. Organisationerna ha vidare föreslagit att ytterligare 3 ingenjörstjänster i högst 21 lönegraden och 5 kanslibiträdetsjänster i Ce 11 inrättas samt att en befattning som materialförvaltare i Ce 14 uppflyttas till lägst Ce 16.

Departementschefen.

Innan jag upptager frågan om bostadsstyrelsens personalorganisation under nästa budgetår till närmare prövning, får jag anföra några allmänna synpunkter på de bostadspolitiska organens arbetsuppgifter.

Arbetsuppgifterna ha blivit bestämda genom de beslut om nya grunder för lån och bidrag för bostadsändamål, vilka under åren 1946—48 antagits

av statsmakterna. I samband med inrättandet fr. o. m. den 1 juli 1948 av nya organ för den bostadspolitiska verksamheten fattades beslut om en viss fördelning av arbetsuppgifterna mellan olika organ under budgetåret 1948/49; slutlig ståndpunkt togs däremot icke till frågan om fördelning på längre sikt av berörda uppgifter.

Under innevarande budgetår handhar bostadsstyrelsen huvudparten av lån- och bidragsgivningen. Länsbostadsnämnderna svara för ärenden angående förbättringslån. Avsikten är emellertid att nämnderna under budgetårets sista månader skola från bostadsstyrelsen övertaga handläggningen av flertalet ärenden angående egnahemslån ävensom familjebostadsbidrag och bränslebidrag till familjer i enfamiljs- och tvåfamiljshus. Planläggningen av denna överflyttning pågår f. n. och beslut om sådan överflyttning har redan fattats beträffande Stockholms län.

Enligt statsmakternas beslut 1948 skall nämndernas verksamhet i varje fall till en början icke omfatta städer med minst 10 000 invånare. Avvikelser från denna gränsdragning kunna dock medgivas av Kungl. Maj:t. I samband med nyss nämnda överflyttning av egnahemslåneärenden från bostadsstyrelsen till nämnden i Stockholms län har det befunnits praktiskt, att till nämnden överföra även ärenden avseende städerna med minst 10 000 invånare, d. v. s. Södertälje, Nacka, Solna, Sundbyberg och Lidingö. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 25 februari 1949 har sålunda medgivits att jämväl sistnämnda grupp av ärenden överflyttas på nämnden.

Enligt vad jag under hand erfarit av bostadsstyrelsen torde det även i fråga om andra län finnas skäl för att i större utsträckning än som avsågs med 1948 års beslut på nämnderna överflytta beslutanderätten i egnahemslåneärenden avseende städer med minst 10 000 invånare.

I propositionen nr 218 till 1948 års riksdag angående den allmänna bostadspolitikens organisation anförde jag bl. a., att vissa fördelar torde vara förbundna med en decentralisering av låneärenden avseende flerfamiljshus med högst 10 lägenheter, varför det sedermera borde övervägas, huruvida icke förutsättningar föreläge att överföra handläggningen av dessa ärenden till länsorganen. Det ligger i sakens natur, att det f. n. icke är möjligt att taga slutlig ställning till detta spörsmål; erfarenheterna rörande nämndernas verksamhet giva sålunda icke några säkra hållpunkter för en bedömning av frågan. Det bör dock icke anses uteslutet, att det kan befinnas ändamålsenligt att redan under nästa budgetår för enstaka län verkställa ifrågavarande överflyttning, främst i syfte att närmare utröna nämndernas möjligheter att handlägga denna grupp av ärenden.

Vad slutligen angår ärenden avseende familjebostadsbidrag och bränslebidrag synes det finnas fog för uppfattningen, att en central handläggning är förbunden med vissa olägenheter. Granskningen av uppgifter om bl. a. familjens sammansättning och inkomst måste under alla förhållanden verkställas av lokalt organ, vilket talar för att beslutanderätten tillkommer dy-

likt organ. Vidare är det uppenbart, att anspråken på sakkunskap av olika slag för prövning av dessa ärenden äro väsentligt mindre än då fråga är om lån till bostadshus. Det torde därför böra prövas, huruvida icke redan under nästa budgetår beslutanderätten med avseende å familjebostadsbidrag och bränslebidrag helt eller delvis bör överföras till vederbörande förmedlingsorgan i städer med minst 10 000 invånare och till vederbörande länsbostadsnämnd vad gäller övriga kommuner.

Av det anförda torde framgå, att det enligt min mening f. n. icke är möjligt att taga slutlig ställning till frågan om ytterligare decentralisering av den bostadspolitiska verksamheten. Beslut i frågan böra föregås av en omsorgsfull prövning av en rad vitt skilda omständigheter, vilka ännu icke äro fullt klarlagda. Jag anser det emellertid önskvärt, att möjligheten står öppen att under nästa budgetår verkställa viss decentralisering av lån- och bidragsgivningen i enlighet med i det föregående framförda synpunkter. Kungl. Maj:t bör därvid vara oförhindrad att besluta om överföring till lokalt organ av viss ärendesgrupp, eventuellt endast för ett enstaka län eller för viss ort. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag från bostadsstyrelsen besluta om tidpunkten för och den närmare omfattningen av överflyttning av olika ärendesgrupper från bostadsstyrelsen till de lokala organen.

Den överföring av flertalet egnahemslåneärenden från bostadsstyrelsen till länsbostadsnämnderna, vilken beräknas vara verkställd med utgången av detta budgetår, medför att styrelsens behov av personal i vissa hänseenden kommer att minska under nästa budgetår. Såsom framgår av styrelsens i det föregående redovisade förslag till anslagsäskanden för nästa budgetår är det i första hand lånebyrån, som berörs av sagda decentralisering. En fortsatt överföring av ärenden till de lokala organen på sätt jag nyss antytt torde i första hand föranleda en ytterligare nedskärning av lånebyråns personalorganisation samt en begränsning av personalbehovet inom vissa delar av sociala sektionen.

En annan omständighet, som måste beaktas vid bedömning av personalbehovet, utgör den minskning av bostadsbyggandet, som genomförts under den senaste tiden. Såsom framhållits i det föregående, kan beräknas att tillskottet av lägenheter under år 1949 kommer att uppgå till endast 43 000 mot ca 55 000 under föregående år. Det är emellertid endast vissa delar av den bostadspolitiska organisationen som berörs av denna produktionsminskning. Arbetsuppgifterna å kanslibyråns ombudsmannasektion och kamerala sektion, vilka handha utbetalning och förvaltning av lån och bidrag, komma att öka till följd av lånestockens automatiska tillväxt.

Beträffande personalbehovet å de olika byråerna och sociala sektionen samt frågan om lönegradsplacering för personalen å varje byrå får jag hänvisa till i härvid fogad bilaga redovisade sammanställningar över nuvarande organisation, bostadsstyrelsens förslag till

ändringar i densamma samt den av mig förordade organisationen för nästa budgetår. I det följande anger jag den närmare innebörden av sistnämnda förslag, varvid jag till prövning upptager varje byrå för sig med undantag för skriv- och kontorsbiträdespersonal.

Kanslibyrån. Bostadsstyrelsens förslag, att allmänna sektionen skall förstärkas med en amanuens, kan jag godtaga. Styrelsens förslag till utbyggnad av ombudsmannasektionen och kamerala sektionen avser en amanuens och två kanslibiträden; utom organisationsplanen finnas f. n. två befattningar i Cg 19 och Cg 13, vilka styrelsen förutsätter komma att behövas jämväl under nästa budgetår. I propositionen nr 218 till 1948 års riksdag angående den allmänna bostadspolitikens organisation framhöll jag, att det förelåg stora svårigheter att bedöma personalbehovet å ombudsmannasektionen och kamerala sektionen. Det syntes uppenbart, att arbetsuppgifterna komme att successivt växa. Under sådana förhållanden syntes man höra räkna med att dessa sektioner i en nära framtid kunde komma att bli i behov av ytterligare personal. Jag förutsatte, att bostadsstyrelsen komme att följa denna fråga med uppmärksamhet och framlägga de förslag, som utvecklingen gäve anledning till. Styrelsens nyss nämnda förslag sammanhänger med den årliga tillväxten av lånestocken. Jag kan fördenskill godtaga förslaget. Däremot kan jag icke biträda styrelsens förslag, att befattningen som kansliskrivare (kassör) i Ca 15 å kamerala sektionen skall utbytas mot en befattning i Ca 18.

Styrelsens förslag att byrådirektörstjänsten å ombudsmannasektionen skall överflyttas från extra till extra ordinarie stat kan jag godtaga.

Styrelsen bör jämväl under nästa budgetår kunna förfoga över en organisationsexpert.

Statskontoret har framfört önskemålet, att bostadsstyrelsen skall övertaga förvaltningen av vissa äldre fonder, varvid från statskontoret till styrelsen skulle överföras en avdelning om 16 biträden. Styrelsen har under hänvisning till nuvarande lokalsvårigheter icke ansett sig f. n. kunna förorda ett dylikt övertagande. Överflyttningen, som av praktiska skäl bör ske vid ett budgetårsskifte, bör enligt min mening verkställas den 1 juli 1950. Jag förutsätter därför, att styrelsen bl. a. undersöker, huruvida vid den med decentraliseringen sammanhängande inskränkningen i styrelsens personalorganisation möjligheter uppkomma att inom nuvarande lokaler bereda rum för ifrågavarande arbetsgrupp.

Planeringsbyrån. Under hänvisning till arbetsuppgifter som sammanhånga såväl med uppgörande av förslag till bostadsbyggnadskvoter som med styrelsens bostadsbyggnadsstatistik har styrelsen förordat att planeringsbyrån skall kunna förstärkas med en amanuens. Förstnämnda uppgift har tillförts byrån emedan byggnadstillståndssektionen å tekniska byrån ej inrättats. Detta förslag kan jag godtaga. Vad styrelsen anfört beträffande en assistentbefattning i Cg 17 föranleder icke erinran.

Tekniska byrån. Styrelsens förslag, att en befattning i högst Cg 27 skall kunna inrättas å byggnadstekniska sektionen för kostnadsberäkningar och arbetsbeskrivningar kan jag icke biträda; för beräkning av kostnader bör personal å lånebyrån anlitas. Jag förutsätter, att å sektionen skola finnas fem ingenjörstjänster i högst 21 lönegraden. Vad styrelsen anfört beträffande tvätterisektionen föranleder icke särskild erinran. Erfarenheten rörande ifrågavarande låneverksamhet, som tills vidare har försökskaraktär, är begränsad. Organisationens provisoriska karaktär gör det angeläget att styrelsen med uppmärksamhet följer de organisationsfrågor, som bl. a. uppkomma i samband med projekteringsverksamhetens successiva avveckling. Förslaget att en kontorsbiträdestjänst, tillhörande den för byrån gemensamma biträdesgruppen, skall ersättas med en kanslibitträdestjänst i lönegraden Ce 11 kan jag f. n. icke godtaga.

Lånebyrån. I organisationsplanen för innevarande budgetår har beräknats 20 ingenjörstjänster i högst lönegraden 21 å byråns enfamiljshussektion. Överflyttningen av egnahemslåneärendena till länsbostadsnämnderna föranleder enligt styrelsens beräkningar en minskning av behovet av ingenjörstjänster under nästa budgetår; i genomsnitt för budgetåret beräknas 12 tjänster. I det föregående har jag förutsatt, att det bör övervägas huruvida icke en ytterligare decentralisering av ifrågavarande ärendesgrupp bör genomföras redan under nästa budgetår. Den minskning av personalbehovet å enfamiljshussektionen, som kan föranledas härav, kan f. n. icke angivas. Jag beräknar emellertid, att under nästa budgetår skall finnas i genomsnitt 10 ingenjörstjänster i högst lönegraden 21.

Sociala sektionen. I det föregående har jag förordat, att det bör övervägas huruvida icke redan under nästa budgetår beslutanderätten i ärenden angående familjebostadsbidrag och bränslebidrag bör helt eller delvis överföras på lokala organ. Med hänsyn härtill är det f. n. icke möjligt att närmare angiva personalbehovet å sociala sektionen. Jag räknar emellertid med att sektionen icke skall behöva förstärkas under nästa budgetår. I organisationsplanen har för sektionen upptagits två kanslibitträdestjänster; en av dessa är f. n. vakant. Jag beräknar, att å sektionen under nästa budgetår skall finnas endast en kanslibitträdesbefattning.

Skriv- och kontorsbiträdespersonal. Bostadsstyrelsen har beräknat behovet av dylik personal för nästa budgetår till 140, varav 35 å kanslibyrån, 21 å planeringsbyrån, 13 å tekniska byrån, 40 å lånebyrån och 31 å sociala sektionen. Jag beräknar med utgångspunkt från i det föregående anförda synpunkter på arbetsuppgifterna behovet av skriv- och kontorsbiträden under nästa budgetår till 125. Jag har härvid räknat med att 33 erfordras å kanslibyrån, 18 å planeringsbyrån, 12 å tekniska byrån, 37 å lånebyrån samt 25 å sociala sektionen. Därest den i det föregående berörda decentraliseringen av vissa delar av lån- och bidragsgivningen kan genomföras torde biträdesbehovet under senare delen av budgetåret komma att något under-

stiga det av mig såsom ett genomsnitt för budgetåret beräknade. Jag har intet att erinra mot bostadsstyrelsens förslag, att fr. o. m. den 1 juli 1949 antalet ordinarie kontorsbiträdestjänster ökas från 17 till 24.

Sakkunniga. Såsom sakkunnig med arvode bestämt av Kungl. Maj:t är f. n. till bostadsstyrelsen knuten en tekniker för viss byggnadsteknisk utredningsverksamhet. Vidare finnes en tjänsteman för handläggning av ärenden av teknisk natur med arvode motsvarande lönen i löneklass 27. Bostadsstyrelsen förordar, att därest ett byggnadstekniskt forskningsinstitut inrättas dessa befattningshavare överföras till institutet.

Slutlig ståndpunkt kan f. n. icke tagas till frågan om inrättande av ett byggnadsinstitut. Med anledning av att ett dylikt institut sålunda icke kan inrättas under nästa budgetår, bör det sörjas för att utrednings- och upplysningsverksamhet på detta område kan bedrivas i erforderlig omfattning under sagda budgetår. Det har tidigare hävdats, bl. a. av byggnadslånebyrån, att en utbyggnad av förevarande utredningsarbete vore motiverad. En sådan utbyggnad har emellertid fått anstå med hänsyn till att frågan om inrättande av ett byggnadsinstitut ansetts kunna komma att slutligt prövas inom en nära framtid. Det är emellertid angeläget att åtgärder för intensifiering av här förevarande utrednings- och upplysningsverksamhet icke ytterligare uppskjutas. Särskilt i vad det gäller de byggnadstekniska frågor som närmast ha avseende på enfamiljs- och tvåfamiljshus bör en utvidgad och mera systematisk behandling av vunna erfarenheter och utförda experiment komma till stånd redan under nästa budgetår. Med hänsyn till det anförda anser jag, att den inom bostadsstyrelsen bedrivna byggnadstekniska utrednings- och upplysningsverksamheten bör givas något fastare former. Den tekniker som f. n. inom styrelsen leder verksamheten bör ha tillgång till för utredningsarbetet lämplig personal, vilken bör vara helt frikopplad från handläggningen av enskilda låne- och bidragsärenden. En viss personalförstärkning bör därjämte komma till stånd. När byggnadsinstitutet inrättas, bör denna till bostadsstyrelsen knutna verksamhet kunna överföras till institutet. Jag anser fördenskull, att under anslagsposten till arvoden fastställda av Kungl. Maj:t medel böra beräknas för — utöver i det föregående nämnda två tekniker — vissa andra sakkunniga.

Med hänsyn till behovet att närmare följa utvecklingen på byggnadsmaterialmarknaden, särskilt i vad det gäller prissättningen, torde vidare möjlighet böra finnas att till bostadsstyrelsen knyta en med denna marknad väl förtrogen person.

Medelsbehovet under de särskilda anslagsposter na. Beträffande anslagsposten till *avlönningar till ordinarie tjänstemän* har bostadsstyrelsen föreslagit en ökning motsvarande den beräknade kostnaden för fem kontorsbiträdestjänster. Med hänsyn till nuvarande belastning å posten anser jag emellertid att ett oförändrat belopp av 245 000 kronor bör upptagas.

Från anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, vilken för innevarande budgetår uppförts med 93 500 kronor, utgå ersättningar till styrelsens ledamöter, till suppleanter för dessa samt till generaldirektörens ställföreträdare. Härför torde för nästa budgetår böra beräknas ett oförändrat belopp av 12 000 kronor. Vidare utgå från anslagsposten arvoden till sektionschefen och konsulenten å sociala sektionen samt till en organisationsexpert ävensom personligt lönetillägg för en av byråcheferna. Härför beräknar jag ett belopp av (15 000 + 9 000 + 14 400 + 4 500) 42 900 kronor. För de två förutnämnda byggnadsteknikerna beräknar jag medel för hela nästa budgetår, d. v. s. 34 428 kronor. Vidare beräknar jag dels för den i det föregående föreslagna utbyggnaden av den byggnadstekniska utredningsverksamheten ett belopp av 25 000 kronor, dels för en sakkunnig angående frågor rörande byggnadsmaterialmarknaden ett belopp av 18 000 kronor. Jag beräknar sålunda medelsbehovet under ifrågavarande anslagspost till (12 000 + 42 900 + 34 428 + 25 000 + 18 000) 132 328 kronor, vilket belopp torde kunna avrundas till 132 000 kronor.

Anslagsposten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal*, vilken för innevarande budgetår uppförts med 1 812 000 kronor, bör till en början på grund av ordinariesättningarna minskas med ett belopp av 24 960 kronor. Den bör vidare minskas med kostnaderna för *dels* en ingenjörsbefattning i Cg 22, 9 144 kronor, *dels* en assistentbefattning i Cg 18, 7 428 kronor, *dels* en assistentbefattning i Cg 17 för en tid av 9 månader, 5 355 kronor, *dels* 12 ingenjörsbefattningar i högst lönegrad 21, 87 000 kronor, *dels* ock 10 kontors- eller skrivbiträdesbefattningar, 45 000 kronor. För innevarande budgetår har beräknats ett belopp av 30 000 kronor för löner till viss personal å lånebyråns enfamiljshussektion, erforderlig för arbetsuppgifter som sammanhånga med utbyggandet av länsbostadsnämnderna. I likhet med bostadsstyrelsen anser jag, att för nästa budgetår för ifrågavarande ändamål bör beräknas 15 000 kronor. Posten bör å andra sidan ökas med *dels* kostnaderna för två befattningar i Cg 19 och Cg 13, 13 860 kronor, *dels* beräknad minskning av det belopp med vilket löner till personal å tekniska byråns tvätterisektion kommer att täckas genom taxeinkomster, (40 000 — 18 000) 22 000 kronor, *dels* ock kostnader sammanhängande med reglerad befodringsgång och löneklassuppflyttningar, ca 40 000 kronor.

Medelsbehovet under ifrågavarande post beräknas sålunda av mig till (1 812 000 — 24 960 — 9 144 — 7 428 — 5 355 — 87 000 — 45 000 — 15 000 + 13 860 + 22 000 + 40 000) 1 693 973 kronor, vilket torde kunna avrundas till 1 694 000 kronor.

Till *ersättningar till experter och sakkunniga* beräknar jag ett oförändrat belopp av 10 000 kronor.

Anslagsposten till *rörligt tillägg* torde böra uppföras med ett belopp av 219 000 kronor.

Hela avlöningsanslaget skulle alltså utgöra (245 000 + 132 000 + 1 694 000 + 10 000 + 219 000) 2 300 000 kronor.

Bostadsstyrelsen: Omkostnader.

Under nämnda rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 300 000 kronor.

Kungl. Maj:t har för användningen av anslaget den 26 juni 1948 fastställt följande stat:

Omkostnadsstat.

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	10 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	30 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	250 000
4. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	10 000
		Summa kronor 300 000

Föreliggande förslag.

I sin skrivelse den 17 januari 1949 har *bostadsstyrelsen* framlagt beräkning av medelsbehovet under budgetåret 1949/50.

För sjukvård m. m. beräknar styrelsen ett oförändrat belopp av 10 000 kronor.

Vid beräkning av medelsbehovet till *reseersättningar* har styrelsen funnit en höjning med 5 000 kronor påkallad, huvudsakligen i anledning av ökning i antalet resor till länsbostadsnämnderna för revision m. m. Styrelsen beräknar alltså 35 000 kronor under denna anslagspost.

Under anslagsposten till *expenser* har styrelsen bl. a. upptagit ett belopp av 72 000 kronor till kostnader för maskinell bearbetning av statistiskt primärmaterial. Styrelsen anför härom i huvudsak följande.

Den statistik, som löpande skall föras av bostadsstyrelsen, avser dels byggnadsverksamheten och dels den lån- och bidragsverksamhet, som handhaves av styrelsen och länsbostadsnämnderna. Bearbetningen av primäruppgifterna är av sådan omfattning, att den bör utföras maskinellt enligt hålkortsmetoden. Enligt vad styrelsen under hand erfarit, ämnar 1948 års statistikutredning föreslå, att den maskincentral som f. n. disponeras av socialstyrelsen för 1945 års allmänna bostadsräkning skall, i den mån arbetet med bostadsräkningen avslutas, ombildas till ett statligt serviceorgan. Vid samråd med statistikutredningen och socialstyrelsen har det befunnits lämpligt att dit förlägga den maskinella bearbetningen av styrelsens statistik.

Omfattningen och uppläggningsen av den maskinella bearbetningen av styrelsens statistik ha ännu icke i detalj utformats. I samråd med chefen för bostadsräkningen ha kostnaderna för ett normalår beräknats uppgå till 55 000 kronor. Den maskinella bearbetningen torde böra igångsättas redan under innevarande budgetår. Under budgetåret 1949/50 torde en större del av bearbetningen än som normalt kan förutsättas släpa efter från ett budgetår till det följande återstå att bearbeta. Kostnaderna för denna bearbet-

ning, som så tillvida äro av engångsnatur, ha beräknats till 17 000 kronor. För hela budgetåret 1949/50 torde således kostnaderna komma att uppgå till (55 000 + 17 000) 72 000 kronor. Av detta belopp avse 52 000 kronor löner och 20 000 kronor övriga omkostnader. Hela beloppet beräknar styrelsen dock böra belasta expensposten.

Då styrelsen beräknar oförändrat belopp för övriga utgifter, föreslås expensposten böra uppföras med (250 000 + 72 000) 322 000 kronor.

Styrelsen föreslår härjämte, att expensposten uppdelas i två poster, en för eget behov och en för annat än eget behov. Den sistnämnda delposten skulle disponeras för tryck av blanketter i låne- och bidragsärenden och borde jämväl kunna överskridas utan medgivande av Kungl. Maj:t. Styrelsen beräknar, att av det under anslagsposten föreslagna beloppet 322 000 kronor skulle 295 000 kronor avse expenser för eget behov och 27 000 kronor expenser för annat än eget behov.

För p u b l i k a t i o n s t r y c k beräknar styrelsen ett oförändrat belopp av 10 000 kronor.

Sammanlagda medelsbehovet för omkostnader under nästa budgetår beräknar bostadsstyrelsen sålunda till (10 000 + 35 000 + 322 000 + 10 000) 377 000 kronor.

Yttrande.

Statskontoret förklarar i avgivet utlåtande icke vilja motsätta sig att expensposten uppdelas i två poster. Frågan om anvisande av medel för maskinell bearbetning av bostadsstyrelsens statistik bör enligt statskontorets mening däremot upptagas till prövning först i samband med övervägande av 1948 års statistikutrednings förslag till ett statligt serviceorgan på området.

Departementschefen.

Anslagsposten till *sjukvård m. m.* bör såsom bostadsstyrelsen föreslagit upptagas med oförändrat 10 000 kronor.

Under hänvisning till bl. a. ökning i antalet resor till länsbostadsnämnderna för revision m. m. har styrelsen beräknat att anslagsposten till *resersättningar* behöver höjas med 5 000 kronor till 35 000 kronor. Detta förslag kan jag godtaga.

Vad angår anslagsposten till *expenser* har styrelsen beräknat att kostnaderna för maskinell bearbetning av primärmaterial för den statistik, som skall föras av styrelsen, under nästa budgetår kommer att belasta förevarande post med 72 000 kronor.

För ett normalår beräknar styrelsen kostnaderna till 55 000 kronor. Med hänsyn till att bearbetningen av förevarande statistik torde komma att igångsättas först i slutet av innevarande budgetår, beräknar styrelsen att bearbetningskostnaderna för sagda budgetår komma att uppgå till endast 5 — *Bilaga till riksdagens protokoll 1949. 1 saml. Nr 153.*

28 000 kronor. Emedan en onormalt stor del av bearbetningen av uppgifter om lån- och bidragsverksamheten kan antagas släpa efter från innevarande till nästa budgetår, beräknar styrelsen bearbetningskostnaderna för sistnämnda budgetår till 72 000 kronor. Styrelsen har förutsatt, att den maskincentral, som enligt 1948 års statistikutredning skall stå till statliga verks förfogande, skall verkställa ifrågavarande bearbetning.

Bearbetningen av det statistiska material, varom här är fråga, bör såsom styrelsen förutsatt ske på maskinell väg. Emedan styrelsen saknar för dylik bearbetning erforderliga maskiner torde på sätt styrelsen anfört bearbetningen få ske utom styrelsen genom anlåtande av den maskincentral, som finnes inom socialstyrelsen för den allmänna bostadsräkningen. Det av 1948 års statistikutredning numera framlagda förslaget om inrättande av ett statligt maskinserviceorgan är f. n. föremål för remissbehandling. Mot styrelsens beräkning av kostnaderna för ifrågavarande bearbetning har jag intet att erinra. Det för allmän bostadsräkning m. m. för nästa budgetår uppförda anslaget torde såsom inkomst böra tillgodoföras ett mot kostnaderna svarande belopp.

För övriga utgifter beräknar jag i likhet med styrelsen ett oförändrat belopp, varför expensposten bör upptagas med (250 000 + 72 000) 322 000 kronor.

Styrelsens förslag att expensposten skall uppdelas i en delpost för eget behov med 295 000 kronor och en delpost för annat än eget behov med 27 000 kronor kan jag godtaga.

Såsom styrelsen beräknat bör anslagsposten till *publikationstryck* uppföras med ett oförändrat belopp av 10 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet till omkostnader beräknar jag sålunda till (10 000 + 35 000 + 322 000 + 10 000) 377 000 kronor.

Länsbostadsnämnderna: Avlöningar.

Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 723 000 kronor.

Kungl. Maj:t har den 26 juni 1948 fastställt personalförteckning för länsbostadsnämnderna (statsliggaren s. 332) ävensom följande avlöningsstat att tillämpas under innevarande budgetår:

Avlöningsstat.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	kronor	100 000
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	530 000
3. Ersättningar till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	»	30 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	63 000
Summa förslagsanslag		kronor 723 000

Vid anslagsberäkningarna har förutsatts, att samtliga länsbostadsnämnder skulle tillsättas den 1 juli 1948 och att direktör, förste ingenjör och kassör i fem nämnder ävenom för samtliga nämnder beräknade 50 biträden skulle vara anställda i genomsnitt tre fjärdedelar av budgetåret. Vidare har antagits, att ytterligare 10 direktörer samt 19 förste ingenjörer och 19 kassörer skulle vara anställda under i genomsnitt hälften av budgetåret.

Den 1 januari 1949 hade 19 direktörer förordnats, sex i Cg 31 och övriga i Cg 29. Tre av de tillsatta direktörerna hade vid samma tidpunkt icke trätt i tjänst. Den 25 februari 1949 ha tillsatts ytterligare 2 direktörer, en i Cg 31 och en i Cg 29. Nämnderna i Jönköpings, Skaraborgs och Västmanlands län ha ännu icke någon chefstjänsteman.

De 24 förste byråingenjörerna förordnades fr. o. m. den 1 oktober 1948. Samtliga utom en hade tillträtt tjänsten vid årsskiftet. Alla kassörsbefattningarna äro f. n. tillsatta, utom i Uppsala och Jönköpings län, där tjänsterna blivit lediga. Kassörstjänsterna äro placerade i Ce 22 vid 11 nämnder och eljest i Cg 22. Ett trettiootal biträden ha hittills anställts, 3 i Ce 11 och övriga i högst Ce 8.

Föreliggande förslag.

I sin skrivelse den 17 januari 1949 har *bostadsstyrelsen* framlagt beräkning av medelsbehovet under nästa budgetår.

Styrelsen lämnar till en början vissa uppgifter rörande verksamheten vid länsbostadsnämnderna. Sälunda anför styrelsen bl. a.

På grund av den erforderliga tidsutdräkten med tjänsternas tillsättande har länsbostadsnämndernas verksamhet icke kunnat komma i gång i större omfattning förrän under sista kvartalet 1948. Fortfarande lider verksamheten vid vissa nämnder kännbart avbräck därav, att innehavarna av de nya befattningarna icke alltid kunnat så snabbt som önskvärt varit frigöra sig från tidigare anställning. Särskilt framträdande ha svårigheterna varit för nämnder, som saknat länsbostadsdirektör.

Kungl. Maj:t har den 30 juni 1948 förordnat, att bostadsstyrelsen skall i fråga om ärenden angående såväl egnahemslån som familjebostadsbidrag och bränslebidrag fullgöra vad enligt kungörelserna i ämnet skall ankomma på länsbostadsnämnd, intill dess sådan nämnd erhållit för ifrågavarande verksamhets bedrivande erforderlig personal samt bostadsstyrelsen utfärdat vederbörliga anvisningar i ämnet. Samtidigt ålades bostadsstyrelsen att, så snart förutsättningarna härför prövades föreliggande beträffande viss länsbostadsnämnd, ofördröjligen fatta beslut om överföring av sagda arbetsuppgifter från styrelsen till nämnden.

Sedan egnahemsnämndernas verksamhet upphört den 30 juni 1948, övertogs bestyret med av nämnderna redan beviljade lån och bidrag av riksbanken beträffande utbetalningarna och i övrigt provisoriskt av lantbruksnämnderna. I den mån länsbostadsnämnderna sedan trädde i funktion, blev deras första uppgift att dels av lantbruksnämnderna övertaga detta bestyr och dels omhänderhava förbättringslångivningen. Hos egnahemsnämnderna hade i åtskilliga län samlats en betydande balans av ansök-

ningar om bidrag och lån, vilka på grund av begränsning i medelstildelingen och med hänsyn till byggnadsregleringen icke kunnat behandlas. Denna balans har förorsakat och kommer att under avsevärd tid förorsaka ett betydande arbete hos ett stort antal nämnder.

Bostadsstyrelsen står nu i begrepp att börja den successiva utflyttningen till nämnderna av ärenden angående egnahemslån samt familjebostadsbidrag och bränslebidrag. Styrelsen beräknar, att utflyttningen skall vara genomförd vid ingången av nästa budgetår.

För nästa budgetår har man alltså att räkna med den fördelning av arbetsuppgifterna på bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna, som anges i gällande kungörelser. Erfarenheterna om verksamheten under nämnda budgetår synas böra avvaktas, innan frågan om ytterligare decentralisering av den bostadspolitiska verksamheten upptages till övervägande.

Vad angår anslagsbehovet för budgetåret 1949/50 föreslår styrelsen att i avlöningsstaten uppföres en anslagspost till avlöningar till ordinarie tjänstemän. Styrelsen uppgiver, att vid länsbostadsnämnderna 4 befattningshavare finnas anställda, vilka inneha konstitutorial å kontorsbiträdestjänst hos lantbruksorganisationen. Deras ordinarie tjänster böra enligt styrelsen överflyttas till länsbostadsnämnderna. Vidare beräknar styrelsen, att ytterligare 1 befattningshavare den 1 juli 1949 kommer att fylla fordringarna för erhållande av ordinarie kontorsbiträdestjänst. Då samtliga ifrågavarande 5 befattningshavare inneha högre icke-ordinarie tjänst föreslås anslagsposten uppförd med ett formellt belopp av 100 kronor.

För arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, beräknar styrelsen samma belopp som för innevarande budgetår eller 100 000 kronor.

Medelsbehovet till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal uppskattar styrelsen till 1 126 000 kronor. Härvid beräknar styrelsen avlöning under helt år till i första hand 24 länsbostadsdirektörer, 24 förste byråingenjörer, 24 kassörer och 60 biträden. Samtliga direktörer och kassörer föreslås erhålla extra ordinarie ställning. För nästa budgetår bör vidare enligt styrelsens mening för envar av de sex mest arbetstungda nämnderna beräknas en ingenjörstjänst i högst Ce 24 utöver befattningen som förste byråingenjör. Slutligen förutsätter styrelsen, utan att nu beräkna medel för ändamålet, att Kungl. Maj:t skall kunna medgiva anställande av ytterligare ingenjörspersonal i högst 21 lönegraden.

Under anslagsposten till ersättningar till experter och sakkunniga beräknar styrelsen arvode till deltidsanställda ombudsmän med i genomsnitt 1 200 kronor för år samt 45 000 kronor för ritningsgranskning av enfamiljshus, vilkas belåning handlägges av länsbostadsnämnd. För granskningsarbetet avses i första hand de biträdande länsarkitekterna kunna anlitas. För nästa budgetår beräknar styrelsen sålunda medelsbehovet till $(24 \times 1\,200 + 45\,000)$ 73 800 eller avrundat 75 000 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg beräknar styrelsen till 130 900 kronor.

I enlighet härmed beräknar styrelsen avlöningsanslaget till (100 + 100 000 + 1 126 000 + 75 000 + 130 900) 1 432 000 kronor.

Yttranden.

Statskontoret har i utlåtande över bostadsstyrelsens framställning förklarat sig icke kunna tillstyrka att länsbostadsdirektörerna erhålla pensionsberättigande befattningar, förrän ställning tagits till frågan för vilka nämnder en placering av direktörstjänsten i 31 lönegraden bör ifrågakomma. Ej heller finner ämbetsverket skäl att på extra-ordinarie stat överföra kassörerna, då ytterligare erfarenheter beträffande deras verksamhetsområde först borde avvaktas. Däremot vill statskontoret icke mot-sätta sig att medel beräknas för anställande av en ingenjör i högst 24 lönegraden vid envar av de sex mest arbetstyngda nämnderna.

Bostadsstyrelsens framställning har icke givit *statens lönenämnd* anledning till särskilt uttalande.

Departementschefen.

I propositionen nr 218 till 1948 års riksdag angående den allmänna bostadspolitikens organisation m. m. förordade jag följande personalorganisation för länsbostadsnämnderna. Hos varje nämnd borde finnas en cheftjänsteman (länsbostadsdirektör), en förste byråingenjör för teknisk och ekonomisk granskning av bostadshus, en kassör för de kamerala uppgifterna samt heltidsanställd biträdespersonal. Jag förutsatte vidare, att för granskning av ritningar och tekniska beskrivningar erforderlig sakkunskap skulle kunna tillförsäkras nämnderna; bostadsstyrelsen borde därvid bl. a. undersöka, huruvida icke behovet av arkitektutbildad personal åtminstone i viss utsträckning kunde tillgodoses genom samarbete mellan nämnderna och länsarkitektkontoren. Behovet av juridisk expertis borde tills vidare tillgodoses genom att nämnderna bemyndigades anlita jurister mot arvode. Jag förutsatte slutligen, att vid vissa nämnder behov skulle uppkomma av ytterligare ingenjörspersonal i högst lönegrad 24.

I vad det gäller personalorganisationen under budgetåret 1948/49 förutsatte jag, att länsbostadsnämnderna skulle komma att utbyggas successivt och att de till en början endast skulle komma att handlägga de grupper av låne- och bidragsärenden, för vilka egnahemsnämnderna dittills svarat. Jag räknade emellertid med att vissa nämnder redan under det första året skulle övertaga hela långivningen i avseende å enfamiljs- och tvåfamiljs-hus i andra kommuner än städer med minst 10 000 invånare. Av praktiska skäl kunde det komma att visa sig lämpligt att länsbostadsnämnderna i viss utsträckning under en övergångstid finge utnyttja lantbruksnämndernas organisation. Med hänsyn till önskvärldheten att länsbostadsnämnderna

endast under en kortare tid utnyttjade lantbruksnämndernas organisation ansåg jag att utbyggandet av länsbostadsnämndernas personalorganisation under budgetåret 1948/49 borde ske i sådan utsträckning, att samtliga nämnder vid budgetårets utgång kunde självständigt handlägga de arbetsuppgifter som dittills åvilat egnahemsnämnderna. I fråga om ett mindre antal nämnder borde redan under sagda budgetår organisationen ytterligare utbyggas så att dessa nämnder kunde handlägga jämväl ärenden angående lån och bidrag till nybyggnad av enfamiljshus.

Under angivna förutsättningar rörande nämndernas arbetsuppgifter under budgetåret 1948/49 beräknade jag, att ett begränsat antal direktörsbefattningar skulle kunna tillsättas redan i början av sagda budgetår samt att senare under budgetåret ytterligare ett antal dylika befattningar skulle kunna tillsättas eller sammanlagt under budgetåret ca 15 befattningar. Av särskild vikt syntes vara att nämnderna under budgetåret finge tillgång till sakkunskap för teknisk och ekonomisk granskning. Jag ansåg fördenskull, att under budgetåret möjligheter borde skapas att tillsätta 24 förste byråingenjörer i Ce 27. Varje nämnd borde vidare kunna till sig knyta en kassör, anställd i högst Ce (Cg) 22.

I utlåtande (nr 159) i anledning av här berörda proposition uttalade statsutskottet bl. a., att det vore särskilt angeläget att hela låne- och bidragsgivningen beträffande enfamiljshus i landskommuner och mindre tätorter överflyttades på länsorganen. Utskottet förutsatte, att denna överflyttning skedde i den mån länsorganen kunnat utrustas med för handläggningen av förevarande ärendesgrupper erforderlig personal.

Med hänsyn till önskvärdheten att utan onödigt dröjsmål till länsbostadsnämnderna överflytta samtliga egnahemslåneärenden avseende andra kommuner än städer med minst 10 000 invånare, har det befunnits angeläget att tillföra nämnderna personal i något snabbare takt än som förutsattes i propositionen nr 218/1948. Sålunda har hittills utsetts 21 direktörer. Återstående tre direktörsbefattningar torde böra tillsättas före budgetårets utgång, så att samtliga nämnder fr. o. m. den 1 juli 1949 kunna handlägga ärenden angående egnahemslån samt familjebostadsbidrag och bränslebidrag.

Svårigheterna att bedöma länsbostadsnämndernas behov av personal under nästa budgetår äro betydande, vilket sammanhänger icke endast med ovisshet rörande takten i decentraliseringen utan även med vissa särskilda omständigheter. Nämndernas verksamhet har kommit i gång först under de allra senaste månaderna; endast en obetydlig del av personalen har övertagits från egnahemsnämnderna. I fråga om åtskilliga län har ett stort antal äldre, ännu icke slutbehandlade ärenden förts över från egnahemsnämnden till länsbostadsnämnden. Det förhållandet att nya grunder för egnahemslån och förbättringslån gälla från den 1 juli 1948 ställer under en övergångstid särskilt stora krav på länsbostadsnämnderna.

Förmedlingsorganens medverkan torde i viss utsträckning under en tid försvåras bl. a. till följd av omläggningen av långivningen, vilket ökar nämndernas arbetsbörda. Råd och anvisningar av skilda slag från bostadsstyrelsen ha av naturliga skäl endast delvis hunnit utfärdas, vilket menligt inverkar på handläggningen av ärenden.

Av det anförda torde framgå att även om de för personalbehovet bestämmande faktorerna icke nu kunna överblickas allmänna skäl tala för att nämndernas kapacitet redan vid oförändrad personalstyrka kommer att successivt öka.

Organisationssakkunniga förutsatte i de förslag till personalorganisation för nämnderna, som redovisats i propositionen nr 218/1948 (sid. 94), att nämnderna skulle handlägga samtliga låne- och bidragsärenden. Förslaget upptog emellertid utöver av mig i det föregående omnämnda tjänster i huvudsak endast ett 40-tal ingenjörstjänster. Om hänsyn toges såväl till att de sakkunniga utgingo från att bostadsproduktionen skulle omfatta ca 60 000 lägenheter årligen medan tillskottet f. n. kan beräknas till 43 000 som till att jag förutsatt att huvudparten av långivningen till flerfamiljshus under alla förhållanden skall handhavas av bostadsstyrelsen synes det icke orimligt räkna med att den av mig ifrågasatta decentraliseringen kan genomföras utan att en mera betydande förstärkning av nämndernas personalorganisation blir erforderlig. I första hand kan emotses en viss ökning av behovet av ingenjör- och biträdestjänster.

Jag övergår här efter till beräkningen av medelsbehovet under de särskilda anslagsposterna.

Jag får till en början erinra att i statsverkspropositionen (V ht. p. 54) till avlöningar till länsbostadsnämnderna upptagits ett preliminärt belopp av 1 400 000 kronor mot 723 000 kronor för innevarande budgetår. Jag framhöll därvid att ökningen så gott som uteslutande betingades därav, att medelsbehovet för innevarande år beräknats under antagande av att den erforderliga personalen komme att anställas successivt under budgetåret.

Bostadsstyrelsens förslag, att i avlöningsstaten bör uppföras en anslagspost *avlöningar till ordinarie tjänstemän* kan jag godtaga. På av styrelsen anförda grunder böra i personalförteckningen uppföras 5 befattningar såsom kontorsbiträde i Ca 8. Mot förslaget att anslagsposten bör uppföras med ett formellt belopp av 100 kronor har jag icke något att erinra.

Till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, beräknar jag ett oförändrat belopp av 100 000 kronor.

Under anslagsposten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* har bostadsstyrelsen beräknat avlöning under helt år i första hand till 24 länsbostadsdirektörer, 24 förste byråingenjörer, 24 kassörer och 60 biträden. Detta förslag kan jag tillstyrka. Styrelsen har vidare förordat, att samtliga direktörer och kassörer erhålla extra ordinarie anställning. Statskontoret har avstyrkt förslaget. Enligt min mening böra kassörerna erhålla pen-

sionsberättigade tjänster. Däremot kan jag icke förorda, att direktörstjänsterna redan med ingången av nästa budgetår överföras på extra ordinarie stat. Enligt min mening bör ifrågavarande befattningar extra ordinarie sättas först fr. o. m. den 1 juli 1950.

Styrelsen har vidare föreslagit att för envar av de sex mest arbetstyngda nämnderna skall beräknas en ingenjörstjänst i högst lönegrad Ce 24, varjämte styrelsen förutsatt att Kungl. Maj:t skall vara oförhindrad att på hemställan av styrelsen medgiva anställande av ytterligare ingenjörspersonal i högst 21 lönegraden.

Av vad jag i det föregående anfört torde framgå att det f. n. icke är möjligt att närmare ange behovet av ytterligare ingenjörspersonal hos nämnderna under nästa budgetår. Det torde fördenskull få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av bostadsstyrelsen bestämma i vilken utsträckning nämnderna skola tillföras ytterligare ingenjörspersonal. Jag förutsätter emellertid, att det under nästa budgetår endast skall tillkomma ett mycket begränsat antal ingenjörsbefattningar i lönegraden Ce 24.

Vid en personaluppsättning hos nämnderna om 24 länsbostadsdirektörer, 24 förste byråingenjörer, 6 byråingenjörer i högst 24 lönegraden, 24 kassörer samt 60 biträden uppskattar styrelsen medelsbehovet under anslagsposten till 1 126 000 kronor. I denna beräkning bör ändring göras endast i vad det gäller antalet byråingenjörstjänster i högst 24 lönegraden, vilket jag förutsätter kan minskas till tre. I anslutning härtil beräknar jag anslagsposten till 1 094 000 kronor.

I likhet med bostadsstyrelsen beräknar jag anslagsposten till *ersättningar till experter och sakkunniga* till 75 000 kronor.

Till *rörligt tillägg* beräknar jag 130 900 kronor.

Hela avlöningsanslaget skulle alltså utgöra (100 + 100 000 + 1 094 000 + 75 000 + 130 900) 1 400 000 kronor.

Länsbostadsnämnderna: Omkostnader.

För innevarande budgetår har under denna rubrik anvisats ett anslag av 335 000 kronor, varav för sjukvård m. m. 5 000 kronor, för reseersättningar 30 000 kronor samt för expenser 300 000 kronor. Under sistnämnda delpost ha inräknats kostnader för lokaler åt länsbostadsnämnderna.

Vad angår delposten till expenser har Kungl. Maj:t den 26 juni 1948 anbefallt bostadsstyrelsen att i samråd med byggnadsstyrelsen utreda och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag angående ordningen för bestridande i framtiden av lokalkostnaderna för länsbostadsnämnderna.

Föreliggande förslag.

Bostadsstyrelsen har i skrivelse den 17 januari 1949 framlagt beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår.

För sjukvård m. m. föreslår styrelsen ett oförändrat belopp av 5 000 kronor.

Medelsåtgången under delposten *reseersättningar* uppskattar styrelsen till 220 000 kronor.

Vad angår delposten till *expenser* uppgiver styrelsen, att endast provisoriska lokaler kunnat anordnas för vissa länsbostadsnämnder. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen efter samråd med byggnadsstyrelsen att styrelsen jämväl under budgetåret 1949/50 anförtros uppgiften att anskaffa lokaler ävensom att nämndernas lokalkostnader under nästa budgetår bestridas från expensposten. Beträffande beräkningen av posten anför styrelsen i huvudsak följande.

Vad först de löpande kostnaderna angår beräknar styrelsen för hyror 90 000 kronor, för städning 26 800 kronor, för telefon 35 000 kronor, för elektrisk ström 7 000 kronor samt för diverse utgifter (papper m. m.) 42 000 kronor eller sammanlagt 200 800 kronor. Härutöver beräknar styrelsen engångskostnader avseende komplettering av möbler m. m. till ett belopp av 27 120 kronor.

Medelsbehovet för expenser beräknas sålunda till $(200\ 800 + 27\ 120)$ 227 920 eller avrundat 230 000 kronor.

Omkostnadsanslaget i sin helhet beräknar styrelsen följaktligen till $(5\ 000 + 220\ 000 + 230\ 000)$ 455 000 kronor.

Yttrande.

Statskontoret har i avgivet utlåtande anmärkt, att det föreslagna beloppet till *reseersättningar* förefölle alltför högt i jämförelse med den beräknade medelsåtgången under innevarande budgetår. Kostnaderna för hyra anser statskontoret icke böra bestridas av expensmedel utan gäldas från statens allmänna fastighetsfond.

Departementschefen.

Vad först angår anslagsposten till *sjukvård m. m.* biträder jag bostadsstyrelsens förslag, att ett oförändrat belopp av 5 000 kronor uppföres.

Posten till *reseersättningar*, vilken för innevarande budgetår upptagits med ett belopp av 30 000 kronor, föreslår styrelsen uppförd med ett belopp av 220 000 kronor. Enligt vad jag under hand erfarit av styrelsen, kan beräknas att här ifrågakostnader för nämndernas sammanträden komma att uppgå till omkring 50 000 kronor, medan för tjänstemännens resor kostnaderna kunna uppskattas till 170 000 kronor. Behovet av dels direkt kontakt mellan förmedlingsorganen och nämnderna, dels besök på platsen för bedömning av ansökningar avseende ombyggnad eller förbättring av bostadshus är enligt min mening uppenbart. Detta behov utgör i själva verket ett av de starkaste skälen för att en betydande del av lån- och bidragsgivningen bör handhavas av lokala organ. Jag kan fördenskill

godtaga styrelsens beräkning av medelsbehovet under ifrågavarande anslagspost.

Vad slutligen angår anslagsposten till *expenser* har bostadsstyrelsen, efter samråd med byggnadsstyrelsen, ansett det lämpligast, att bostadsstyrelsen jämväl under nästa budgetår anförtros uppgiften att anskaffa lokaler för länsbostadsnämnderna. Styrelsen föreslår därför, att nämndernas lokal-kostnader under nästa budgetår bestridas från expensposten. Detta förslag har avstyrkts av statskontoret. Då lämplighetsskäl synas tala för att bostadsstyrelsen jämväl under nästa budgetår svarar för nämndernas lokaler anser jag att ifrågavarande kostnader böra bestridas från expensposten. Vid sådant förhållande finner jag icke anledning till erinran mot styrelsens beräkning av medelsbehovet under sagda post. Den bör alltså uppföras med ett belopp av 230 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet till omkostnader beräknar jag sålunda till (5 000 + 220 000 + 230 000) 455 000 kronor.

VII. Hemställan.

Under åberopande av vad jag sålunda i olika hänseenden anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. godkänna av mig förordade ändringar i olika avseenden fr. o. m. den 1 juli 1949 av grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen;

II. medgiva, att räntefoten för lantarbetarbostadslån, vilka må komma att beviljas under budgetåret 1949/50, bestämmas till 3,25 procent;

III. för budgetåret 1949/50 anvisa

a) å driftbudgeten under V huvudtiteln,

1) till *Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å tertiärlån för vissa bostadsbyggnadsföretag* ett förslagsanslag av ..... kronor 400 000,

2) till *Hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer* ett förslagsanslag av ..... kronor 21 000 000,

3) till *Särskilda bostadsrabatter* ett reservationsanslag av ..... kronor 1 500 000,

4) till *Bidrag till inrättande av pensionärshem* ett reservationsanslag av ..... kronor 6 000 000,

b) å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd,
1) till *Tilläggs lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* ett investeringsanslag av ..... kronor 15 000 000,

2) till *Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbstäder* ett investeringsanslag av . . . kronor 5 000 000,

3) till *Lån till anordnande av kollektiva tvätterier* ett investeringsanslag av . . . . . kronor 2 000 000,

4) till *Lån till Aktiebolaget Elementhus* ett investeringsanslag av . . . . . kronor 1 000 000;

IV. besluta, att å personalförteckningen för bostadsstyrelsen antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skall ökas med sju samt antalet byrådirektörer i lönegrad Ce 31 med en;

V. fastställa följande avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	245 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	132 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	1 694 000
4. Ersättningar till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	»	10 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	219 000

Summa förslagsanslag kronor 2 300 000;

VI. besluta, att å personalförteckningen för länsbostadsnämnderna skola uppföras fem kontorsbiträdestjänster i lönegrad Ca 8;

VII. fastställa följande avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	100 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	1 094 000
4. Ersättningar till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	»	75 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	130 900

Summa förslagsanslag kronor 1 400 000;

Kungl. Maj:ts proposition nr 153.

VIII. under femte huvudtiteln för budgetåret 1949/50
anvisa

1. till <i>Bostadsstyrelsen: Avlöningar</i> ett förslagsanslag av	kronor 2 300 000
2. till <i>Bostadsstyrelsen: Omkostnader</i> ett förslagsanslag av	» 377 000
3. till <i>Länsbostadsnämnderna: Avlö- ningar</i> ett förslagsanslag av	» 1 400 000
4. till <i>Länsbostadsnämnderna: Omkost- nader</i> ett förslagsanslag av	» 455 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lars Lemne.

Bilaga.

Bostadsstyrelsens nuvarande personalorganisation samt förslag till personalorganisation för budgetåret 1949/50.

Befattning	Organisation för budgetåret 1948/49	Organisation för budgetåret 1949/50	
		enligt bostadsstyrelsens förslag	enligt departementschefens förslag
1	2	3	4
Kanslibyrån.			
Byråchef	1 Ca 33	1 Ca 33	1 Ca 33
Allmänna sektionen.			
Förste byråsekreterare	1 Ca 29	1 Ca 29	1 Ca 29
Registrator	1 Ce 18	1 Ce 18	1 Ce 18
Materialförvaltare	1 Ce 14	1 Ce 14	1 Ce 14
Förste expeditionsvakt	1 Ca 11	1 Ca 11	1 Ca 11
	1 Cg 11	1 Cg 11	1 Cg 11
Expeditionsvakt	2 Ca 9	2 Ca 9	2 Ca 9
	6 högst Ce (Cg) 9	6 högst Ce (Cg) 9	6 högst Ce (Cg) 9
Amanuens	1	2	2
Kontors- och skrivbiträden	12	13	13
Ombudsmannasektionen.			
Byrådirektör	1 Cg 31	1 Ce 31	1 Ce 31
Förste byråsekreterare	1 Ce 27	1 Ce 27	1 Ce 27
Byråsekreterare	1 Ca 24	1 Ca 24	1 Ca 24
Amanuenser	2	3	3
Extra tjänstemän	1 Cg 19	1 Cg 19	1 Cg 19
	1 Cg 13	1 Cg 13	1 Cg 13
Kansliskrivare	1—15	1—15	1—15
Kanslibiträden	2—11	3—11	3—11
Kontors- och skrivbiträden	15	16	16
Kamerala sektionen.			
Kamrer	1 Ce 29	1 Ce 29	1 Ce 29
Kansliskrivare (kassör)	1—15	1 Ca 18	1 Ca 15
Amanuens	1	1	1
Kanslibitråde	0	1—11	1—11
Kontors- och skrivbiträden	2	6	4
Planeringsbyrån.			
Byråchef	1 Ca 33	1 Ca 33	1 Ca 33
Statistiska sektionen.			
Förste aktuarie	1 Ca 27	1 Ca 27	1 Ca 27
Amanuens	1	1	1
Indexsektionen.			
Förste byråingenjör	1 Ce 27	1 Ce 27	1 Ce 27
Byråingenjör	1 Ce 24	1 Ce 24	1 Ce 24
Övrig ingenjörspersonal	3 högst Ce (Cg) 21	3 högst Ce (Cg) 21	3 högst Ce (Cg) 21
Tekniskt biträde	1 Cg 9	1 Cg 9	1 Cg 9
Kontorist	1—13	1—13	1—13

Befattning	Organisation för budgetåret 1948/49	Organisation för budgetåret 1949/50	
		enligt bostadsstyrelsens förslag	enligt departementschefens förslag
1	2	3	4
Utredningssektionen.			
Förste aktuarie	1 Ca 27	1 Ca 27	1 Ca 27
Aktuarie	1 Ca 24	1 Ca 24	1 Ca 24
Amanuens	1	1	1
Assistent	1 Cg 17	1 Cg 17 under tre månader	1 Cg 17 under tre månader
Planeringssektionen.			
Förste aktuarie	1 Ce 29	1 Ce 29	1 Ce 29
Amanuenser	2	3	3
Gemensam biträdespersonal.			
Kansliskrivare	1—15	1—15	1—15
Kontorist	1—13	1—13	1—13
Kanslibitråde	1—11	1—11	1—11
Kontors- och skrivbiträden	21	21	18
Tekniska byrån.			
Byråchef	1 Cp 10	1 Cp 10	1 Cp 10
Arkitektsektionen.			
Byrådirektör	1 Ce 31	1 Ce 31	1 Ce 31
Arkitekter	5 högst Cg 31	5 högst Cg 31	5 högst Cg 31
Ritbiträde	1 högst Cg 15	1 högst Cg 15	1 högst Cg 15
Byggnadstekniska sektionen.			
Byrådirektör	1 Ce 31	1 Ce 31	1 Ce 31
Förste byråingenjör	1 Ce 29	1 Ce 29	1 Ce 29
Förste byråingenjörer	3 Ce 27	3 Ce 27	3 Ce 27
Byråingenjörer	2 Ce 24	2 Ce 24	2 Ce 24
Övrig ingenjörspersonal	7 högst Ce (Cg) 21	1 Cg 27 5 Ce (Cg) 21	5 högst Ce (Cg) 21
Gemensam biträdespersonal.			
Kanslibitraden	2—11	3—11	2—11
Kontors- och skrivbiträden	13	12	11
Byggnadstillståndssektionen.			
Amanuenser	2	0	0
Ingenjör	1 Cg 22	0	0
Assistent	1 Cg 18	0	0
Kanslibitråde	1—11	0	0
Kontors- och skrivbiträden	6	0	0
Tvätterisektionen.			
Förste byråingenjör	1 Cg 29	1 Cg 29	1 Cg 29
Förste byråingenjör	1 Cg 27	1 Cg 27	1 Cg 27
Övrig ingenjörspersonal	5 högst Cg 21	5 högst Cg 21	5 högst Cg 21
Kontors- och skrivbiträde	1	1	1
Lånebyrån.			
Byråchef	1 Ca 33	1 Ca 33	1 Ca 33
Byrådirektör	1 Ce 31	1 Ce 31	1 Ce 31

Befattning	Organisation för budgetåret 1948/49	Organisation för budgetåret 1949/50	
		enligt bostads- styrelsens förslag	enligt departe- mentschefens förslag
1	2	3	4
Juridiska sektionen.			
Förste byråsekreterare	1 Ca 27	1 Ca 27	1 Ca 27
Byråsekreterare	1 Ca 24	1 Ca 24	1 Ca 24
Amanuenser	4	4	4
Kansliskrivare	1—15	1—15	1—15
Kontorist	1—13	1—13	1—13
Kanslibitråde	1—11	1—11	1—11
Kontors- och skrivbiträden	12	12	12
Flerfamiljshussektionen.			
Förste byråingenjör	1 Ce 29	1 Ce 29	1 Ce 29
Förste byråingenjörer	3 Ce 27	3 Ce 27	3 Ce 27
Byråingenjörer	3 Ce 24	3 Ce 24	3 Ce 24
Övrig ingenjörspersonal	12 högst Ce(Cg) 21	12 högst Ce(Cg) 21	12 högst Ce(Cg) 21
Kanslibiträden	3—11	3—11	3—11
Kontors- och skrivbiträden	9	9	9
Enfamiljshussektionen.			
Förste byråingenjör	1 Ce 27	1 Ce 27	1 Ce 27
Förste byråsekreterare	1 Ce 27	1 Ce 27	1 Ce 27
Byråingenjör	1 Ce 24	1 Ce 24	1 Ce 24
Amanuenser	2	2	2
Övrig ingenjörspersonal	20 högst Ce(Cg) 21	12 högst Ce(Cg) 21	10 högst Ce(Cg) 21
Kanslibiträden	3—11	3—11	3—11
Kontors- och skrivbiträden	16	13	10
Övertagandesektionen.			
Förste byråingenjör	1 Ce 27	1 Ce 27	1 Ce 27
Amanuens	1	1	1
Kanslibitråde	1—11	1—11	1—11
Kontors- och skrivbiträde	1	1	1
Värderingssektionen.			
Förste byråingenjör	1 Ce 27	1 Ce 27	1 Ce 27
Övrig ingenjörspersonal	1 högst Ce(Cg) 21	1 högst Ce(Cg) 21	1 högst Ce(Cg) 21
Kontors- och skrivbiträden	2	2	2
Marksektionen¹.			
Förste byråingenjör	1 Ce 27	1 Ce 27	1 Ce 27
Kontors- och skrivbiträden	3	3	3
Sociala sektionen.			
Sektionschef	2	2	2
Konsulent	2	2	2
Amanuenser	6	5	5
Inspektör	1 Cg 23	1 Cg 23	1 Cg 23
Kontorsskrivare	1 Ce 19	1 Ce 19	1 Ce 19
Kansliskrivare	1—15	1—15	1—15
Kanslibiträden	2—11	2—11	1—11
Kontors- och skrivbiträden	22	31	25

¹ Å marksektionen finnes utöver här angivna befattningar viss tillfälligt anställd personal.

² Arvode fastställt av Kungl. Maj:t.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning.

<i>I. Översikt.</i>	Sid.
1. Gällande låne- och bidragsbestämmelser	3
2. De bostadspolitiska organen	10
3. Bostadsförsörjningsläget	10
4. Sammanfattning av i propositionen framlagda förslag rörande låne- och bidragsbestämmelserna	15
<i>II. Lån och bidrag till bostadshus.</i>	
Egnahemslån och förbättringslån m. m.	17
Föreliggande förslag	17
Departementschefen	22
Tertiärlån och tillägglån	25
Föreliggande förslag	25
Yttrande	29
Departementschefen	29
<i>III. Bostadsrabatter.</i>	
Föreliggande förslag	34
Yttrande	35
Departementschefen	35
<i>IV. Särskilda frågor.</i>	
1. Besvärsrätten	38
Gällande bestämmelser	38
Departementschefen	38
2. Lån till Aktiebolaget Elementhus	39
Föreliggande framställning	39
Yttranden	41
Departementschefen	42
<i>V. Medelsbehovet för låne- och bidragsverksamheten under budgetåret 1949/50.</i>	
Förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1949/50	43
Departementschefen	47
<i>VI. Bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna.</i>	
Bostadsstyrelsen: Avlöningar	49
Föreliggande förslag	49
Yttranden m. m.	56
Departementschefen	57
Bostadsstyrelsen: Omkostnader	64
Föreliggande förslag	64
Yttrande	65
Departementschefen	65
Länsbostadsnämnderna: Avlöningar	66
Föreliggande förslag	67
Yttranden	69
Departementschefen	69
Länsbostadsnämnderna: Omkostnader	72
Föreliggande förslag	72
Yttrande	73
Departementschefen	73

VII. Hemställan.

Bilaga.